

T.C.
Hitit Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İktisat Anabilim Dalı

**KAMU BANKALARININ YENİDEN
YAPILANDIRILMASININ KAMU BANKALARI ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ**

Gazi SARISAKALOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Çorum 2016

**KAMU BANKALARININ YENİDEN
YAPILANIRILMASININ KAMU BANKALARI ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ**

Gazi SARISAKALOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
İktisat Anabilim Dalı

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Mustafa BİLGİN

Çorum 2016

KABUL VE ONAY

Gazi SARISAKALOĞLU tarafından hazırlanan “**Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılmasının Kamu Bankaları Üzerindeki Etkisi**” başlıklı bu çalışma, **16 Haziran 2016** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Yrd. Doç. Dr. Süleyman AÇIKALIN (Başkan)

İmza

Yrd. Doç. Dr. Mustafa BİLGİN (Danışman)

İmza

Yrd. Doç. Dr. İlker SAKINÇ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Mehmet ERKURAN
Enstitü Müdürü

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(16/06/2016)

Gazi SARISAKALOĞLU

İmza

ÖZET

SARISAKALOĞLU, Gazi. Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılmasının Kamu Bankaları Üzerindeki Etkisinin t-testi Modeli kullanılarak analiz edilmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Çorum, 2016.

Ülkemizde kamu bankalarının kuruluş amaçlarının temelinde ekonomide desteklenmesi gereken sektörlere devlet eliyle kaynak aktarılması ve bu bankalar aracılığıyla devletin ekonomiye yön verme arzusu vardır.

Ülkemizde Kamu bankaları ilk kuruldukları dönemlerde kuruluş amaçları doğrultusunda hizmet göstermişler ve ekonomiye katkı yapmışlardır. Ancak zamanla ülke ekonomisine ve bankacılık sektöründeki gelişmelere ayak uyduramamışlar ve ekonomiye destek olmak bir yana yük olmaya başlamışlardır. Bu sebeple kamu bankalarından bazıları tasfiye edilmiş, devredilmiş, TMSF bünyesine dahil edilmiş veya özelleştirilmeleri amacıyla yeniden yapılandırma kapsamına alınmışlardır.

Türkiye’de bankacılık sektöründe başlatılan Yeniden Yapılandırma Programına kamu bankalarının dahil edilmesi 2000’li yıllarda olmuştur. Bu yıllardan itibaren yeniden yapılandırma kapsamına alınan bankaların sektörde etkinlikleri artmış ve performansları diğer bankalarla kıyaslanabilecek hale gelmiştir.

Bu araştırmanın konusu; 2001 yılında yeniden yapılandırma kapsamına alınan ve halen faaliyetlerini devam ettiren kamu bankalarının bu tarihten 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrasındaki performanslarının, belirlenen kriterler üzerinden karşılaştırılmasıdır.

Yapılan analiz neticesinde incelenen yıllar itibariyle yeniden yapılandırma programında çok az bir farklılıkla en başarılı kamu bankasının Halk Bankası olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ziraat Bankası’nın en fazla olumlu gelişim gösteren 2. kamu bankası olduğu ve aktif kalitesi ve şube rasyoları açısından Halk Bankası ile birbirine yakın oranlarda gelişim gösterdiği test edilmiştir. Karlılık rasyolarında genelde olduğu gibi Halk Bankası 1. sırada olduğu, şube rasyolarında ise kamu bankalarının tamamında başarı oranının birbirine yakın seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Kamu bankalarının performansları genel olarak değerlendirildiğinde toplam 36 adet kriter üzerinden, 26 adedinde 2.dönemde daha başarılı oldukları yani yeniden yapılandırma sonrasında olumlu gelişim gösterdikleri sonucuna varılmıştır. Buradan hareketle, kamu bankaları üzerinde uygulanan yeniden yapılandırma çalışmalarının başarılı sonuçlar verdiği kanısına varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Banka, Kamu Bankaları, Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması, Bankacılık sektörü.

ABSTRACT

SARISAKALOĞLU, Gazi. Analyzing the Impact of Restructuring of State-Owned Banks to the State-Owned Banks through the t-test model. (Master Of Degree With Thesis), Çorum, 2016.

In Turkey, the basic purpose of establishment of state banks in the sector should be financed to the state-supported economy and to steer the economy through these banks.

In Turkey, the state owned banks operated by depending on organizational goals and contributed to the economy in the period they established. However, once the country keep pace with developments in the economy and the banking sector and the economy have not been able to support since becoming a burden. This is why some of the state-owned banks have been liquidated, transferred or included in TMSF or they were taken into context in order to restructure their privatization.

In 2000's state owned bank have been included to the restructuring program of the banking sector in Turkey. After these years the activities of the state owned banks were under the scope of restructuring increased and have become comparable with other banks.

Subject of this research; The state owned banks were taken to restructure scope in 2001 and still have been operating currently to compare their performance before 10 years ago after 14 years from that date, based on criteria determined to compare.

According to the anlysis result it's examined that the year examined in the restructuring program as it has been concluded that there is very little difference to the Halk Bank of successful state-owned banks. Ziraat Bank, as well as being the second most positive development of public banks in terms of analyse ratios, it has almost equal proportions with Halk Bank, in terms of asset quality and branch ratios. Halk Bank is ranked first as usual in profitability ratios and in terms of the branch ratios all public banks are subject to the same level of success rate in all public banks, However, the three state-owned banks a total of 36 criteria when analyzing the research carried out over 26 units to be more successful in second term namely It was concluded that they showed positive growth after their restructuring. In this case, it is understood that after the restructuring works in public banks they showed successfully results.

Key Words: Bank, State Owned Bank, Restructuring Of State-Owned Banks, Banking Sector.

TEŞEKKÜR SAYFASI

Bu çalışmanın başlangıcından tamamlanmasına kadar geçen sürede akademik ve teknik anlamda desteklerini esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mustafa Bilgin'e müteşekkirim.

Çalışmanın son bölümünde, verilerin raporlanması ve hipotezin aktivasyonu konusunda yardım ve desteklerinden dolayı Yrd. Doç. Dr. Eşref Savaş Başcı'ya çok teşekkür ederim.

Çalışmanın Jüri Üyeleri olan, Yrd. Doç. Dr. İlker Sakınç ve Yrd. Doç. Dr. Süleyman Açıklın'a tez sürecinde yaptıkları teknik ve psikolojik desteklerinden ötürü çok teşekkür ederim.

Yoğun geçen tez yazım sürecinde ve yüksek lisans eğitim sürecimin diğer aşamalarında yanımda olan ve yoğun iş ortamımdan sonra bana evde konforlu bir çalışma ortamı hazırlayan eşim Arzu Sarısakaloğlu'na özellikle teşekkür etmek istiyorum.

Saygılarımla.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	III
TEŞEKKÜR SAYFASI.....	V
KISALTMALAR	X
TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XII
EKLER.....	XIII
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

TÜRKİYE’DE BANKACILIK SİSTEMİ VE KAMU BANKALARI

1.1. Banka Tanımı ve Bankaların Temel Fonksiyonları	3
1.1.1. Banka Tanımı	3
1.1.2. Bankaların Temel Fonksiyonları	5
1.2. Türkiye’de Bankacılık Sektörü ve Bankacılığın Önemi.....	5
1.3. Bankacılığın Hukuki Çerçevesi, Kontrol ve Denetlenmesi	6
1.4. Banka Türleri	9
1.4.1 Emisyon Bankası (T.C. Merkez Bankası)	9
1.4.2. Ticari Bankalar	10
1.4.3. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	10
1.4.4. Katılım Bankaları	12
1.5. Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi	13
1.5.1. Türkiye’de 1980 Öncesi Bankacılık	13
1.5.2. Türkiye’de 1980 Sonrası Bankacılık	15
1.6. Türkiye’de Kamu Bankalarının Kuruluş Nedenleri	17
1.6.1. Siyasal nedenler	18
1.6.2. Ekonomik Nedenler	19
1.6.3. Sosyal Nedenler	19

1.7. Türkiye’ de Kurulmuş Olan Kamu Bankaları ve Kuruluş Amaçları	20
---	----

2. BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KAMU BANKALARININ ÖZELLEŞTİRİLMESİ, YENİDEN YAPILANDIRILMALARI VE TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GENEL GÖRÜNÜMÜ

2.1. Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi ve Nedenleri	23
2.2. Türkiye’de Kamu Bankalarında Özelleştirme Öncesi Yasal Düzenlemeler	26
2.3. Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması	27
2.4. Türk Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Çalışmaları	27
2.4.1. TMSF bünyesindeki bankaların sorunlarının çözümü	32
2.4.2. Kamu bankalarının yeniden yapılandırılması	34
2.4.2.1. Kamu Bankalarının Finansal Açıdan Yeniden Yapılandırılması.....	35
2.4.2.2. Kamu Bankalarının Operasyonel Açıdan Yeniden Yapılandırılması	36
2.4.3. Özel bankaların sermayelerinin güçlendirilmesi	38
2.4.4. Finansal Yeniden Yapılandırma Programı	38
2.5. Türk Bankacılık Sistemine İlişkin Genel Bir Değerlendirme	39
2.5.1. Aktif Büyüklüğü Açısından Karşılaştırma	39
2.5.2. Banka, Şube ve Personel Bilgileri	44
2.5.3. Sektörde Sermaye Yeterliliği Standart Oranları.....	49
2.5.4. Sektörde Krediler ve Alacaklar	51
2.6. Yeniden Yapılandırma Kapsamındaki Kamu Bankaları ve Dönemler İtibariyle Temel Rasyoları	53
2.6.1. Ziraat Bankası A.Ş.	53
2.6.2. Türkiye Halk Bankası A.Ş.	57
2.6.3. Vakıflar Bankası T.A.O.	60

3. BÖLÜM
YENİDEN YAPILANDIRMANIN KAMU BANKALARI
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM T-TESTİ
ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Finansal Performans Analizleri ile İlgili Literatür Taraması	64
3.1.1. Türk Bankacılık Sektöründe Finansal Performans ile İlgili Literatür Taraması	64
3.1.2. Bankacılık Sektöründe Finansal Performans Ölçümünde Kullanılan Teknikler ve Literatürde Finansal Performans ile İlgili Yapılan Araştırma Örnekleri	69
3.2. Araştırmanın Amacı	72
3.3. Analiz Kapsamındaki Bankalar	72
3.4. Araştırma Kısıtları	72
3.5. Araştırmada Kullanılan Yöntem	72
3.6. Araştırmada Kullanılan Bankacılık Rasyoları ve Oranlar	74
3.6.1. Aktif Kalitesi Rasyoları	75
3.6.1.1. Özkaynaklar / Toplam Aktifler	76
3.6.1.2. Toplam Krediler / Toplam Aktifler Oranı	76
3.6.1.3. Toplam Kredi ve Alacaklar / Toplam Mevduat	76
3.6.1.4. Takipteki Krediler / Toplam Krediler	76
3.6.2. Karlılık Rasyoları	77
3.6.2.1. Dönem Net Karı / Toplam Aktifler	77
3.6.2.2. Dönem Net Karı / Özkaynaklar	77
3.6.2.3. Dönem Net Karı / Ödenmiş Sermaye	77
3.6.3. Şube Rasyoları	77
3.6.3.1. Şube Başına Toplam Aktif	78
3.6.3.2. Şube Başına Toplam Mevduat	78
3.6.3.3. Şube Başına Kredi	78
3.6.3.4. Şube Başına Personel	78
3.6.3.5. Şube Başına Kar	78

3.7. Yeniden Yapılandırma Kapsamındaki Kamu Bankalarının Performanslarının T-Testi Analizine Göre Sonuçları ve Değerlendirilmesi	79
3.7.1. T-Testine göre Halk Bankası, Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası Analiz Sonuçları	79
3.7.2. Bulguların Değerlendirilmesi	81
SONUÇ	92
KAYNAKÇA	96

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
a.g.e.	:Adı Geçen Eser
a.g.	:Adı Geçen Makale
K.İ.T.	:Kamu İktisadi Teşkilatı
KHK	:Kanun Hükümünde Kararname
ÖYK	:Özelleştirme Yüksek Kurulu
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
T.A.Ş.	:Türk Anonim Şirketi
T.A.O.	:Anonim Ortaklığı
T.C.	:Türkiye Cumhuriyeti
USD	:Amerikan Doları
BDDK	:Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BSYYP	:Bankacılık Sistemi Yeniden Yapılandırma Programı
T.A.Ş.	:Türk Anonim Şirketi
IMF	:Uluslararası Para Fonu
TBB	:Türkiye Bankalar Birliği
TMSF	:Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
T.A.O.	:Türk Anonim Ortaklığı
TOBB	:Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜSİAD	:Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneđi
A.Ş.	:Anonim Şirketi
SPK	:Sermaye Piyasası Kurulu
TOBB	:Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜSİAD	:Türk Sanayici ve İşadamları Derneđi
TBB	:Türkiye Bankalar Birliği
T.	:Türk
İMKB	:İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KOBİ	:Küçük Orta Büyüklükte İşletmeler
MDC	:Menkul Değerler Cüzdanı
OECD	:Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Ajansı

ÖzkAktif	:Özkaynaklar / Toplam Aktifler
KrdAktif	:Toplam Krediler / Toplam Aktifler
KrdMevd	:Toplam Krediler ve Alacaklar/Toplam Mevduat
Takip/Krd	:Takipteki Krediler/Toplam Krediler
ROA	:Dönem Net Karı (Zararı) / Toplam Aktifler
ROE	:Dönem Net Karı (Zararı) / Özkaynaklar
KarSerm	:Dönem Net Karı (Zararı) / Ödenmiş Sermaye
SbAktif	:Şube Başına Toplam Aktif
SbMevd	:Şube Başına Toplam Mevduat
SbKrd	:Şube Başına Kredi
SbPers	:Şube Başına Personel
SbNetKar	:Şube Başına Net Kar

TABLO ve ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’de Kurulan Kamu Bankaları ve Mevcut Durumları.....	21
Tablo 2: 1999-2001 Döneminde Banka Değişiklikleri.....	33
Tablo 3: Kamu Bankalarına Görev Zararları Karşılığı İhraç Edilen Senetler.....	35
Tablo 4: Kamu Bankalarına Yapılan Sermaye Desteği (Milyon TL).....	36
Tablo 5: 30.06.2015 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması.....	41
Tablo 6: Banka, Şube ve Personel Sayıları (Haziran 2015).....	45
Tablo 7: Haziran 2015 İtibariyle Öğrenim Gruplarına Göre Banka Çalışanları.....	48
Tablo 8: Bankacılık Sektörü Krediler ve Alacaklar (Eylül 2015).....	51
Tablo 9: Ziraat Bankası A.Ş. 2001-2014 Yılları arasında Temel Rasyolar.....	55
Tablo 10: Ziraat Bankası 2012-2014 Temel Bilanço Kalemleri.....	56
Tablo 11: Türkiye Halk Bankası A.Ş. 2001-2014 Yılları arasında Temel Rasyolar.....	58
Tablo 12: Türkiye Halk Bankası A.Ş. 2012-2014 Temel Bilanço Kalemleri.....	59
Tablo 13: Türkiye Vakıfbank T.A.O. 2001-2014 Yılları arasında Temel Rasyolar.....	61
Tablo 14: Türkiye Vakıfbank T.A.O. 2012-2014 Temel Bilanço Kalemleri ve Bilgiler.....	62
Tablo 15: Literatür Taramasına Yönelik Araştırmalar.....	70
Tablo 16: Performans Endeksinin Oluşturulmasında Kullanılan Rasyolar.....	75
Tablo 17: Bağımsız Örneklem T-Testine Göre A, B ve C Bankaları Sonuçları.....	80
Tablo 18: Anlamlılık Düzeyine Göre Ortaya Çıkan Sonuçlar.....	81
Şekil 1: Haziran 2015 İtibariyle Toplam Aktifler (Milyar dolar ve GSYH’ ya oran)....	39
Şekil 2: Haziran 2015 İtibariyle Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Vakıfbank’ın Sektör Payları.....	43

Şekil 3: Haziran 2015 itibariyle Türk Bankacılık Sektöründe Kamu Bankaları ve Sektör Şube Sayısı Oranları.....	46
Şekil 4: Haziran 2015 İtibariyle Bankacılık Sektöründe Kamu Bankaları ve Sektör Personel Sayısı Oranları.....	47
Şekil 5: Öğrenim Gruplarına Göre Banka Çalışanlarının Kamu Bankaları ve Sektör Bazında Eğitim Durumlarının Karşılaştırılması.....	48
Şekil 6: Toplam Özkaynaklar (Milyar TL) ve Sermaye Yeterlilik Oranı (%).....	50
Şekil 7: Ziraat bankası 2001-2014 verileri.....	56
Şekil 8: Halk Bankası 2001-2014 verileri.....	58
Şekil 9: Vakıflar Bankası 2001-2014 verileri.....	62

EKLER

Ek:1 4603 Nolu Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun.....	105
Ek:2 Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.....	108
Ek:3 1991-2014 Yılları Halk Bankası Rasyoları (%).....	110
Ek:4 1991-2014 Yılları Vakıflar Bankası Rasyoları (%).....	111
Ek:5 1991-2014 Yılları Ziraat Bankası Rasyoları (%).....	112

GİRİŞ

1929'da uluslararası düzeyde yaşanan büyük ekonomik buhrandan sonra dünya ekonomisinde egemen olan görüş Keynesyen iktisadi düşünce sistemiydi. Bu görüş; ulusal ekonomilerde sermaye yeterliliğinin ve sanayileşmenin istenilen seviyelere ulaşmasını özel sektörün tek başına sağlayamayacağını, devletin ekonomik hedeflere ulaşılması ve ekonomik politikaların uygulanması amacıyla ekonomide daha etkin olarak yer alması gerektiğini savunmaktaydı.

Ülkemizde de bu görüşün hakim olmasının bir sonucu olarak bu dönemlerde KİT'ler ve kamu bankaları kurulmuştur. Bu kurum ve kuruluşlara aracılığıyla özel sektör tarafından karşılanamayan sermaye ve sanayileşme yatırımlarının yapılması veya finanse edilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçlarla kurulan kamu bankaları, 1980'li yıllara gelindiğinde küresel ekonomik gelişmelere ve rekabet koşullarına uyum sağlayamamışlardır. Uzun yıllar kamu yararına faaliyetlerini sürdürmüş olan bu bankalar bir süre sonra zarar eden kurumlar haline gelmişler ve kamuya yük olmaya başlamışlardır.

2000'li yıllara gelindiğinde ülkemizde, başta bankacılık sektörü olmak üzere ekonominin tamamını olumsuz etkileyen ekonomik krizler yaşanmıştır. Bu krizlerden sonra aralarında kamu bankalarının da olduğu sorunlu bankalar, sistem dışına çıkarılmaları veya sağlıklı bir yapıya kavuşturulmaları amacıyla yeniden yapılandırma kapsamına alınmışlardır. Program kapsamında bankacılık sisteminin mali yapısının güçlendirilmesi ve bankacılık sektöründe denetim mekanizmalarının etkinliklerinin artırılmasına yönelik uluslararası düzenlemeler uygulamaya konulmuştur.

BDDK tarafından 15 Mayıs 2001 tarihinde Türk bankacılık sektörünü ilgilendiren kapsamlı bir reform paketi açıklamıştır. Bu reformların amacı Kasım 2000 ve 2001 krizlerinin bankacılık sektöründe ortaya çıkardığı sorunların çözümü ve sektörün sağlıklı ve güçlü bir yapıya kavuşmasını sağlamaya yöneliktir.

Yeniden yapılandırma çalışmaları kapsamında finansal sektöre zarar veren kamu bankalarından bazıları tasfiye edilmiş, birleşmeye maruz kalmış veya özelleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu kamu bankalarından özelleştirilmeleri kararlaştırılan ve bu amaçla yeniden yapılandırılma kapsamına alınan bankalar Halk Bankası, Ziraat Bankası, Vakıflar Bankası ve Emlak Bankası'dır. Bu çalışmanın amacı yeniden yapılandırma kapsamına alınan ancak henüz özelleştirilmemiş olan bahse konu kamu bankalarının (Emlak Bankası 2001 yılında Ziraat Bankası'na devredilmiştir) yeniden yapılandırma

kapsamına alınmadan önceki ve sonraki yıllarda belli kriterler üzerinden performans analizlerinin yapılmasıdır.

Çalışmanın birinci bölümünde bankacılık kavramları ile ilgili literatürde yapılan tanımlara yer verilecektir. Ülkemizde bankacılık sektörünün önemi, ulusal ve uluslararası açıdan hukuki altyapısı genel hatlarıyla ifade edilecektir. Bölümün devamında Ülkemizde bankacılık sektörünün tarihsel gelişimi, 1980 öncesi ve sonrası olmak üzere iki dönem üzerinden incelenecek ve bölümün sonunda ülkemizde kamu bankalarının temel kuruluş nedenleri ve Türkiye’ de kurulmuş olan kamu bankaları ve kuruluş amaçlarına yer verilecektir.

İkinci bölümde Ülkemizde kamu bankalarının özelleştirilmelerinin nedenleri ve yasal süreçlerinin açıklanmasının yanında Türk Bankacılık Sisteminde yeniden yapılandırma çalışmalarının kapsamı açıklanacaktır. 2000 ve 2001 yıllarında ülkemizdeki ekonomik krizlerin başta kamu bankaları olmak üzere bankacılık sektörüne olumsuz etkileri üzerinde durulacaktır. Bölümün sonunda, çalışmaya konu kamu bankalarının güncel verileri ve kuruluş amaçlarının yanında, ülkemizde bankacılık sektörünün genel görünümü temel göstergeler üzerinden incelenecektir.

Son bölüm olan üçüncü bölümde, literatür taraması kapsamında, Türk bankacılık sektöründe kamu, özel, katılım ve yabancı bankaların performanslarının ölçüldüğü çalışma ve araştırmalar incelenecektir. Bunun yanında; araştırmamızın konusu, kısıtları, yöntemi, araştırmada kullanılan veriler ve t-testi analiz yöntemine göre elde edilen sonuçlar açıklanacaktır. Bölümün sonunda, yeniden yapılandırma kapsamına alınan, araştırmaya konu kamu bankalarının literatürde en yaygın olarak kullanılan kriterler üzerinden performans analizleri t-testi ile değerlendirmeye alınacaktır. Analize konu kriterler; literatürde en fazla kullanılan; Özkaynaklar/Aktifler, Toplam Krediler/Aktifler, Toplam Krediler/Mevduat, Takipteki Krediler/Toplam Kredi ve Alacaklar, Dönem Net Karı/Özkaynaklar, Dönem Net Karı/Aktifler, Dönem Net Karı/Sermaye, Şube Başına Aktif Ortalaması, Şube Başına Mevduat Ortalaması, Şube Başına Kredi Ortalaması, Şube Başına Personel Ortalaması ve Şube Başına Net Kar oranlarıdır.

1. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE BANKACILIK SİSTEMİ VE KAMU BANKALARI

Bu bölümde; bankacılık kavramları ile ilgili tanımlara yer verilecek olup devamında bankacılık sektörünün önemi ve ekonomideki yerine değinilecektir. Bankacılık sisteminin Ülkemiz ve Uluslararası yasal çerçevesi ve banka türleri genel hatlarıyla anlatılacaktır. Bölümün devamında 1980 öncesi ve sonrası Ülkemizde bankacılığın tarihsel gelişimi, kamu bankalarının kuruluş nedenleri ve Türkiye'deki kurulmuş olan kamu bankaları ve kuruluş amaçlarına yer verilecektir.

1.1. BANKA TANIMI VE BANKALARIN TEMEL FONKSİYONLARI

Bu bölümde banka kelimesinin literatürde yapılan tanımları ve genel kabul görmüş fonksiyonları üzerinde durulacaktır.

1.1.1. Banka Tanımı ve Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

Banko kelimesi, üstünde eşyaların alım-satımı ve takası yapılan tezgah anlamına gelir ve Türkçemize İtalyanca'dan geçmiştir. Banka kelimesi de İtalyancası Banco olarak adlandırılan bu kelimeden türemiştir.¹

Banka olarak adlandırılan işletmelere ilişkin yapılan farklı tanımlar şöyledir²;

- Bankalar para, kredi ve sermaye konularını kapsayan birçok işlemleri yapabilen gerçek ve tüzel kişilerin yanı sıra özel ve kamu kesimin bu alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla faaliyet gösteren işletmelerdir.
- Bankalar, toplumu oluşturan bireylerin tasarruf fazlasını emanet olarak almak suretiyle bunları faiz konularında kullanan ve ekonomiye aktaran, belirli konularda özel ve kamu sektörünün ödemelerine aracılık eden, para transferi, çek ve senet işlemleri gibi ekonomik operasyonları yerine getiren işletmelerdir.
- Bankalar, mevduat dediğimiz, tasarruf fazlası veya başka şekilde elde tutulan paraları, kredi veya başka amaçlarla ekonomiye dahil etmeyi meslek haline getirmiş girişim veya işletmelerdir.

¹Feridun Kaya, *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 3.

²Ramazan Geylan, *Ticari Banka Yönetimi ve Türk Ticari Bankalarının Temel Yönetim Sorunları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1985, s. 4.

Genel anlamda bankalar; faiz karşılığında veya bedelsiz olarak mevduat toplayabilen, topladığı fonların ve sahip olduğu özkaynaklarının bir kısmını müşterilerine kredi olarak verebilen, iskonto, dövizli işlemler gibi başka bir takım işlemleri de yapmaya yetkisi olan, bunlara benzer faaliyetleri yasaların belirlediği çerçevede yapmaya yetkili olan kuruluş anlamına gelmektedir.

Ülkemizde de dünyada olduğu gibi bankalar ekonomik sistem içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Faaliyet gösterdikleri alanların çeşitliliği sebebiyle de belli tanımlama yaparak banka kelimesinin sınırlandırılması mümkün bulunmamaktadır.

Dünya tarihinde ilk banka uygulamalarının Sümer ve Babil'lere dayandığı düşünülmektedir. Arkeologların ortaya koydukları belgelere göre M.Ö. 3500 dönemlerinde Mezopotamya/Uruk'taki Kızıl Tapınak olarak bilinen bölgede bankacılık faaliyetleri yapılmıştır. Maket adı verilen Sümerler tarafından kurulan bankalar aracılığıyla üreticilere hammadde, tohum ve teçhizat gibi ürünlerin hasat dönemlerinde geri ödenmek kaydıyla borç verildiği, yapılan kazı araştırmalarında ortaya çıkarılmıştır.³

Babillerin yaşadığı dönemler olan M.Ö. 2000'li yıllarda dönemin imparatoru Hammurabi tarafından çıkarılan 'Hammurabi Kanunları'nda tapınaklar tarafından yapılan ödünç verme işlemleri, tahsilat şekilleri ve faiz oranları ile ödünç verme karşılığında alınacak olan ipotek ve rehin gibi teminat unsurları belirtilmiştir.⁴Bununla birlikte Roma, Eski Yunan ve Eski Mısır'da bankacılık faaliyetleri ile uğraşanların olduğu da bilinmektedir.⁵

İlerleyen dönemlerde ekonominin gelişmesi ve uluslararası ticaretin yaygınlaşması ve uluslararası para ve nakit akışının sağlanması parasal kuruluşların oluşmasını zorunlu hale getirmiş ve sarrafların ekonomide yer almasına zemin hazırlamıştır. Zamanla sarraflık faaliyetleri yerini bankerlere bırakmış, bankerlik faaliyetleri ise bankaların doğmasına öncülük etmiştir. Sanayi devriminden sonra bankacılık daha da önemli hale gelmiş ve gelişmesi hızlanmıştır.⁶

³Halil Çivi, *Türkiye'de Bankacılık : Teori Uygulama ve Sonuçlar*, Fon Matbaası, Ankara 1985, s. giriş.

⁴Selim Tarlan, *Tarihte Bankacılık*, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Yayını, Ankara 1986, s. 7.

⁵İlker Parasız, *Modern Bankacılık : Teori ve Uygulama*, Banksis Yayınları, İstanbul 2000, s. 5-6.

⁶Serpil Canbaş, Hatice Doğanlı, *Sermaye Pazarları*, Karahan Kitapevi, Adana 2007, s. 161.

1.1.2. Bankaların Temel Fonksiyonları

Temel işlevleri atıl fonların ekonomiye kazandırılması olan bankaların faaliyetleri ekonomiye fayda ve dinamizm kazandırmaktadır.⁷ Dünya ekonomisine bakıldığında giderek büyüyen ülke ekonomilerinin içinde Bankacılık sektörünün önemi her geçen dönemde biraz daha artmaktadır. Bankalar, yıllar geçtikçe, ulusal ve uluslararası finans sisteminden aldıkları payın artması nedeniyle ülke ekonomilerinin önemli dinamikleri haline gelmişlerdir.

Bankaların temel fonksiyonları genel olarak şöyle sıralanabilir;

- Bankalar fon arz fazlası olanlardan temin ettikleri tasarrufları ihtiyacı olanlara aktarırlar,
- Finansal sistem içerisinde kurum ve şahısların nakit akışlarının ve transferlerinin önemli bir bölümü bankalar aracılığıyla yapılmaktadır,
- Ulusal ve Uluslararası olmak üzere, menkul kıymet ve fon aktarımlarında, plasman hizmetlerinde ve kaynak aktarımında piyasa dinamikleri, kurumlar ve şahıslar arasında koordinasyon ve aracılık görevini üstlenirler,
- Kamu tarafından sağlık, güvenlik, inşaat gibi sektörlerden özel şahıslara aktarılması gereken ödemeleri yaparlar.

1.2. TÜRKİYE'DE BANKACILIK SEKTÖRÜ VE BANKACILIĞIN ÖNEMİ

Finansal sistem, yetersiz bir tanım olmakla birlikte, fon fazlası olanlarla fon ihtiyacı olanları bir araya getiren yapıdır. Ülkemizde finansal sistem içerisindeki aracı kurumlar, Katılım Bankaları, Ticari Bankalar, Kalkınma ve Yatırım Bankaları, Aracı Kurumlar, Borsalar, Yatırım Danışmanlık şirketleri, Factoring şirketleri, Pörföy Yönetim Şirketleri, Forfaiting şirketleri, Tüketici Finansman Şirketleri, Leasing şirketleri, Sigorta şirketleri, Sosyal Güvenlik Kurumları ve Bireysel Emeklilik şirketleridir. Finansal sistem içerisinde bankaların önemi diğerlerine göre fazladır.⁸

⁷Cüneyt Koyuncu, Berrin Saka, 'Takipteki Kredilerin Özel Sektöre Verilen Krediler ve Yatırımlar Üzerindeki Etkisi', *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011, S. 31, s. 113.

⁸Bayrakdaroğlu, Ali, Finansal Sistem Finansal Kurumlar ve Bankalar, *Bankacılık ve Sigortacılık Ders Notu*, 2013, s. 5-8.

Türkiye’de bankacılık sektörünün payı finansal sistem içerisinde önemli bir seviyededir. 1950’lerden sonra, ülkemizde gelişen ekonomik sistem bankacılık sektörünün etkinliğinde bir yapıya sahip olmuştur. Öyle ki, 1980’li yıllarda uygulanan ekonomik politikalardan da en fazla bankacılık sektörü etkilenmiştir.

Bankacılık sektörü finansal sektörün en önemli ve en büyük parçasıdır. Ülkemizde bankacılık sektörünün finans piyasaları içindeki büyüklüğü yıllar itibariyle giderek büyümüş olmakla birlikte günümüzde de bu büyüklüğünü korumaktadır.⁹ Bankaların temel fonksiyonları kredi ve finans işlemleridir. Bununla birlikte günümüzde bankaların faaliyet alanlarının giderek genişlediği, başta dış ticaret işlemleri olmak üzere sigortacılık, leasing, yatırım danışmanlığı gibi sektörlerde de doğrudan veya iştirakleri aracılığıyla faaliyet gösterdikleri görülmektedir.

Temel amaçları fon fazlası olanlardan tedarik ettiği fonları ihtiyacı olanlara aktarmak olan bankalar bu sayede finansal hacmin büyümesine, milli gelir ve istihdamın artmasına katkı sağlamaktadırlar. Bankaların makro fonksiyonları ise; ekonomide ihtiyaç duyulan sektör ve alanlara kaynak aktarımı yapması, para politikası uygulamalarına destek olması ve dış ticaret işlemlerinde ülke ekonomilerinin uluslararası entegrasyon ve gelişimine yardımcı olmasıdır.¹⁰

1.3. BANKACILIĞIN HUKUKİ ÇERÇEVESİ, KONTROL VE DENETLENMESİ

Ülkemizde bankacılık sektörünün bağlı olduğu temel çerçeve, 2005 yılında yürürlüğe giren 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ile belirlenmiştir. Ancak bu kanunun yanı sıra Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Medeni Kanun, İcra ve İflas Kanunu, SPK Kanunu, TCMB Kanunları ve Vergi Kanunlarında da bankacılık sektörünü ilgilendiren bölümler mevcuttur. Tüm bu kanunların temel amaçları, Bankacılık sektöründe güven unsurunun tesis edilmesi, sektörün istikrarlı bir yapıya sahip olması, kredi ve mevduat sahiplerinin haklarının korunmasıdır.¹¹

Türkiye’de bankaların denetim ve gözetimi konusunda bağımsız denetleme kuruluşlarının yanında, kamu denetim otoriteleri de bulunmaktadır. Ülkemizde bankaların faaliyetlerini kamu adına denetleyen ve gözetleyen kurumlar BDDK, Merkez Bankası ve ilgili konularda SPK’dır. Bankaların devlet tarafından denetlenmelerinin yanı sıra kendi bünyelerinde faaliyetlerini denetleme yetkisi verdikleri iç kontrol ve

⁹M. Necat Coşkun vd., Türkiye’ de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı Firma Davranışları ve Rekabet Analizi, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul 2012, s. 27-28.

¹⁰İbrahim Arslan, Sevda Yapraklı, ‘Banka Kredileri ve Enflasyon Arasındaki İlişki:Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Analiz 1983-2007’, *Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 2008, S. 7, s. 88.

¹¹Bayrakdaroğlu, agm, s. 92-94.

denetim mekanizmaları da bulunmaktadır. Türkiye’de, yıllar itibariyle bankaların hem dışarıdan hem de iç mekanizmaları tarafından denetlenmesi adına geliştirilen sistem ve otokontrol mekanizmaları giderek gelişmektedir.

Dünya geneline bakıldığında, 1970’ten sonraki dönemlerde ortaya çıkan ekonomik krizler hem krizlerin odak noktası olan ülkeleri hem de diğer ülkeleri olumsuz etkilemiştir. Bu sebeple finansal sistem üzerindeki denetim, gözetim ve düzenlemelerin uluslararası seviyelerde olmasını gerekli hale getirmiştir.

Bu çerçevede uluslararası anlamda bankaların uymak zorunda oldukları kuralları belirleyen ve bankacılık sisteminin güvenli ve istikrarlı bir düzlemde yapılmasını sağlamaya yönelik olarak Basel Kriterleri olarak bilinen kurallar uygulamaya konulmuştur.

Gelişmiş ülkelerin bankacılık sektöründeki yetkili otoritelerinden oluşan Basel Komitesi tarafından, 1975 yılından itibaren Uluslararası bankacılık alanında kararlar alınmaktadır. Bu Komite, Basel I uzlaşısını 1988’de, Basel II uzlaşısını 2004’de, Basel III uzlaşısını ise 2010 yılında yayınlamıştır.¹²

Basel uzlaşısında alınan kararlardan en önemlisi Bankaların Sermaye Rasyolarının hesaplanmasında uyması gereken asgari oranların belirlendiği ‘Basel Sermaye Yeterliliği Standardı’ olmuştur.¹³ Basel I uzlaşında bu oran, piyasa riski, kredi riski ve yasal sermaye oranı esas alınarak hesaplanır. Kredi talebinde bulunan birine kredi tahsis edilebilmesi için özkaynaklar, piyasa ve kredi riski toplamına bölünür. Çıkan sonuç banka sermayesinin %8 ve üzerinde ise olumlu aksi halde olumsuzdur. Bu uzlaşi kapsamında bankaları beklenmedik risklerden korumak ve bankaların piyasaya karşı mali hassasiyetlerinin sağlamaştırılmasını sağlamaya yönelik olarak risk alma katsayılarını sınırlayan ‘asgari sermaye oranı’ şartı getirilmiştir.¹⁴

Basel I Kriterleri olarak bilinen Sermaye Yeterliliğine konu uluslararası normları uygulamaya koyan ilk ülkelere biri Türkiye olmuştur. Hazine Müsteşarlığı tarafından uygulama ile ilgili tebliğ yayınlanmış ve belli bir geçiş sürecinden sonra, bankacılık sektöründeki tüm bankaların yıl sonlarında bilanço kapamalarında asgari alt sınır olan %8 sermaye oranını sağlama mecburiyeti getirilmiştir.¹⁵

¹²Zaif, Figen, Bankacılık Riskleri, *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, Açıköğretim Fakültesi Yayın No:1704, 2013, s. 69.

¹³ Bayrakdaroğlu, agm, s. 97.

¹⁴ Arslan, İbrahim, “Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri”, *Selçuk Üniversitesi SBE Dergisi*, 2007, S. 18, ss. 52-54.

¹⁵ Ezgi Aslan Külahi vd., *Türkiye’de Basel I,II ve III Kurallarına Uyum Süreci*, e-dergi, 2013, C. 10, S. 40, s. 187.

Ülkemizde bankacılık sektöründe 1999 yılında yürürlüğe konulan ve içeriğinde Basel I kriterlerine uyum sağlamaya yönelik düzenlemeler de bulunan, 4389 Nolu Bankalar Kanunu önemli bir yere sahiptir. Finansal sistemin güvenilir ve istikrarlı bir yapıya sahip olması için bu kanun kapsamında AB kriterlerine ve Uluslararası Bankacılık normlarına uygun değişiklik ve düzenlemeler yapılmıştır.¹⁶

Bankaların alabilecekleri riskleri belli kriterlere dayandıran ve bankaların asgari sermaye oranlarının yeniden düzenlenmesini kapsayan Basel I uzlaşısı, zamanla gelişen finansal sisteme ayak uyduramamış ve diğer finansal problemlerin de etkisiyle yeni bir uzlaşısı olan Basel II uzlaşısı uygulamaya konulmuştur.

Basel II uzlaşısı ile bankalar tarafından verilen kredilerde risk unsurları çoğaltılmıştır. Kredi tahsislerinde müşteriler kategorize edilmek kaydıyla derecelendirme yapılarak tahsis yapılması yönünde şartlar oluşturulmuştur. Asgari sermaye yükümlülüklerinin nasıl hesaplanması gerektiği açıklığa kavuşturulmuş ve bu hususlarda her kesimin bilgilendirilmesine yönelik uygulamalar geliştirilmiştir. Özetle; Basel II’de, asgari sermaye oranı, denetleme mekanizmalarının iyileştirilmesi ve kamunun bu uygulamalardan haberdar edilmesi ilkeleri ön plana çıkmıştır.¹⁷

Ülkemizde, BDDK tarafından, Basel II kapsamında, 2012 yılında ‘Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik’, ‘Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik’ ve ‘Bankalarca Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolar ve Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Hakkında Tebliğ’ gibi yönetmelik ve uygulamalar yeniden düzenlenmiştir.

Basel II kriterleri dahilinde kredi tahsislerinde derecelendirme kuruluşları tarafından Asya Krizi’ni yaşayan ülkelerde olduğu gibi, iyi notlar verilen bazı ülkelerde ekonomik problemler yaşanmıştır. Bu durum, Basel II sisteminin eleştirilere maruz kalmasına ve risklere karşı alınan önlemlerde zamanlama olarak zayıf kaldığı yönünde eleştirilere maruz kalmasına yol açmıştır.¹⁸

Bu eleştirilerden sonra Basel II uzlaşısının da eksikliklerinin giderilmesine yönelik olarak Basel III kriterleri uygulamaya konulmuştur.

2007 yılında yaşanan Uluslararası Krizden sonra Basel Bankacılık Denetim Komitesi, bankaların ekonomik dalgalanmalar karşısında sağlam durabilmelerini

¹⁶K. Batu Tunay, *Finansal Sistem Yapısı, İşleyişi, Yönetimi ve Ekonomisi*, Birsen Yayınevi, İstanbul 2005, s. 238.

¹⁷Arslan, agm, s. 53.

¹⁸Stephany Griffith, Jones Stephen Spratt, “Will The Proposed New Basel Capital Accord Have A Net Negative Effect On Developing Countries?”, *Institute Of Development Studies*, University Of Sussex, 2001, s. 6.

sağlamak amacıyla, bankaların daha güçlü bir sermaye yapısına sahip olmalarına yönelik düzenlemeler uygulamaya koymuştur.¹⁹ Basel III kapsamında banka ve finansal kurumların olası risklere karşı kendilerini daha iyi korumaları amacıyla, bankaların sahip oldukları sermayenin daha nitelikli hale getirilmesi, ekonomik koşullara uygun davranışta bulunmaları, sermaye yükümlülüklerinin genişletilmesi ve likidite konularında reformlar yapılmasını gündeme getirmiştir.²⁰

1.4. BANKA TÜRLERİ

Bankaların kategorize edilmesi birçok kaynakta farklı şekillerde yapılmıştır. Öyle ki, yapılan sınıflandırmalarda bankaların hukuki yapıları, sahiplik durumları, yerli veya yabancı olmaları, kamu ve özel banka statüsünde olmaları gibi kıstaslar dikkate alınmaktadır.

Araştırmamızda, Ülkemizde bankaların sınıflandırılması, Türkiye Bankalar Birliği tarafından yapılan formatla genel hatlarıyla aynı şemada değerlendirilmiştir. Bu sınıflandırmaya Katılım Bankalarının da dahil edilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

1.4.1. Emisyon Bankası (T.C. Merkez Bankası)

11 Haziran 1930 yılında Anonim Şirket statüsünde kurulan Merkez Bankasının temel amacı, dünyanın tüm ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de, kur ve para politikalarının yönetilmesi ve para dolaşımının sağlanmasıdır. Bunun yanında diğer önemli amacı ise finansal piyasalarda fiyat istikrarının sağlanmasıdır. Ülkemizde para basma ve banknot ihracı TBMM tarafından süresiz olmak kaydıyla bu kuruma devredilmiştir.²¹

Yönetim şekli itibarıyla özerk olan Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, para ve sermaye piyasasında yaptığı denetleyici ve düzenleyici işlemler, finansal piyasalarda faiz ve kur politikalarının belirlenmesinde ekonomiyi destekleme görevi ve ülkemizin dış ticaret dengesinde döviz rezervlerinin kontrol altında tutulması gibi konularda kilit rol üstlenmektedir.

¹⁹TCMB, 'Finansal İstikrar', *Finansal İstikrar Raporu*, 2010, S. 11, s. 58.

²⁰BDDK, "Sorularla Basel III", *Ankara: BDDK Risk Yönetimi Daire Raporu*, 2010, s. 4.

²¹TCMB, 'Banka Hakkında', Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Kaynak:

<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tcmb+tr/tcmb+tr/bottom+menu/banka-hakkinda>, (Erişim Tarihi:07.06.2016).

1.4.2. Ticari Bankalar

Ticari Bankaların fonksiyonları dünyanın değişik ülke ve bölgelerine göre farklılıklar gösterebilmektedir. Ancak faaliyet amaçları nitelik olarak birbirine yakındır.²² Ticari bankalar; kar odaklı faaliyet gösteren, mevduat kabul etme, çekli işlemler yapma gibi konularda yetkisi olan ve bu sayede kaydi para yaratma fonksiyonu olan diğer finansal kurumlara göre aktif yapıları geniş ve çeşitli ürünlerden oluşan kuruluşlardır.

Ticari Bankalar, para, sermaye ve kredi piyasasında halktan toplanan küçük tasarrufların mali piyasalara aktarılmasını sağlayan, tarım, sanayi ve diğer sektörlerde ekonominin ilerlemesine katkı sağlayan nitelikte bankalardır. Finansal piyasalardan en fazla payı alan bankacılık sektöründe yoğunluğu en fazla olan banka grubu ticari bankalardır.

Para ve sermaye piyasalarında ihtiyaç olan her türlü işleme aracılık eden ticari bankalara halk tarafından güven duyulması, bu bankaların fonlama olanaklarının çeşitlilik arz etmesi ve yetkin personeller istihdam edilmesi gibi nedenler bankaların finansal alandaki etkinliklerini artırmaktadır.²³

Ülkemizdeki ticari bankalar kamu sermayeli, özel sermayeli ve yabancı sermayeli olarak faaliyet göstermektedirler.

1.4.3. Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Yatırım Bankacılığı, gelişme sürecini tamamlamış veya gelişme sürecinde olan ülkelerde portföy yönetimi, halka arz işlemleri, ekonomik danışmanlık ve sorunlu şirketlerin ekonomik yapılarının düzeltilmesine yardımcı olmak gibi faaliyetleri yerine getirmektedir.²⁴

Kalkınma Bankaları ve Yatırım Bankaları her ne kadar faaliyet amaçlarında ufak detaylarda farklılıklar olsa da genel olarak aynı amaca hizmet etmektedirler.

²²Geylan, age, s. 18-19.

²³Mehmet Takan, *Bankacılık: Teori Uygulama ve Yönetim*, Nobel Akademik Yayıncılık, 2001, s. 66.

²⁴R. Glenn Hubbard, *Money the Financial System and the Economy*, Addison Wesley Co., 2002, s. 52-66.

II. Dünya Savaşından sonra, gelişen ülke ekonomilerindeki finansal sistem içerisinde yerlerini alan Kalkınma ve Yatırım Bankaları, sermaye piyasaları henüz gerekli gelişimi tamamlayamamış olan ülkelerde, ağırlıklı olarak sanayi kuruluşlarına uzun vadeli kaynak tahsis eden bankalardır. Bunun yanında bu bankalar, faaliyet gösterdikleri ülkelerde sermaye piyasalarının oluşumunda ve gelişmesinde de etkin rol oynamaktadırlar.

Kalkınma bankalarının ülke ekonomilerine katkıları ve finansal sistem içerisinde yaptıkları işlemler şöyle sıralanabilir;²⁵

- Kalkınma bankalarını diğer bankalardan ayıran en belirgin özelliği olan proje bazında ağırlıklı bir kısmı altyapı yatırımlarının finansmanına yönelik olan uzun vadeli krediler tahsis etmesi,
- Dünya nüfusunun kalkınma konusunda yeterli seviyelere ulaşmamış yoksul kesiminin de, finansman olanaklarından faydalandırılması ve kalkınmanın getirilerinden süreklilik arz eden bir şekilde faydalanmalarının sağlanmasına yardımcı olmaları,
- Mikro ölçekte çoğunluğu kayıtlı olmayan işletmelere kaynak aktarılması ve ekonomik eşitsizliklerin azalmasına katkı yapmaları,
- Kobi olarak sınıflandırılan, büyümeye ve gelişmeye müsait olan işletmelere, ekonomiye daha fazla katkı yapmaları adına kaynak aktarımı yapılması.

Faaliyetleri ve sınırları açısından Kalkınma Bankalarının öncelikleri;²⁶

- Orta ve Uzun vadeli özel sektöre ve kamuya ait olan fonların toplanması suretiyle altyapı yatırımlarının finanse edilmesi,
- Ülke ekonomilerinin yatırım ve kalkınma hedefleri doğrultusunda yurtiçi ve yurtdışı hizmet verimliliğini yükseltmek ve ekonomik rekabet seviyesini artırmak,
- Ulusal ekonomide ihracatın desteklenmesinin yanında ihracatın yapı itibariyle değiştirilebilmesinin kolaylaştırılmasıdır.

²⁵Leyla Dolun. A. Hakan Atik, 'Kalkınma Teorileri ve Modern Kalkınma Bankacılığı Uygulamaları', *Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.*, 2006, s. 22-30.

²⁶Dolun, agm, s. 36-37.

Ülkemizde 2015 yılı itibariyle 13 adet Kalkınma ve Yatırım Bankası faaliyet göstermektedir. Kalkınma ve Yatırım Bankaları da diğer gruplarda olduğu gibi kamuya, özel sektöre ve yabancılara ait olanlar şeklinde sınıflandırılabilir.

1.4.4. Katılım Bankaları

Katılım Bankaları, temeli Kur'an ve Sünnet olan İslami kurallar çerçevesinde oluşturulan, hukuk kuralları zemininde çalışma ve faaliyet koşulları belirlenen bankalardır.²⁷

Uluslararası anlamda İslami/Faizsiz bankacılık, ülkemizde ise Katılım Bankası olarak bilinen bankalar, islami açıdan faiz konusuna olumsuz bakılması nedeniyle mevduat bankalarına tevdi edilmeyen tasarrufların faiz uygulanmadan toplanması ve bunları yine faiz uygulamadan ihtiyaç sahiplerine aktarılması işlemlerine aracılık etmektedirler.²⁸ Katılım bankalarının geleneksel bankalardan en önemli farklılığı, bu bankaların riski yatırımcı ile paylaşma esasına dayanarak faaliyet göstermesinin yanında geleneksel bankaların en yüksek karı elde etme arzusu ile kar odaklı çalışmalarınıdır.

Katılım bankaları ve faizsiz bankacılık, para ile mal ve hizmetlerin ilişkilendirildiği, gelirin faize değil kar/zarar ortaklığı şeklinde paylaşıldığı sistem olarak tanımlanabilir. Genel bankacılık faaliyetlerinde para bir mal ve hizmet gibi alınır ve satılabilir ancak katılım bankacılığında durum farklıdır. Para yine aynı değerde parayla değişime konu olur. Mal ve hizmet, kar payı denilen bir bedel karşılığında katılım bankaları tarafından finanse edilir ve müşteriye tahsis edilir.

Ülkemizde katılım bankacılığının²⁹ başlangıcı 16.12.1983 tarih ve 83/7506 sayılı Kararnamede belirtilen “Özel Finans Kurum” maddesi ile olmuştur. Yıllar itibariyle bankacılık sektöründen Katılım bankalarının aldıkları pay giderek artmış ve daha önemli hale gelmişlerdir.³⁰

²⁷Raif Parlakkaya, Suna Akten Çürük, ‘Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında Bir Tasnif Aracı Olarak Kullanımı: Türkiye Örneği’, *Ege Akademik Bakış*, 2011, C. 11, S. 3, s. 398.

²⁸Cihangir Akın, *Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma [Interest-Free Banking and Development]*, Kayıhan Yayınları, İstanbul 1986, s. 4.

²⁹Katılım Bankalarının ismi kuruluşlarından itibaren Ülkemizde ‘Özel Finans Kurumu’ olarak adlandırılmıştır. Ancak 2005 yılında bu kurumların ismi ‘Katılım Bankası’ olarak değiştirilmiştir.

³⁰Büyüamin Er, Mustafa Uysal, ‘Türkiye’de Ticari Bankaların ve Katılım Bankalarının Karşılaştırılmalı Etkinlik Analizi: 2005-2010 Dönemi Değerlendirilmesi’, *Atatürk Üniv. İ.İ.B.F. Dergisi*, C. 26, S. 3-4, s.366.

Katılım bankalarının ülkemizde kuruluş dönemlerinde öncelikli amacı, körfez ülkelerindeki sermayenin bir kısmının ülkemize aktarılması olmakla birlikte zaman içinde faize duyarlılığı olan insanların ve kurumların tasarruf fazlalarının toplanması amacı da ön plana çıkmaya başlamıştır.³¹

Ülkemizde 2015 yılı itibariyle faaliyet gösteren 5 adet katılım bankası bulunmaktadır.

1.5. ÜLKEMİZDE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ

Ülkemizde bankacılık sisteminin gelişim süreci incelendiğinde, Bankacılık sektöründe meydana gelen yapısal değişiklikleri 1980’li yıllardan önceki ve sonraki dönemler olmak üzere iki döneme ayırmak mümkündür. Çünkü 1980’li yıllardaki küresel ekonomik gelişme ve değişimler ülkemizde bankacılık sektörünü de etkisi altına almış ve Türk Bankacılık sektöründe bir takım köklü değişiklikler yapılması zorunluluk haline gelmiştir.

Bu sebeple bankacılık sektörünün tarihsel gelişiminin incelendiği bu bölüm, Türkiye’de 1980 öncesi ve sonrası bankacılık olmak üzere iki başlık altında ele alınacaktır.

1.5.1 1980 Öncesi Bankacılık

Akademik Bakış Dergisinin 2011 yılı sayısında, TBB’nin 1999 yılında açıkladığı rapor bilgilerinden istifade edilerek; Dünyada bankacılık tarihi incelendiğinde ilk bankacılık işlemlerinin, Vatikan bünyesindeki kiliselerin hacı adaylarının kutsal topraklara yaptıkları seyahatler sırasında önemli eşyalarını korumak ve saklamak amacıyla kurulan müesseseleri ile başladığı belirtilmiştir. Türkiye’de ise bankacılık tarihinin, Osmanlı dönemlerine dayandığı ve Osmanlı Devleti’nde ilk bankacılık çalışmasının o dönemde tefecilik ve faizcilik işlerinin önüne geçebilmek amacıyla kurulan Murabba Nizamnamesi ile başladığı belirtilmektedir.³²

TBB tarafından 2012 yılında yayınlanan bir makalede, Coşkun vd.’nin Sağlam’ın 1976 yılındaki yazısından aktardıkları bilgiye göre, Osmanlı Devleti’nde

³¹Recep, Önal, ‘Türkiye’de Özel Finans Kurumlarının Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu Konuşması [Past, Present and Tomorrow of Special Financial Institutions in Turkey]’, *Albarakatürk Yayınları*, 2000, s. 16.

³²Güran Yahyaoğlu vd., , *Bankacılık ve Risk Yönetiminin Bir Banka Üzerinde Uygulanması ve Sonuçlarının Hukusal Açından Değerlendirilmesi Konusunda Uygulamalı Çalışma*, Akademik Bakış Dergisi, 2011, S. 25, ss. 3-4.

bankacılık uygulamaları incelendiğinde, 19.yüzyılın ortalarına kadar herhangi bir banka kurulmadığı, bankacılık işlemlerinin sarraflar ve bankerler tarafından yapıldığı ve devletin yerli banka olmaması nedeniyle yabancı bankalara ihtiyaç duyduğu ifade edilmiştir. Osmanlı Devleti'nde ilk banka, sarraflar tarafından 1847 yılında kurulan ancak 1852 yılında tasfiye edilen İstanbul Bankası'dır.³³ Ömür Hakan Kuzu'nun 2013 yılında, Babuşçu'nun 2003 yılında yazdığı bir yazısında aktardığı bilgiye göre, Sarraf ve Bankerlerin hâkimiyetine son vermek amacıyla 1851 yılında Osmanlı Bankası kurulmuştur. Avrupa ülkelerinden model alınarak tarım sektörüne kaynak aktarılması ve tarımın desteklenmesi amacıyla ilerleyen dönemlerde Ziraat Bankası olarak faaliyetlerine devam edecek olan Memleket Sandıkları kurulmuştur.³⁴

Cumhuriyetin kuruluş dönemlerinde dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de kalkınmanın devlet eliyle yapılmasını sağlamak amacıyla kamu bankaları kurulmuş ve faaliyet göstermeye başlamışlardır. Türkiye'de bankacılık faaliyetlerinin büyümeye başladığı bu dönemlerde kamu bankalarının da sektörde yerlerini aldıkları ve paylarının büyüdüğü görülmüştür.

I. İzmir İktisat Kongresinde alınan kararlara istinaden ülkemizde belli sektörlerin desteklenmesi ve finansal ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 1924 yılında Türkiye İş Bankası kurulmuştur. Devamında, 1925 yılında özel sektörü ve kamu yatırımlarını desteklemek amacıyla Sınaî ve Maadin Bankası (Bankanın adı 1932'de değiştirilmiş ve Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası olmuş ve 1933 yılında Sümerbank'a devredilmiştir³⁵) ve 1926 yılında özellikle inşaat sektörünü desteklemek amacıyla Emlak ve Eytam Bankası kurulmuştur. Bu yıllarda Memleket Sandıkları olarak tarımın desteklenmesi temelinde kurulan Ziraat Bankası'nın görev ve yetkileri konusunda düzenlemeler yapılmış, bankaya tarım kesimine yönelik kredilerin yanında diğer bankacılık faaliyetlerini de yapma yetkisi verilmiştir.³⁶

1927 yılında konut kredilerinin teşvik edilmesi amacıyla kurulan Emlak ve Eytam Bankası'nın ismi 1946'da Emlak ve Kredi Bankası olarak değiştirilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra Türk Bankacılık sektöründeki en önemli gelişmelerden biri 1930 yılında TC. Merkez Bankası'nın kurulmasıdır. Ülkemizde bir merkez bankası kurulmasının gerekliliği ilk olarak 1920'li yıllarda gündeme gelmiş ancak o dönemlerde başta dış ödemeler dengesizlikleri olmak üzere ekonomik ve hukuki altyapının uygun olmaması nedeniyle bu düşünce gerçekleştirilememiştir.

³³Coşkun, agm, s. 3.

³⁴Kuzu, Ömür Hakan, Türk Bankacılık Sektöründeki Yeniden Yapılandırılmaların Tarihsel Gelişim İçerisinde Analitik Olarak İncelenmesi, 2013, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 4, s. 29-30.

³⁵Avni, Zarakolu, 'Cumhuriyet'in 50. Yılında Memleketimizde Bankacılık', *TBB*, Ankara, 1973, No:61, s. 28.

³⁶Coşkun, agm, s. 5-27

Ülkemizde özel amaçlı devlet bankalarının kurulduğu dönem olan 1933-1944 yılları arasında; sanayi sektörünün desteklenmesi amacıyla her ikisi de 'holding' statüsünde olan, Sümerbank 1933, Etibank 1935 yılında kurulmuştur. Bu holdinglere sanayi kesimine kaynak aktarılması amacıyla halkın tasarruflarını toplama yetkisi verilmiştir. 1933 yılında belediyelerin harcamalarının finansmanı amacıyla İller Bankası, 1938'de küçük esnaf ve sanayi sektörüne düşük maliyetlerde finansman kaynağı sağlamak amacıyla Türkiye Halk Bankası A.Ş. kurulmuştur.³⁷

Ülkemizde özel bankacılığın gelişme gösterdiği dönem olan 1945-1959 yılları arasında; 1944 yılında Yapı ve Kredi Bankası, 1946 yılında Garanti Bankası, 1948 yılında Akbank, 1955 yılında Pamukbank ve 1950 yılında Türkiye Sınaf Kalkınma Bankası kurulmuştur. Ayrıca, 1958 yılında sektörün gelişim ve dayanışmasının artırılması ve başta haksız rekabetin kontrolü olmak üzere sektörde gözetim ve denetim faaliyetlerinin etkinliğini sağlamak amacıyla Türkiye Bankalar Birliği kurulmuştur.³⁸

Türk bankacılık sektöründe planlı dönemin başlangıcı olarak kabul edilen 1960-1980 yılları arasındaki dönem, küçük hacimli bankaların sektörden çıkarıldığı ve banka sayısında düşüş yaşanan bir dönem olmuştur. 1960 yılında 59 olan banka sayısı 1979 yılında 43'e düşmüştür.³⁹

1.5.2. 1980 Sonrası Bankacılık

1980'li yıllarda tüm dünyada küreselleşme hızı giderek artmış ve 'liberal ekonomi görüşü' genel kabul gören bir düşünce sistemi haline gelmiştir. Bu sebeple ulusal ekonomilerin finansal yapıya ayak uydurmaları için bankacılık faaliyetlerini yeniden düzenlemeleri zorunluluk haline gelmiştir. Bu kapsamda bankacılık sektöründe uygulanmaya konulan uluslararası normlara uygun bir sistematik ve hukuki alt yapı oluşturulması ülke ekonomileri için ihtiyaç haline gelmiştir.

Bu dönemde hakim olan liberal ekonomi görüşünün bir sonucu olarak, o dönemlere kadar devlet kontrolünde olan ve sınırlı araçlarla faaliyetlerine devam eden bankaların kullandığı enstrümanlar da artmıştır. Bankacılık sektörünün ekonomiden aldığı pay artmış ve sektörün daha etkin denetlenmesi gerekli hale gelmiştir. Tüm bu

³⁷İlhan, Uludağ, *İzlenen Ekonomik Politikalar Işığında Türkiye Ekonomisi (Teori-Politika-Değerlendirme)*, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul 1990, S:2, ss. 246-247.

³⁸Öztin, Akgüç, *100 Soruda Türkiye'de Bankacılık*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1989, s. 47.

³⁹Ertan Altıkulaç, *Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi ve Türkiye'de Performanslarının Özel ve Yabancı Bankalarla Karşılaştırılmasına İlişkin Kantitatif Bir Analiz*, (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Ana Bilim Dalı, İstanbul 2006, ss. 199-200.

gelişme ve genişlemelerin devamında bankacılık sektöründe yasal, yapısal ve kurumsal düzenlemeler yapılması ihtiyacı doğmuştur.⁴⁰

Ülkemizde, 1980’li yıllarda kamunun liberalizasyon sürecine geçişi kapsamında devletin ekonomideki payının azaltılması amacıyla düzenlemeler yapılmış ancak bu düzenlemeler tam anlamıyla amacına ulaşamamıştır. Bahsedilen bu düzenlemeler ile Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemlere zıt olarak, devletin bankacılık sektöründeki payının azaltılması ve kamu bankalarının tam rekabet koşullarında faaliyet göstermelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

1980 ve 1990’lı yıllardan itibaren küreselleşme hızının giderek artması, dünya ekonomisinde finans piyasalarının bütünleşmesini de beraberinde getirmiştir.⁴¹ Bununla birlikte ülkeler arasında kültürel ve ekonomik sınırlarda giderek azalmıştır.

Bankacılıkta serbestleşme ve dışa açılma dönemleri olarak tanımlanan 1980-2001 yılları arasında, 24 Ocak 1980 İstikrar Programı⁴² olarak açıklanan ekonomik pakete liberalleşme ve küresel açılmaya ayak uydurma politikaları da eklenmiştir.⁴³ Bu dönemde belirlenen dışa açılma politikaları ve piyasa ekonomisi hedefinin bir sonucu olarak kamu bankalarının da diğer bankalarla aynı şartlarda faaliyet göstermelerine yönelik hukuki düzenlemeler yapılmıştır.

Uygulanan politikalar ve yapılan düzenlemelerden sonra, 1980 öncesine kadar banka kurulması ve şube sayısının artırılması gibi konularda sınırlandırıcı bir yapıya sahip olan bankacılık sisteminde değişiklikler yapılmıştır. Ticaret bankalarının kurulması ve yabancı bankaların şube sayılarının artırılması gibi işlemlerde kolaylık sağlamak suretiyle sektörde rekabetin ve verimliliğin artırılması amaçlanmıştır.

1994 Yılında 5 Nisan Kararları olarak bilinen ekonomik paketin içinde de bankacılık sistemini yakından ilgilendiren düzenlemeler yapılmıştır.

⁴⁰Alper Bakdur, *Bankacılık Sektörünü Düzenleyen Kurumların Yapıları ve Ülke Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneri*, (Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Devlet Planlama Teşkilatı, 2003, s. 12

⁴¹Gazi Erçel. “Küreselleşme Ve Uluslararası Finansal Gelişmeler” *17. Asya Bankalar Birliği Genel Kurulu*, 22 Eylül 2000, İstanbul, s. 2.

⁴²24 Ocak 1980 İstikrar Programı; Dönemin Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olan Turgut Özal’ın öncülüğünde, Ülke ekonomisinin Piyasa Ekonomisine geçişini sağlamak, ekonominin serbestleşmesi ve kapitalist sisteme ayak uydurulması, kamunun özel sektöre müdahalesinin azaltılması ve kontrol altına alınması, faiz oranlarının devlet eliyle değil piyasa tarafından kendiliğinden oluşturulmasının öngören bir ekonomik düzenlemeler bütünüdür.

⁴³Akgüç, Öztin, ‘Türkiye’de Yabancı Bankalar’, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 2007, S. 36, s. 12.

Ülkemizde 1999-2001 yıllarında ortaya çıkan bankacılık krizlerinden sonra finansal sektörde yeniden yapılandırma çalışmaları başlamış ve uygulaması zor bir yapılandırma sürecinin ardından olumlu sayılabilecek gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişme ve büyüme sürecinde bankacılık sektörü finansal sistemin en önemli yapı taşları olmuştur.⁴⁴

2001 Yılından itibaren Türkiye’de bankacılık sektöründe köklü değişiklikler yapılmış olup bazı bankalar sistem dışında bırakılmış, bazıları ise devir ve birleşmeler yoluyla dönüşüm ve tasfiye edilmişlerdir. Bu kapsamda, Ziraat Bankası, Emlak Bankası, Vakıflar Bankası ve Halk Bankası gibi kamu bankaları yeniden yapılandırma kapsamına alınmışlardır. Krizlerin bankacılık sektörü üzerinde ortaya çıkardığı olumsuzlukların giderilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu süreçten sonra bankacılık sektöründe gerçekleştirilen yapısal ve hukuki yapılandırma çalışmaları reform sürecinin hızlanmasına ve sektörün ilerleme ve gelişim kaydetmesine sebep olmuştur.

2000’li yıllarda, ülkemizde bankacılık sektöründe gerçekleştirilen yapısal değişikliklerden biriside, liberal ekonomi politikaları kapsamında devletin ekonomiye müdahalesinin azaltılmasını amaçlayan bir düzenleme olan, Merkez Bankasının özerk hale getirilmesidir.⁴⁵

2001 Yılından sonra, Türk bankacılık sektöründe çoğunluğu 2001-2006 yılları arasında olmak üzere, 2001-2011 yılları arasında 16 adet devir ve birleşme olmuştur.⁴⁶ Bu devir ve birleşmelerde 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan ekonomik krizler çok etkili olmuştur. Bu krizlerden sonra finansal piyasaların tamamında başlatılan yeniden yapılandırma programına kamu bankaları da dahil edilmiştir.

1.5. TÜRKİYE’DE KAMU BANKALARININ KURULUŞ NEDENLERİ

1929 Yılındaki ekonomik buhran, o dönemlerdeki uluslararası ticaret dengelerinde ortaya çıkan bozulmalar, döviz transferleri ve kambiyo işlemlerinde uygulanan denetimler ve bunlara benzer ekonomik sorunlar o dönemlerde ülkemizin ekonomik politikalarında köklü değişiklikler yapılmasını gerektirmiştir. Bu ekonomik politikalarından bir bölümü bankacılık sektörü ile ilgili olmuştur. Bu politikalar ışığında, 1930-1940 yılları aralığında büyük montanlı kamu bankaları kurulmuştur.⁴⁷ O

⁴⁴İAV, ‘Türkiye Finans Piyasalarının Gelişimi ve AB Ülkeleri ile Karşılaştırılması’, İktisadi Araştırma Vakfı, s. 1.

⁴⁵Akçay, agm, s. 21.

⁴⁶BDDK, *Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler*, Ankara 2010, sayı 5, s. iv, Kaynak:

http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Bankacilikta_Yapisal_Gelismeler/9886bankacilikta_yapisal_gelismeler_sayi5.pdf, (Erişim Tarihi: 28 Aralık 2015).

⁴⁷Akgüç, agm, S. 36, ss. 11-12.

dönemlerde, ülkemizde kamu bankalarının kurulması da bu olumsuz ekonomik koşullar içerisinde ekonomik yapısının onarılmasında KİT'lerin ve kamu bankalarının araç olarak kullanılması temelinde gerçekleştirilmiştir. Kamu bankalarına özel sektör bankalarının tüm iş ve işlemlerini yapma yetkisi vermek suretiyle devletin ekonomide daha etkin olması amaçlanmıştır.

Ülkemizde kamu bankalarının temel kuruluş nedenleri; devletin ekonomik politikaların uygulanmasında bu bankaları araç olarak kullanması, bu bankalar aracılığıyla piyasaya müdahale etmek ve finansal sektörde daha etkin olmak arzudur. Bu genel amaçları konuları itibariyle sınıflandırmak gerekirse, siyasal, ekonomik ve sosyal olarak açıklanmalarının faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.5.1. Siyasal nedenler

Türk bankacılık sektöründe, kamu bankalarının olmadığı, özellikle Cumhuriyet öncesi dönemlerde ülkemizdeki yabancı sermayeli bankalar, kendi ülkelerinin çıkarları doğrultusunda ihtiyaç duyulan sektör ve şirketlere fonlarını aktarma eğiliminde olmuşlardır.

1923 İzmir İktisat Kongresi'nde⁴⁸ sağlam bir bankacılık sektörünün ekonomi için önemli ve zorunlu olmasının yanında, ekonomide gelişmenin sağlanmasında bankaların önemine vurgu yapılmıştır. Mali yapı içerisinde ihtiyaç duyulan sektör ve yatırımlara finansman sağlayan ve finans piyasasında kaynak toplama ve aktarma işlemlerini yapacak olan kurumlara ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında yerli bankacılık sisteminin büyüme ve kalkınma konusunda öncelikli konular arasında yer aldığı, bu sayede yerli ekonominin yabancı sermayeden korunabileceği belirtilmiştir.⁴⁹

Osmanlı Devletinin sona ermesi ile birlikte Cumhuriyet'in kuruluş dönemlerinde Türk bankacılık sisteminde yabancılar sektöre hakim durumdaydı. Yabancı bankalar kendi ülke vatandaşlarına finansman sağlamak ve ülke ekonomisinin yönetiminde iktidara müdahale etmekteydiler. Meşrutiyetin ilanından sonra ekonomik gelişme ve kalkınmanın, yerli ekonomi anlayışının benimsenmesi ile sağlanacağı düşünülmekteydi.⁵⁰ O dönemlerde tarım ve sanayi sektörüne finansman sağlayabilecek yerli ve güçlü bir bankacılık yapısı bulunmamaktaydı. Bu sebeple devletin politikaları

⁴⁸Türkiye İktisat Kongreleri geleneğinden ilki olan I. Türkiye İktisat Kongresi'nin (İzmir İktisat Kongresi adıyla da anılır) amacı, Kurtuluş Savaşı'ndan sonraki yıllarda (17 Şubat 1923) 'İstiklâl-i Tam'ın temini için 'İktisadi Tam'ın gerekliliği ilkesine işlerlik kazandırmaktır. Büyük Atatürk ve kurmay heyetin iradesiyle İzmir'de Kazım Karabekir başkanlığında toplanan Kongre ile Türk'lerin kendi kaderlerini belirleme hakkı ve tam bağımsızlık anlayışı dünyaya ilan edilmiştir.

⁴⁹Öztin, Akgüç, *Türkiye'de Bankacılık*, Gerçek yayınevi, İstanbul 1992, ss. 9-20.

⁵⁰Korkut, Baratov, *Türkiye İktisat Tarihi 1908-1985*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1988, s. 2-18.

doğrultusunda ekonomik sisteme müdahale aracı olarak kullanılmak üzere kamu bankalarının kurulması kararlaştırılmıştır.

1.5.2. Ekonomik Nedenler

Ülkemizde devletin kamu iktisadi kuruluşlarını kurmasındaki en önemli amacı, ekonomide özel sektörün yetersizliği ve devletin hem sanayi ve kalkınma amacına hizmet edebilecek hem de özel sektöre öncülük edebilecek şirketlere ihtiyaç duymasıdır.⁵¹ Bu durum, devletin sermayeleri yetersiz olan sektörlerle yatırım yapmasını ve şirketlerin önünü açabilmek amacıyla tıpkı bir girişimci gibi hareket etmesine zemin hazırlamıştır. Bu doğrultuda KİT'ler ve kamu bankaları kurulmuştur.

Kamu bankalarının kuruluş yıllarında devletçilik politikalarının ülke ekonomisinde egemen olan görüş olması ve ekonomik gelişmenin sağlanmasında yerli bankalara ihtiyaç duyulması kamu bankalarının kuruluşunun diğer ekonomik sebeplerindedir.

1.5.3. Sosyal Nedenler

Dünyanın her ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de kamu bankalarının kurulmasının temel nedenlerinden birisi ekonomide toplumsal amaç ve politikalar doğrultusunda belirlenen sektör ve şirketlere bu bankalar aracılığıyla kaynak aktarılması ve sosyal hedeflerin gerçekleştirilmesinde bu bankaların araç olarak kullanılmasıdır.

Ülkemiz açısından, kamu bankalarının kurulmasının sosyal hedeflerinin başında tarım, gayrimenkul, denizcilik ve turizm gibi bazı sektörlerde kamu bankaları tarafından sübvansiyonlu kredilerin verilmesi gelmektedir. Bu tür krediler aracılığıyla gelir dağılımındaki eşitsizliklerin ve bölgeler arası ekonomik, kültürel ve sosyal dengesizliklerin azaltılması amaçlanmıştır.⁵² Ziraat Bankası'nın kuruluşundan itibaren tamamı veya bir kısmı hazine tarafından sübvansiyon edilen kredileri tarım kesimine aktarılmasına aracılık etmesi ve bu hususta uzmanlaşması bunun en somut örneklerindedir. Ziraat Bankası, aynı zamanda vergi iadesi, tarım kesimine yönelik tarımsal destekleme ödemeleri, maaş ödemeleri gibi ülke genelinde devlet ödemelerinin halka ulaştırılması konusunda uzun yıllar etkin rol almıştır.

⁵¹Veysel Atasoy, *Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Özelleştirme Sorunları*, Nurol Matbaacılık, Ankara 1993, ss. 27-28.

⁵²Cansel Oskay, Yeşim Kubar, 'Türkiye'de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi' *KMU İİBF Dergisi*, 2008, S. 14, s. giriş.

Halk Bankası, esnaf ve küçük/orta ölçekli kobilerin finansman ihtiyaçlarının karşılanması konusunda uzun yıllar destekleme politikalarının aracı olarak kullanılmıştır. Tasfiye ve devir sürecine kadar Emlak Bankası'nın konut finansmanı konusunda ekonomiye kaynak aktarması, devletin ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşılması konusunda kamu bankalarını araç olarak kullandığını gösteren örneklerdendir.

1.6. TÜRKİYE'DE KURULMUŞ OLAN KAMU BANKALARI VE KURULUŞ AMAÇLARI

Kamu bankalarının kuruluş nedenlerini ülkemiz açısından bankacılık sektörünün tarihsel süreci de göz önüne alınarak ifade etmek gerekirse, ülkenin içinde bulunduğu dönemin ihtiyaçlarına ve ekonomik politikalara göre değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Özel hukuk kurallarına göre kurulan ve kamunun öncelik verdiği alanlara kaynak aktarımı başta olmak üzere, sanayi yatırımlarına destek olmak amacıyla kurulan kamu bankaları, özel sektör bankacılık yapısının bu amaçlara ulaşma konusunda yetersiz kalması nedeniyle kurulmuşlardır.⁵³

Cumhuriyetin kurulduğu yıllardan itibaren, ekonomik gelişmenin sağlanması ve ekonomik hedeflere ulaşmak amacıyla, ülkemizde mali piyasanın en önemli yapı taşı olan bankacılık sektörüne verilen önem artarak devam etmiştir. Bununla birlikte kamu bankacılığı ticari sistemde her zaman önemli bir yere sahip olmuş ve kamu bankaları ekonomide uzun vadede amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla kullanılmışlardır.⁵⁴

Türkiye'de günümüze kadar kurulmuş olan kamu bankaları ve mevcut durumları Tablo 2'de gösterilmektedir.

⁵³Sinem Uçarkaya, *Kamu Bankalarının Bankacılık Sistemindeki Rolü*, (Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2006, s. 64-65.

⁵⁴A. Yılmaz Gündüz, 'Türkiye'de Bankacılık Sektörü Sorunları ve Çözüm Önerileri', *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2003, C. 17, S. 3-4, s. 132-133.

Tablo 1: Türkiye’de Kurulan Kamu Bankaları ve Mevcut Durumları

Banka Adı	Kuruluş	Faaliyet Konuları	Mevcut Durum
İstanbul Emniyet Sandığı	1868	Halkın elindeki dağılık ve küçük tasarrufları devletin kefaleti altında toplayarak ihtiyaç sahiplerinin istifadesine sunmak amacıyla kurulmuştur.	1907 yılında Ziraat Bankası'na bağlanmış, 1984 yılından itibaren de anılan bankanın bünyesine alınmıştır.
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	1888	Tarımsal kredi sağlama yanında her türlü bankacılık faaliyetinde bulunmak ve Merkez Bankası'nın şubesinin bulunmadığı yerlerde bazı fonksiyonlarını yerine getirmek, yurt çapında devlet adına ödeme yapmak. (maaş vs.) ve	1916 yılında kanunla kurulmuş bir devlet bankası statüsüne kavuşmuştur. Halen faaliyetlerine devam etmektedir.
Türkiye Sınai ve Madin Bankası	1925	Bankaya devredilmiş sanayi müesseselerini kurulacak şirketlere devredinceye kadar idare etmek, iştirak suretiyle sınai teşebbüsler kurmak ve işletmek.(Kalkınma bankası niteliğindedir).	Bankanın işletmecilik fonksiyonu 1932 yılında kurulan Devlet Sanayi Ofisine, bankacılık fonksiyonu da 1932' de kurulan Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası'na devredilmiştir. Bu iki kurum 1933'te Sümerbank' a devredilmiştir.
T.Emlak Bankası A.Ş.	1927	Ülkeye imar etmek, inşaat sektörüne kredi sağlamak, diğer her türlü bankacılık işlemlerini yapmak.	1926' da Emlak ve Eytam Bankası olarak kurulmuş, 1964'de Türkiye Emlak Kredi Bankası T.A.O. adını almıştır. 1988'de Anadolu Bankası T.A.Ş. ile birleşerek Türkiye Emlak Bankası A.Ş. ünvanını almış, 2001 yılında Türkiye Cumhuriyet Ziraat Bankası'na devredilmiştir.
Sümerbank A.Ş.	1933	Devlet sermayesi ile kurulmuş fabrikaları işletmek, özel sanayi kuruluşlarındaki devlet iştirak hisselerini idare etmek, yeni fabrikalar kurmak, sanayi için eleman yetiştirmek, sanayi kuruluşlarına kredi sağlamak, her türlü bankacılık işlemlerini yapmak.	1993'de Sümerbank Holding A.Ş.'ni bankacılık birimi bu şirketten ayrılarak "Sümerbank A.O." ünvanını almıştır. "Sümerbank A.O.", 1995 tarihinde özelleştirilerek "Sümerbank A.Ş." ünvanını almıştır, 1999 tarihinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiş, 11.01.2002 tarihinde Oyak Bank A.Ş.' ye devredilerek kapatılmıştır.
Belediyeler Bankası (İller Bankası)	1933	Şehirlerin kalkındırılmasına hizmet etmek, imar planlarını hazırlamak, belediyelere gerekli orta ve uzun vadeli kredilerle teknik yardım sağlamak	1945 yılında adı İller Bankası olarak değiştirilmiştir. Halen faaliyetlerine devam etmektedir.
Etibank	1935	Ülkenin toprakaltı servetlerini işleterek değerlendirmek, devletin madencilik ve elektrifikasyon alanındaki teşebbüslerini kurmak, işletmek, finanse etmek, her türlü bankacılık hizmetleri yapmak.	1997'de özelleştirilmiş, 2000 yılında TMSF'na devredilmiştir. 2001 yılında bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılarak tasfiye edilmiştir. Daha sonra 5 Nisan 2002 tarihinde Tasfiye halinde Etibank A.Ş.'nin tasfiyesinin kaldırılmasına ve bankanın tüm aktif ve pasifleriyle Bayındırbank A.Ş. bünyesinde devren birleştirilmesine karar verilmiştir.

Denizbank	1938	Denizyolları işletmelerini yönetmek, yenilerini kurmak ve finanse etmek.	1952 yılında Denizcilik Bankası'nın kurulması ile devletin denizcilik alanındaki teşebbüslerini kurulması, işletilmesi ve finanse edilmesi işi bu bankaya devredilmiştir.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	Ülkenin küçük sanat ve ticaret kredisi ihtiyacını karşılamak.	Halen faaliyetlerine devam etmektedir
Denizcilik Bankası	1938	Devletin deniz ulaştırma alanında teşebbüslerini tesis etmek, gemi inşa, tamir ve satın alan veya deniz işletmeciliği yapan gerçek ve tüzel kişilere kredi açmak.	1992 yılında T. Emlak Bankası A.Ş' ye devredilmiştir.
Türkiye Vakıflar Bankası	1954	Taşınır ve taşınmaz mal ve değerler karşılığında kredi açmak, ortaklıklar kurmak veya kurulmuş olanlara iştirak etmek, gayrimenkul alıp satmak, her türlü bankacılık işlem ve hizmetleri yapmak.	Halen faaliyetlerine devam etmektedir.
Türkiye Öğretmenler Bankası T.A.Ş.	1959	Memur ve öğretmenlere konut inşaat için taşınmaz mal ipoteği karşılığında kredi açmak, yapı onarım, taahhüt ve proje işleriyle uğraşmak, yapı malzemeleri ve ders aletleri endüstrisi kurmak ve ticaretini yapmak, her türlü bankacılık işlemini yapmak.	1992 yılında T. Halk Bankası A.Ş' ye devredilmiştir.
T.C. Turizm Bankası	1960	Turistik tesisler kurmak, işletmek, kiralamak veya kiraya vermek, turizmle ilgili çeşitli girişimlerde bulunarak endüstrinin gelişmesine yardım etmek ve endüstriye kısa, orta ve uzun vadeli kredi sağlamak (kalkınma bankacılığı yapmak üzere kurulmuştur).	1989'da Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. ile birleştirilmiştir.
Devlet Yatırım Bankası	1964	İktisadi Devlet Teşekküllerinin kalkınma planlarına uygun yatırımları için gerekli kredileri sağlamak, bu maksatla garantiler vermek (kalkınma bankacılığı yapmak üzere kurulmuştur).	1987 yılında Türkiye İhracat Kredi Bankasına (Eximbank) dönüştürülmüştür.
Devlet Sanayi İşçi Yatırım Bankası (Kalkınma Bankası)	1975	Yurtiçi ve yurtdışında çalışmış ve çalışacakların birikimlerini kalkınma planlarının temel ilkelerine uygun teşebbüslere, özellikle sınai yatırımlara yönlendirmek (kalkınma ve yatırım bankacılığı yapmak üzere kurulmuştur).	1988'de Türkiye Kalkınma Bankası'na dönüşmüştür.
Türk Eximbank	1987	Dış ticaretin finansmanı, ihracatın geliştirilmesi, ihracatçılar ve yurtdışında faaliyet gösteren müteahhitler ve yatırımcılara uluslararası piyasalarda rekabet gösteren rekabet gücü ve güvence sağlanması (kalkınma ve	1987 yılında Devlet Yatırım Bankası'nın şekil ve nitelik değişikliğiyle oluşmuştur. Halen faaliyetlerine devam etmektedir.

Kaynak: Sinem Uçarkaya, *Kamu Bankalarının Bankacılık Sistemindeki Rolü* (Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2006, s. 66-67.

2. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KAMU BANKALARININ ÖZELLEŞTİRİLMESİ, YENİDEN YAPILANDIRILMALARI VE TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Bu bölümde ülkemizde kamu bankalarının⁵⁵ özelleştirilme nedenlerinin yanı sıra özelleştirme ile ilgili yasal düzenlemelere yer verilmiştir. Devamında kamu bankalarının yeniden yapılandırılmalarının nedenleri ve bu kapsamda yapılan düzenleme ve değişikliklerden bahsedilmiştir. Türk bankacılık sisteminin 2015 yılı genel görünümü ele alınmış ve bölümün sonunda yeniden yapılandırmaya konu kamu bankalarının kuruluş amaçları ve son yıllardaki performansları değerlendirilmiştir.

2.1. KAMU BANKALARININ ÖZELLEŞTİRİLMESİ VE NEDENLERİ

Özelleştirmenin en yaygın kullanılan kısa tanımı; genel anlamda ekonomide devletin yaptığı bazı iş, görev veya hizmetlerin özel sektöre devredilmesidir.

Özelleştirmenin tanımını uluslararası açıdan değerlendirdiğimizde, ülkelerin sosyal ve ekonomik yapılarına göre farklılaştığını söylemek mümkündür.⁵⁶ Buna göre özelleştirme tanımları⁵⁷;

- Kamu tarafından devlet eliyle yürütülen faaliyetlerin azaltılması,
- Devletin mülkiyetinde olan kurum ve kuruluşlarının özel sektörde faaliyet gösterenlere satılması,
- Ekonomik işlemlerin özel hukuk kuralları dâhilinde yönetilmesi ve kamunun arz fonksiyonunu özel sektöre bırakması, yönetim sürecinde kar odaklılık ve özel sektör yönetim anlayışına geçiş, ekonomide bürokrasinin azaltılmasına yönelik belirlenen tüm politikalar, tam rekabet koşullarına uyma amacıyla ekonomide kamu ağırlığının azaltılması çabaları, çalışma ve istihdam koşullarının özel kesim ile uyumlu hale getirilmesi,

şeklinde ifade edilmektedir.

⁵⁵Bu bölümde bahsedilen kamu bankaları; Halk Bankası A.Ş., Ziraat Bankası A.Ş., Vakıfbank T.O.A. ve 6 Temmuz 2001 Ziraat Bankası ve Halk Bankası'na devredilen Emlak Bankası'dır.

⁵⁶Tevfik Pekin. Adil Koruyan, 'Türkiye İçin Özelleştirme Stratejisi ve Özelleştirmede Yöntemler', *KİT'lerin Özelleştirilmesi Sempozyumu*, İzmir Ticaret Odası, İzmir 1987, s. 1.

⁵⁷Yahya Doğan, *Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Özelleştirme*, Fakülteler Kitapevi, İzmir 1993, s. 117-118.

Başka bir bakış açısına göre özelleştirme, devlet eliyle yürütülen ekonomik faaliyetlerin azaltılması yada tasfiye edilmesi hedeflenerek dar anlamda KİT'lerin, geniş anlamda ise tüm kamu kurum ve kuruluşlarının özel sektöre devrinin yapılmasıdır.⁵⁸ Buna göre dar anlamda özelleştirme KİT'lerin kamu ve özel kesim arasında el değiştirmesi, geniş anlamda özelleştirme ise devletin ekonomideki etkinliğinin azaltılması ya da tamamen özel sektöre aktarılmasıdır.

Ülkemizde kamu bankalarının ve KİT'lerin özelleştirilmesi veya tasfiye edilmesinde dönemin ekonomik koşullarının ve kamu politikalarının etkili olduğu görülmektedir. Ulusal ve uluslararası ekonomik koşullara uyma çabaları ve ülke ekonomisinde uygulamaya konulan yapısal değişiklikler, özelleştirilmesi veya tasfiye edilmesi gereken kurumların seçiminde belirleyici olmuştur.

Ülkemizde özelleştirmenin tarihsel süreci incelendiğinde, kamu bankalarının ve KİT'lerin kurulmasında, özelleştirilmesinde veya tasfiye edilmesinde ekonomik koşulların yanı sıra, hem uluslararası piyasalarda hem de ulusal boyutta yaşanan krizlerin de etkisi olmuştur.

1929-1930 Ekonomik Krizi, ülkelerin ekonomide devletin daha çok rol alması gerektiği yönünde kararlar alınmasını sağlamıştır. Kriz, ekonomik yapıları bozulan ülkeleri, KİT'lerin kurulması suretiyle ekonomik krizlere karşı önlem almaya yönlendirmiştir. Ancak, 1970 Ekonomik Krizinden⁵⁹ sonra bu durum tam tersine dönmüş ve 'Yeni Dünya Düzeni' denilen sisteme göre, pazar darlığı yaşayan gelişmiş ülkeler bu sorunu aşabilmek için KİT'lerin ekonomik krizin bir nedeni olduğunu savunmuşlardır.⁶⁰

1929 ekonomik buhranı dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de ekonomik yapıyı olumsuz etkilemiştir. Bu dönemlerde ortaya çıkan, bankacılık sektörü de dâhil olmak üzere devletin ekonomideki payının artırılması düşüncesi, 1970'li yıllardaki ekonomik gelişmeler sonrasında geçerliliğini yitirmiş, devletin ekonomideki ağırlığının azaltılmasının gerektiği görüşü ön plana çıkmıştır.

⁵⁸ Atasoy, age, s. 18.

⁵⁹ 1970'li yılların sonunda ekonomik alanda Uluslararası serbestleşme ve sınırların kaldırılması neticesinde sermayenin serbest dolaşımına imkan veren ve ekonomide ülkeler arası bütünleşmeyi sağlayan bir sistem bulunmaktaydı. Bu sistem az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uluslar arası rekabetten kaynaklı maliyetlerin düşürülmesine yönelik olarak ortaya çıkan işgücü maliyetini minimize etme yarışı ülkelerde sosyal güvenliğin sarsılmasına ve ciddi bir sosyal problemin doğmasına yol açmıştır.

⁶⁰ Bülent Serim, *Anayasa ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Özelleştirme*, İzgi Yayınları, Ankara 1996, s. 26.

Kamu bankalarının özelleştirilmesinin nedenleri ülkemiz açısından genel olarak şu şekilde sıralanabilir;

-Devletin, özel sektöre devredemediği savunma, sağlık, eğitim ve altyapı gibi zorunlu hizmetlere öncelik verilmesi⁶¹,

-Kamu bankalarının mevcut durumda teknolojik gelişmeleri ve yenilikleri takip edebilecek finansman imkanlarına sahip olmaması⁶²,

-Kamu bankalarının etkin çalışmalarını engelleyen, kredi tahsisi ve personel istihdamı başta olmak üzere, belli konularda siyasal baskıların ortadan kaldırılması,

-KİT'lerin kamu üzerindeki mali yükünden kurtulmak ve serbest ekonomiye geçiş konusunda ekonomik sistemin desteklenmesi⁶³,

-Özel mülkiyetin yaygınlaştırılmasının sağlanması, kamunun sektörel payının azaltılması ve özel bireylerin sektörde var olmasının kolaylaştırılması düşüncesi⁶⁴,

-Kamu bankalarının sektördeki paylarının yüksek olması veya sektöre hâkim olmalarının, özel bankaların sektörel gelişmelerini engellemesi ve faaliyetlerini sınırlandırması,

-Sermaye piyasasının gelişiminin özelleştirmeye uygun bir zemin hazırlaması,

-Kamuda istihdam edilen verimsiz veya gizli işsiz durumunda olan personelin özelleştirme yapmak suretiyle etkinliğinin artırılması,

-Kamu kaynaklarının ekonomiye rasyonel olmayan bir biçimde aktarılmasının özel sektör üzerinde dışlama etkisine (Crowding Out Etkisi)⁶⁵ neden olması.⁶⁶

⁶¹ Arzu İmren vd., , *Türkiye 'de Özelleştirme*, Alfa Basım Yayım Dağıtım Yayınevi, Ocak 1996, s. 16.

⁶² Refik Çulpan vd., 'Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi', *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Aralık 1994, Yıl: 2, S. 8, s. 45.

⁶³ Oğuz Oyan, *Özelleştirme Tartışmaları, 'Özelleştirme Söylemi ve Gerçekler'*, Bağlan Yayınları, İstanbul 1994, s. 45.

⁶⁴ Selahattin Özmen, *Türkiye 'de ve Dünyada KİT'lerin Özelleştirilmesi*, Mert-er Matbaası, İstanbul 1987.s. 22.

⁶⁵ Devletin ekonomide girişimci rolünü üstlenmesi, devletin piyasada var olan kaynak ve fonların önemli bir bölümünü kullanmasına yol açmaktadır. Böylelikle kamunun piyasadaki fonların piyasada yol açtığı kaynak eksikliği özel kesim tarafından yapılması planlanan yatırımları engellemektedir. Böylece devlet piyasada yatırım yapmaya çalışırken özel sektörün yatırımlarını engelleyebilmektedir. Buna ekonomi biliminde Crowding Out Etkisi denilmektedir.

Jesus Gonzalez ve Francesco Grigoli, IMF kaynaklı 2013 tarihli makalelerinde aktardıkları bilgiye göre, kamu bankaları, kamu sektörünün ihtiyaç duyduğu finansman kaynaklarını sağlamakla birlikte finans sektöründe mali yapının yumuşamasına ve mali disiplininin bozulmasına sebep olmaktadır. Aynı zamanda kamu bankalarının ekonomideki etkinliklerinin gerekenden fazla olması özel sektörü dışlama etkisi ile başa başa bırakmaktadır.⁶⁷

2.2. TÜRKİYE'DE KAMU BANKALARINDA ÖZELLEŞTİRME ÖNCESİ YASAL DÜZENLEMELER

Ülkemizde kamu bankalarının özelleştirilme süreci 1994 yılında yürürlüğe giren 4046 Sayılı Kanunla⁶⁸ başlamaktadır. Bu kanun, kamu bankalarından Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. ve Türkiye Emlak Bankası A.Ş.'ni kapsamaktadır. Bu kanun bahsedilen bankaların 2 yıllık bir süre sonunda özelleştirilmeye hazır hale getirilmesini öngörmekteydi.⁶⁹

Kamu bankalarının özelleştirilmeleri ile ilgili yasal süreç 2000 yılında yürürlüğe giren 4603 sayılı kanunla devam etmiştir. Bu kanunla Türkiye Emlak Bankası, Ziraat Bankası ve Türkiye Halk Bankası'nın çağdaş normlarda faaliyet gösteren kurumlar haline gelmelerinin sağlanması amacıyla yeniden yapılandırılmaları kararlaştırılmıştır.⁷⁰

4603 Sayılı Kanun yürürlüğe konulduğu 2000 yılı itibariyle aktif büyüklük açısından sektörün en büyük bankaları olan T.C. Ziraat Bankası ve T.Halk Bankası'nın⁷¹ özelleştirilmelerini ve satışlarını gündeme getirmesi bakımından önem arz etmektedir.

Ülkemizde devlet bankalarının özelleştirilmesinin ilk aşaması bu bankaların yeniden yapılandırma kapsamına alınmaları ile başlar. Yapılandırma ile amaçlanan; bu bankaların özelleştirme öncesinde, kar eden, verimli bir şekilde faaliyet gösteren, sektöre ve ekonomiye katkı sağlayan ve satış değerliliği olan kurumlar haline getirilmeleridir.

⁶⁶TUSİAD, *Özelleştirme, KİT'lerin Halka Satışında Başarı Koşulları*, TUSİAD Yayınları, İstanbul 1986, s. 5.

⁶⁷Jesus Gonzalaz. Garcia and Francesco Grigoli, 'State Owned Banks and Fiscal Discipline', *IMF Working Paper*, s. 16, Kaynak: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp13206.pdf>, (Erişim Tarihi: 12 Şubat 2015).

⁶⁸4046 Sayılı Kanun, kamu bankalarının özelleştirilmeye hazırlanmasını öngören kanundur.

⁶⁹4603 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun, 2000, md.1.

⁷⁰4603 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun, 2000, md.1.

⁷¹TBB, İstatistik verileri, www.tbb.org.tr

2.3. KAMU BANKALARININ YENİDEN YAPILANDIRILMASI

20.YY.'ın son çeyreğinden itibaren, yaşanan ekonomik krizler dünya genelinde ülke ekonomilerini olumsuz etkilemiştir. Bu krizler, ortaya çıktıkları ülkelerde finansal sistemde dış ticaret dengesinin bozulması başta olmak üzere, birçok olumsuz gelişmeleri de beraberinde getirmişlerdir. Bu nedenle bu ülkelerde bankacılık sisteminin yeniden düzenlenmesi ve mevcut sorunlarının çözülmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. İşte bu sorunların çözümünde finansal sistemin en önemli aktörleri olan bankaların yeniden yapılandırma programlarına dâhil edilmesi konusu gündeme gelmiştir.⁷²

Bankalar kar amacı ile çalışmaktadırlar ve mali piyasalardan toplanan fonların bir araya getirilmesi ve bunların daha karlı yatırımlara dönüştürülmesi suretiyle kredi adı verilen fonları ihtiyaç sahiplerine vermektedirler.

Mevduat, fon ve karşılık denilen yükümlülükler ile varlıklar arasındaki fark bankanın özsermayesidir. Doğal olarak varlıkları yükümlülüklerini karşılamıyorsa bankanın gidişatının kötü olduğu anlaşılır.⁷³ Kriz dönemleri başta olmak üzere bazı dönemlerde bankaların bilançoları bozulmakta ve iyileştirmeye ihtiyaç duymaktadırlar.

Bankaların yeniden yapılandırılmalarının temel amacı, bu bankaların bankacılık sisteminde istikrarlı bir biçimde çalışmalarının sağlanması ve kamuya yük olmaktan çıkarılmalarıdır. Yeniden yapılandırmanın diğer amaçları ise; sorunlu bankaların hem mali hem de operasyonel bakımdan güçlendirilmesi, kamu bankalarının kamu kesimine ve özel sektöre verdiği zararların ortadan kaldırılması, bu bankaların sektörle rekabet edebilir seviyelere ulaşmalarının sağlanması ve sistemleri içerisinde denetim ve izleme mekanizmalarının geliştirilmesidir.⁷⁴ Ülkemizde kamu bankalarının yeniden yapılandırılmaları bu bankaların sağlıklı bir yapıya kavuşturulmalarının yanı sıra bazılarının satışa hazır hale getirilmesi amacıyla yapılmıştır.

2.4. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YENİDEN YAPILANDIRMA ÇALIŞMALARI

Türk bankacılık sektörü, 1980'li yıllarda ortaya çıkan serbestleşme programlarından sonra oldukça köklü değişikliklerle karşı karşıya kalmıştır. Bu serbestleşme programlarının olumlu etkilerinin yanında olumsuz bazı etkileri de

⁷²Semra Öncü. Rabia Aktaş, 'Yeniden Yapılandırma Döneminde Türk Bankacılık Sektöründe Verimlilik Değişimi', *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 2007, C. 14, S. 1, s. Giriş.

⁷³Fulya Bahadır, 'Türk Bankacılık Sektöründe Finansal Yeniden Yapılandırma Programları', *Türk Hukuk Sitesi*, f.b., Kaynak: http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_707.htm (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2015).

⁷⁴BDDK, 'Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı' 2001, s. 13, Kaynak: https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/15279C8914BD.pdf (Erişim Tarihi:17 Aralık 2015).

olmuştur. Bu programlar sayesinde bankacılık sektöründe sisteme giriş imkânlarında görülen serbestlik ve dünya piyasaları ile bütünleşmenin devamı olarak hizmet çeşitliliği ve istihdam artışı gibi olumlu etkiler yaşanmıştır. Ancak serbest ekonomiye geçiş politikaları, kamu bankalarının finansal aracılık görevinden uzaklaşmalarını ve kamuya finansman sağlayan bankalar haline gelmelerini sağlamıştır. Bu dönemlerde, ülkenin istikrarsız bir siyasal yapıya sahip olması ve genel ekonomik yapının zayıf olması, ülkeyi 1994, 2000 ve 2001 krizleri ile karşı karşıya getirmiştir.⁷⁵ Kriz dönemlerinde bankacılık sektörü mali ve operasyonel olarak sorunlarla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Başta bankacılık sektörü olmak üzere finansal sistemin çökmesini sağlayan bu krizlerden sonra ekonomide köklü yapısal ve hukuki düzenlemeler yapılmıştır.

1990'lı yıllara gelindiğinde yüksek riskler altında faaliyet gösteren bankacılık sektöründe 1994 yılında kriz yaşanmıştır. 1994 Krizi'nden sonra bankacılık sektöründe halkın bankalara duyduğu güvenin tekrar kazanılmasına yönelik tasarrufların Devlet güvencesine alınması yönünde kanunlar çıkarılmıştır.⁷⁶

1999 Yılında IMF ile birlikte yürütülen program çerçevesinde bankacılık sektörünün mali açıdan sağlam bir yapıya sahip olması, sektörde denetim ve kontrol olanaklarının artırılması, sorunlu bankaların sistem dışına çıkarılarak rehabilite edilmesi gibi reformlar uygulamaya konulmuştur. Bu reformlar kapsamında bankacılık kanunlarının AB standartlarına yakın hale getirilmesi ve bankacılık sistemine girişlerle ilgili önemli düzenlemeler yapılmıştır.⁷⁷

1999 yılında yürütülen program dahilinde bankacılık sisteminde 'Bankacılık Yeniden Yapılandırma Programı' yürürlüğe konulmuştur. Bunun yanı sıra, daha önce sektörde denetim ve düzenleme yetkisi Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası arasında paylaşılırken bu görev BDDK⁷⁸,ya geçmiştir.⁷⁹

BDDK'nın kurumsal erişim sitesinde açıklandığı üzere, Kasım ve Şubat krizlerinden sonra Türkiye'de Bankacılık alanında yapılan yasal düzenleme ve değişiklikler ile ilgili kanunlar şöyledir;

⁷⁵ Aktaş, agm, s. 248-249

⁷⁶ Bahadır, agm.

⁷⁷ Bahadır, agm.

⁷⁸ BDDK; 1999 yılında kurulan ve 2000'de faaliyetlerine başlayan kurum, Başbakanlık bünyesinde faaliyet göstermektedir. Yönetim ve finansal açıdan bağımsız bir statüde olmakla birlikte banka ve diğer finansal kurumların güçlü, verimli ve sağlam bir ekonomik zeminde faaliyet göstermelerine yönelik denetim ve düzenlemelerin yapılması temeline kurulmuştur. Uzun vadeli amacı ülke ekonomisinin büyümesine ve istikrarına katkı sağlamaktır.

⁷⁹ Ekrem Keskin vd., '50.Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi 1958-2007', *Türkiye Bankalar Birliği Yayınları*, Ankara 2008, s. 41.

1999'da uygulamaya konulan 4389 Sayılı Bankalar Kanununda uluslararası bankacılık kistaslarına ve Avrupa Birliği kriterlerine uyum sağlama konusunda bazı düzenlemeler yapılmıştır. Devamında, 4491 Sayılı Kanun ile 4389 sayılı kanunda bazı değişiklikler yapılmıştır.

4389 ve 4491 Sayılı kanunlarla yapılan düzenleme yenilikler sırasıyla şöyledir⁸⁰;

- Bankaların finansal yapılarının güçlendirilmesi amacıyla asgari sermayelerinin artırılması,
- Sektörde sermaye yeterlilik oranlarında değişiklikler yapılması,
- Tahsis edilen kredilere genel karşılık ayrılmaya başlanması,
- Sorunlu krediler için ayrılan özel karşılıklarla ilgili değişiklikler yapılması,
- Finansal yapıları sorunlu olan bankalarla ilgili alınması gereken önlemlerin ayrıntılı olarak ele alınması,
- Banka ortaklarından kaynakları usulsüz olarak kullananlarla ilgili şahsi ve cezai müeyyidelerin ele alınması ve bu müeyyidelerin caydırıcı olmalarının sağlanması,

Düzenleme niteliğinde yürürlüğe konulan kanunla;

- Bankalar tarafından tahsis edilen kredilerle ilgili olarak, bu kredilerin AB kriterlerine uygun bir yapıda olmasına yönelik düzenlemeler,
- Bankaların finansal verilerinin izlenmesi ve denetimi hakkında BDDK'nın yetkilerinin genişletilmesine yönelik düzenlemeler,
- Bankacılık sektöründeki bankaların mali yapılarını bozucu uygulamaların tespit edilmesi ve gerekli tedbirlerin acilen alınarak uygulamaya konulması yönündeki düzenlemelerin kapsamının genişletilmesi,
- Tüm tedbirlere rağmen finansal yapıları rehabilite edilemeyen bankaların Fona devredilmesi ve yeniden yapılandırılmalarının sağlanması,

⁸⁰Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, www.bddk.gov.tr

- Bünyesindeki sorunların diğer bankalara da zarar vermesi öngörülen bankaların bu zararlarının önüne geçilmesine yönelik düzenlemeler,
- Finansal sektör içindeki özel mali kuruluşlar da bankalar kanuna tabii tutulmaya başlanmıştır.

Türk bankacılık sektörü faiz riski kaynaklı olarak, 2000 yılında, ‘Kasım 2000 Krizi’ adı verilen ekonomik kriz ile karşı karşıya kalmıştır. Devamında hem faiz hem de kur riskinin birlikte ortaya çıktığı Şubat 2001 Bankacılık Krizi yaşanmıştır. Bu krizler başta bankacılık sektörü olmak üzere ülkemizde birçok sektörün sistemselsel yapısının bozulmasına sebep olmuştur.⁸¹ Bu krizler, bankacılık sektörü ve finansal sistem içerisinde diğer sektörlerin tamamına zarar vermiş ve finansal sistemde kapsamlı bir düzenleme ve rehabilite programı uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir.

Ülkemizde bankacılık sektörü, 2001 krizinden sonra hem özel bankacılık ve hem de kamu bankacılığı anlamında ciddi sorunlarla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Siyasi, hukuki ve idari olarak alınan kötü kararların ve geçmişte yapılan hataların faturası bankalara çıkmıştır.⁸² Yaşanan ekonomik krizlerden sonra ülkenin ekonomik yapısı bozulmuş, kamu bankaları asli görevlerini yapamaz duruma gelmişlerdir.

2000’li yıllarda bankacılık sektöründe var olan sorunlar; özkaynak eksikliği, kredi ve mevduat oranlarının yetersizliği, sektörde küçük banka sayısının büyük banka sayısından fazla olması, kamu bankalarının sektörel hakimiyetleri ve zarar eden finansal kurum niteliğinde olmaları, sektörde kontrol ve denetim mekanizmalarının eksikliğiydi. Bunun yanı sıra devlet kaynaklı olan, tasarruf mevduatına uzun sürelerde güvence verilmesi, kamu ve özel kesimde iç borçlanmanın ağırlıkla bankalardan yapılması, kambiyo işlemlerinde hatalı kur çıpası politikaları ve siyasi otoritenin kamu bankalarının kaynaklarını kendi menfaatleri doğrultusunda kullanması gibi sorunlarda bulunmaktaydı.⁸³ Bu sorunlar ortaya çıkan krizlerin Türk bankacılık sektörüne olumsuz etkilerini daha da artırmıştır. Türk bankacılık sisteminin, hukuki, operasyonel ve finansal bakımdan sağlam bir zeminde olmaması bankacılık sektörünün yaşanan ekonomik krizlere karşı duyarlılığını artırmıştır.

2000 yılında Türkiye kapsamlı bir bankacılık krizi ile yüzleşmek zorunda kalmıştır. Kriz, 2001 yılında yaşanacak olan para krizinin hazırlayıcısı olarak kabul edilmiştir. Bu durum, Kaminsky ve Reinhart tarafından “ikiz krizler” (twin crises) olarak adlandırılan para krizinin bankacılık krizleri ile alakalı olduğunu savunan görüşü

⁸¹Metin Toprak, Osman Demir, ‘Türk Bankacılık Sektörü: Sorunlar Krizler ve Arayışlar’, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, S. 2, C. 2, s. 13.

⁸²Metin Ercan, ‘Kamu Bankacılığı ve Siyaset’, *Radikal*, 27 Temmuz 2005.

⁸³Toprak, agm, s. 3-13.

destekler niteliktedir. Bu yaklaşımda bulunan ampirik veriler para krizinin bankacılık krizinin bir sonucu olarak ortaya çıktığını ve para krizinin bankacılık krizinin boyutlarını daha da genişlettiğini göstermektedir.⁸⁴

2000’li yıllarda yaşanan ekonomik krizlerden sonra ülkemizde ‘2001 Yılı Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı’ ile bankacılık sektörünün daha sağlam ve rekabet edebilir seviyelere sahip olması amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için, bankacılık sektörünün hukuki yapısının uluslararası normlara uygun hale getirilmesi ve mevcut yapısal sorunların çözülmesi amacıyla düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda bankacılık alanında yapılan düzenlemelerin konuları genel olarak şunlardır⁸⁵;

1. Bankacılık sektörünün uluslararası normlara uygun bir hukuki zemine kavuşturulması,

2. TMSF⁸⁶ bünyesindeki bankaların sorunlarının çözülmesi,

3. Kamu bankalarında reforma gidilmesi,

4. T.C. Merkez Bankası tarafından yapılan değişiklikler.

Bu kapsamda Bankacılık sektörü başta olmak üzere finansal sistemde yapılan diğer düzenlemeler şunlardır⁸⁷;

- Devlet bankalarının finansal sektöre olan borçlarının yeniden yapılandırma kapsamına alınması ve hem operasyonel hem de kurumsal açıdan devlet bankalarının yapılandırmaya tabii tutulması,
- Fon bünyesindeki bankaların alacaklarının ve takipteki kredilerinin en kısa sürede tahsil edilmesinin yanında, TMSF’ nin yönetim ve organizasyon yapısının güçlendirilmesi,

⁸⁴Abdurrahman Korkmaz, ‘Türk Mevduat Sektöründe Rekabet Derecesi’, *Bankacılar Dergisi*, 2010, S. 74, s. giriş.

⁸⁵TBB, *Son Dönemde Bankacılıkta Gerçekleştirilen Yasal ve Düzenleyici Değişiklikler ‘1999-2001’*, Bankacılar Dergisi, Ankara 2001, S. 39, s. 3.

⁸⁶Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, bankacılık kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren özerk bir yapıya sahip bir kurumdur. Temel görev ve yetkileri; bankaların topladıkları mevduat adı verilen fonların sigortalanması, mali yapıları bozulan ve fona devredilen bankaların yönetimi ve rehabilite edilmesi, bu bankaların başka bankaların bünyesine aktarılması, satışlarının yapılması veya tamamen tasfiyesidir.

⁸⁷TBB, *2002 Yılında Türk Bankacılık Sistemi*, Bankacılar Dergisi, Ankara 2003, S. 45, s. 14-15

- Özel sermayeli bankaların sermaye yapılarının desteklenmesi ve güçlendirilmesi,
- Finansal Yeniden Yapılandırma konusunda gerekli düzenlemelerin yapılması,
- Varlık Yönetim Şirketlerinin kurulması,
- Çerçeve Anlaşmalarına taraf olan kurum ve kuruluşlara uygulanacak vergi istisnaları gibi konularda yapılan düzenleme ve değişiklikler.

Türk Bankacılık sektöründe yeniden yapılandırma çalışmaları 2001 yılına kadar finansal açıdan başlatılmış ve ilk olarak finansal düzenlemeler tamamlanmıştır. Finansal yeniden yapılandırma çalışmalarının tamamlanmasına müteakip Ziraat Bankası ve Halk Bankası'nın özelleştirilmesi amacıyla operasyonel yeniden yapılandırma çalışmaları başlatılmıştır.⁸⁸

Türkiye'de Bankacılık sektöründe yeniden yapılandırma sürecinin 4 temel konu üzerinden incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmüştür.

2.4.1. TMSF Bünyesindeki Bankaların Sorunlarının Çözümü

Bankaların yeniden yapılandırma çalışmalarının ilk adımı, finansal yapısı bozuk olan bankaların sorunlarının çözülmesi ile başlamaktadır.⁸⁹ Bu sebeple 1996'lı yıllardan itibaren, TMSF bünyesindeki bazı bankalara Hazineden tahvil ihracı yapılmış, TCMB aracılığıyla avans verilmiş veya doğrudan kaynak aktarımı yapılmıştır.

1998-2000 yılı arasında başlangıçta 2 adet olan TMSF yönetiminde bulunan banka sayısı 11'e yükselmiştir.⁹⁰

1999 yılından sonra yeniden yapılandırma çalışmaları kapsamında TMSF bünyesine alınan, faaliyet izni kaldırılan, birleşme, devir ve satın almalara maruz kalan bankalar tablo 2'de gösterilmiştir.

⁸⁸BDDK, *Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi*, Çalışma Tebliği, Ankara 2009, s. 11.

⁸⁹Keskin vd., agm, s. 41.

⁹⁰BDDK, '*Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı*' 2001, s. 15, Kaynak: https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/15279C8914BD.pdf, (Erişim Tarihi:17 Aralık 2015).

Tablo 2: 1999-2001 Döneminde Banka Değişiklikleri⁹¹

FONA ALINAN BANKALAR				
	<u>İlgili Tarih</u>	<u>Banka Grubu</u>	<u>2001 Yılındaki Durum</u>	<u>İlgili Tarihi</u>
Türk Ticaret Bankası A.Ş.*	06.11.1997	Özel Ser. Tic. Bank.	TMSF'nda	
Bank Expres A.Ş. *	12.12.1998	“ “	Tekfen Grubuna satıldı.	29.06.2001
Interbank *	07.01.1999	“ “	Etibank bünyesinde birleştirilmiştir.	15.06.2001
Sümerbank A.Ş.	22.12.1999	“ “	<i>Oyak Grubu'na satıldı.</i>	09.08.2001
Yurtbank A.Ş.	“ “	“ “	Sümerbank çatısı altında birleştirilmiştir.	26.01.2001
Egebank A.Ş.	“ “	“ “	“ “	“ “
Eskişehir Bankası T.A.Ş.	“ “	“ “	Etibank bünyesinde birleştirilmiştir.	15.06.2001
Yaşarbank A.Ş.	“ “	“ “	Sümerbank çatısı altında	26.01.2001
Bank Kapital T.A.Ş.	28.10.2000	“ “	“ “	“ “
Etibank A.Ş.	“ “	“ “	TMSF'nda bulunan bankanın	13.12.2001
Demirbank T.A.Ş.	06.12.2000	“ “	HSBC'ye satışı tamamlandı, Aralık ayında da birleşme tamamlanacak.	31.10.2001
Ulusal Bank T.A.Ş.	28.02.2001	“ “	Sümerbank çatısı altında	17.04.2001
İktisat Bankası T.A.Ş.	15.03.2001	“ “	Bankanın faaliyet izni	07.12.2001
Sitebank A.Ş.	09.07.2001	“ “	TMSF'nda (Nova Bank' satılmıştır.) Hisselerin devri 11.01.2002'de tamamlanacaktır.	21.12.2001
Milli Aydın Bankası A.Ş.	“ “	“ “	TMSF'nda	
Kent Bank A.Ş.	“ “	“ “	Bankanın faaliyet izni 28.12.2001	28.12.2001
Bayındırbank A.Ş.	“ “	“ “	TMSF'nda	
EGS Bank A.Ş.	“ “	“ “	TMSF'nda (Bayındırbank A.Ş. ile birleştirilmek üzere 18.01.2002 tarihi itibarıyla faaliyet izni kaldırılacaktır.)	27.12.2001
Toprakbank A.Ş.	30.11.2001	“ “	TMSF'nda	
FAALİYET İZİNİ KALDIRILAN BANKALAR				
	<u>İlgili Tarih</u>	<u>Banka Grubu</u>	<u>2001 Yılındaki Durum</u>	<u>İlgili Tarihi</u>
Kıbrıs Kredi Bankası Ltd.	28.09.2000	Türk.'de Şube Açan		
Park Yatırım Bankası A.Ş.	06.12.2000	Özel. Ser. Kal. ve		
Okan Yatırım Bankası A.Ş.	09.07.2001	“ “		
Atlas Yatırım Bankası A.Ş.	“ “	“ “		
BANKA BİRLEŞME, DEVİR ve SATIN ALMALARI				
	<u>İlgili Tarih</u>	<u>Banka Grubu</u>	<u>2001 Yılındaki Durum</u>	<u>İlgili Tarihi</u>
Birleşik Türk Körfez Bankası A.Ş.		Özel Ser. Tic. Bank.	Osmanlı Bankası T.A.Ş. ile	29.08.2001
T. Emlak Bankası A.Ş.		Kamu Ser. Tic. Bank.	T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve T. Halk Bankası A.Ş.'ye devredildi.	06.07.2001
Tekfen Yatırım ve Finansman Bankası A.Ş.		Özel. Ser. Kal. ve Yat. Bankası	Bank Expres A.Ş.'ye devredildi. İsim Tekfen Bank A.Ş. oldu.	26.10.2001
The Chase Manhattan Bank ve Morgan Guaranty Trust Company yeni banka		Türk.'de Şube Açan Yab. Bank.	Birleşme yıl sonunda tamamlanmıştır.	10.11.2001
Osmanlı Bankası A.Ş.		Özel Ser. Tic. Bank.	T. Garanti Bankası A.Ş. ile birleştirilmiştir.	13.12.2001

* Güçlü Ekonomik Program'a geçilmesinden önceki Fon bünyesinde bulunan bankalar.

⁹¹TBB, *Son Dönemde Bankacılıkta Gerçekleştirilen Yasal ve Düzenleyici Değişiklikler '1999-2001'*, Bankacılar Dergisi, Ankara 2001, S. 39, s.19-20.

TMSF bünyesine alınan bankaların finansal yapılarının yeniden yapılandırmaya tabii tutulmasının yanında, bu bankaların operasyonel yapılarının da düzeltilmesi amacıyla düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan bu düzenlemelerden sonra, TMSF bünyesine alınan bankaların, 2001 Nisan ayı itibariyle devirden 1 ay öncesine göre işletme giderlerinde %50,8, personel giderlerinde ise %66,9 seviyelerinde tasarruf sağlanmıştır.⁹²

Bu dönemlerde yaşanan devir, birleşme ve tasfiyelerden sonra 2000’li yılların başında banka sayısı 79, 2003’te bu sayı 55, 2006’da ise 50 adet olmuştur. 2010 yılına gelindiğinde 49 olan banka sayısı 2015 yılında 47 olmuştur.⁹³

TMSF denetiminde olan bankaların yeniden yapılandırılma kapsamında tasfiye ve özelleştirilmelerinin gerçekleştirilmesi süreci, ülkede ekonomik yapının bozuk olması, siyasi ve hukuki altyapının da yetersiz olması nedeniyle zor şartlarda gerçekleştirilmiştir.

2.4.2. Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması

Kamu bankalarının, 2000’li yıllarda yaşanan ekonomik sorunlar nedeniyle görev zararlarını taahhüt ettikleri sürelerde ödeyememesi, bu bankalara o dönemlerde asli görevleri dışında yükümlülükler verilmesi, yönetsel sorunlarla uğraşmak zorunda olmaları ve yapılan diğer yanlış müdahaleler, bilanço yapıları iyi durumda olmayan kamu bankalarının reform programında dahil edilmelerini zorunlu hale getirmiştir.

Bu kapsamda, 25.10.2000 tarihinde kamu bankalarının yeniden yapılandırılmalarını amaçlayan 4603 sayılı kanun yürürlüğe konulmuştur.⁹⁴

4603 sayılı kanunla T. Halk Bankası, T. Emlak Bankası A.Ş. ve T.C. Ziraat Bankası’nın, 4604 sayılı kanunla T. Vakıflar Bankası T.O.A.’nın yeniden yapılandırma kapsamına alınması amacıyla resmi düzenlemeler yapılmıştır. 4603 sayılı kanunda bu kamu bankalarının üç yıl içinde yeniden yapılandırma çalışmalarının tamamlanması ve hisselerinin özel kanunlarla belirlenen şartlarda satışının yapılması hedeflenmiştir.⁹⁵ Kanunda da belirtildiği üzere kamu bankalarının yeniden yapılandırma çalışmalarının

⁹²BDDK, ‘Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı’ 2001, s. 17, Kaynak: https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/15279C8914BD.pdf, (Erişim Tarihi: 17 Aralık 2015).

⁹³TBB İstatistiki Veriler, www.tbb.org.tr

⁹⁴Mete, Bumin, ‘Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması ve Sonuçları’, *Bankacılar Dergisi*, 2009, S. 70, s. 18.

⁹⁵TBB, *Son Dönemde Bankacılıkta Gerçekleştirilen Yasal ve Düzenleyici Değişiklikler ‘1999-2001’*, Bankacılar Dergisi, Ankara 2001, Sayı 39, s. 15.

son aşamasında mali yapılarının onarılması suretiyle özelleştirilmeleri veya hisselerinin satış veya devri amaçlanmıştır.

Kamu bankalarının yeniden yapılandırma süreçleri finansal ve operasyonel açıdan ele alınacaktır.

2.4.2.1. Kamu Bankalarının Finansal Açıdan Yeniden Yapılandırılması

Kamu bankalarında finansal olarak yeniden yapılandırılmaları kapsamında düzenleme ve değişiklik yapılan konular ağırlıklı olarak; sorunlu alacaklarının tahsilatının yapılması, uzun vadeli olmayan taahhütlerinin yerine getirilmesi, ilave kaynak aktarımı yapmak suretiyle sermayelerinin güçlendirilmesi, mevduat faizlerinde diğer bankalar ve finansal kurumlar ile rekabet edebilmeleri için düzenlemeler yapılması ve kredi portföylerinin etkin yönetilmesine yönelik düzenlemelerdir.

Finansal yeniden yapılandırma kapsamında, görev zararları açıklayan, siyasi müdahaleler nedeniyle kaynaklarını verimli kullanamayan ve iyi yönetilmeyen kamu bankalarının bilanço ve sermaye yapılarının düzeltilmesi amacıyla bu bankalara kaynak aktarımı yapılmıştır.⁹⁶ Bu çerçevede 2001 yılında Hazine'den tahvil ihraç ederek yeniden yapılandırma kapsamındaki devlet bankalarının görev zararları ve bu görev zararları ile ilgili faizler tamamen tasfiye edilmiştir.

Bu destek programları kapsamında yeniden yapılandırma kapsamına alınan Halk Bankası, Ziraat Bankası ve Emlak Bankası'na bu dönemlerde ihraç edilen senetler Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Kamu Bankalarına Görev Zararları Karşılığı İhraç Edilen Senetler

	Ziraat	Halk	Emlak	Toplam
2000 Sonu İtibariyle	2.034	863	-	2.897
2001 Ocak	2.333	2.167	-	4.500
Şubat	0	1.000	-	1.000
Mart	550	1.750	-	2.300
Nisan	4.500	1.750	-	6.250
Mayıs	4.730	4.130	45	8.905
2001 Toplamı	12.113	10.797	45	22.955
Genel Toplam	14.148	11.659	45	25.852

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Kamu bankalarının mevcut görev zararlarının hazineden kaynak aktarımı yapmak suretiyle tasfiye edilmesinin yanında bu bankaların ilerleyen dönemlerde tekrar görev zararları ile karşılaşmalarını engellemeye yönelik düzenlemeler de yapılmıştır.

⁹⁶Keskin vd., agm, s. 41-42.

Yeniden yapılandırma çalışmaları kapsamında zorunlu sermaye yeterlilik rasyosunu tutturabilmelerine yönelik kamu bankalarına ek kaynak aktarımı yapılmıştır. Bu kapsamda, Ziraat Bankası, Vakıflar Bankası ve Emlak Bankası'na sözkonusu yeterlilik oranlarına ulaşılması için sermaye ödemeleri yapılmıştır.⁹⁷

Tablo 4: Kamu Bankalarına Yapılan Sermaye Desteği (Milyon TL)

	Nakit Dışı Menkul Kıymet Yoluyla	Nakit Yoluyla Sermaye Desteği	Toplam Sermaye Desteği
Ziraat Bankası	1.700	218	1.918
Halkbankası	900	67	967
Emlak Bank	624	41	665

Kaynak: BDDK Gelişme Raporu VII⁹⁸

2.4.2.2. Kamu Bankalarının Operasyonel Açından Yeniden Yapılandırılması,

Operasyonel anlamda yeniden yapılandırma kapsamında kamu bankalarının kar odaklı çalışmaları, müşteri ve piyasa analizleri yapmak suretiyle hizmet çeşitliği ve kalitesi oluşturmaları ve bilançolarının dengeli bir büyüme ve gelişme trendi yakalaması hedeflenmiştir.

Operasyonel yeniden yapılandırma kapsamında Emlak Bankası aktif ve pasifleri ile birlikte Ziraat Bankası bünyesine aktarılmış ve faaliyetlerine son verilmiştir. Devirden kaynaklanan 1,7 katrilyon olan maliyet zararı Hazine tarafından senet ihracı yaparak tazmin edilmiştir.⁹⁹

Kamu bankalarında personel istihdamı konusunda da yasal düzenlemeler yapılmıştır. 2000 Yılında yürürlüğe giren 4603 Sayılı kanunla birlikte kamu bankalarında çalışan personelin özel hukuk hükümlerine göre çalışan sözleşmeli personel statüsüne alınması sağlanmıştır.¹⁰⁰ Ziraat Bankası ve Halk Bankası bünyesinde çalışan ve belli bir yaşın üzerinde olan personellerin teşvik uygulamaları geliştirmek suretiyle emekliye ayrılmaları sağlanmıştır. Uygulanan bu teşvik programlarının

⁹⁷BDDK, *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı*, 2001, s. 14, Kaynak: https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/15279C8914BD.pdf, (Erişim Tarihi: 17 Aralık 2015).

⁹⁸BDDK, *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı*, 2003, s. 13, Kaynak: https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/1525BSYYP_Gelisme_102003.pdf, (Erişim Tarihi: 13 Ocak.2015).

⁹⁹BDDK, *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı:Gelişme Raporu*, 2001, Sayfa 12, Kaynak: https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/1518944B1759.pdf, (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2015)

¹⁰⁰İbrahim Büke, *Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılma Sürecinin Personel Rejimine Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2006, s. 57-76.

sonucunda iki banka toplam personelinin ilk etapta %18, ikinci etapta %12'si emekliliğe sevk edilmiştir. Devamında bu bankaların faaliyetlerine daha verimli bir şekilde devam edebilmelerini sağlamaya yönelik kritik sayılabilecek plan ve uygulamalar yapılması kararlaştırılmıştır.¹⁰¹

Operasyonel yeniden yapılandırma kapsamında kamu bankalarında yapılan düzenlemeler ve işlemlerden bazıları şunlardır¹⁰²;

- Personel ve şube sayısının düşürülmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.
- Kamu bankalarının kar, zarar, likidite ve faiz marjlarının izlenmesi amacıyla raporlama sistemleri geliştirilmiş ve aktif-pasiflerin daha sistematik olarak takip edilmesine yönelik teknolojik altyapı oluşturulmuştur.
- Kamu bankalarının bağımsız denetim kuruluşlarınca denetlenmesine yönelik özel bir denetim şirketi ile anlaşma yapılmıştır.
- Kamu bankalarının özel nitelikte bir ticari müessese gibi hareket etmelerini ve kurumsal bir yapıya sahip olmalarını sağlamaya yönelik çalışmalar başlatılmıştır.
- Her bir kamu bankasının kendi bünyesinde İç Kontrol ve Risk Yönetimi Sistemi kurmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

2001 Nisan ayında faaliyete geçen Kamu Bankaları Ortak Yönetim Kurulu, kamu bankalarının organizasyon şemalarını değiştirmiş ve bu bankaları karlı ve verimli birer işletme haline getirmek amacıyla faaliyetlerine başlamıştır. Bu çerçevede kamu bankaları personel görev ve organizasyon yapısı olarak; Krediler, Destek Hizmetleri, Pazarlama, Mali Kontrol ve Risk Yönetimi, Şube Dışı Kar Merkezleri, şeklinde 5 farklı birime ayrılmıştır. Kamu bankalarında bankacılık anlayışı, ağırlıklı olarak operasyonel işlemler iken pazarlama anlayışının da ön plana çıkması sağlanmıştır.¹⁰³ 2001 yılından sonra Ziraat Bankası ve Halk Bankası'nın 'Anonim Şirket' statüsüne geçmesi ve bankacılık kanununun yanı sıra, özel hukuk kurallarına da tabii olması bu bankalar üzerindeki siyasi baskıların giderek azalmasına ve bundan sonraki süreçlerde kredi

¹⁰¹TBB, *Son Dönemde Bankacılıkta Gerçekleştirilen Yasal ve Düzenleyici Değişiklikler '1999-2001'*, Bankacılar Dergisi, Ankara 2001, S. 39, s. 17.

¹⁰²BDDK, *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı:Gelişme Raporu*, 2001, Sayfa 12-13, Kaynak: https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/1518944B1759.pdf, (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2015).

¹⁰³*Türkiye Halk Bankası A.Ş.*, 2012, Kaynak: <https://www.halkbank.com.tr/channels/1.asp?id=14> (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2012).

tahsislerinde ve yönetsel kararlarda daha profesyonel bir yapıya kavuşmalarına zemin hazırlamıştır.

2.4.3. Özel Bankaların Sermayelerinin Güçlendirilmesi

Ülkemizde 2000'li yıllarda ortaya çıkan ve bankacılık sektörünü de olumsuz etkileyen ekonomik krizlerden sadece kamu bankaları ve TMSF bünyesindeki bankalar değil özel bankalar da olumsuz etkilenmiştir.

2000'li yıllarda yaşanan ekonomik krizlerden sonra kamu bankaları sermaye yetersizliği ile karşı karşıya kalmışlar ve alacaklarına yeterli seviyelerde karşılık ayırmadıkları için kredilerini sınırlandırmak ve kaynak aktarımı konusunda piyasayı daraltmak durumunda kalmışlardır.¹⁰⁴ Bu daralmadan özel bankalar da olumsuz etkilenmişlerdir. Bu olumsuzlukların giderilmesi veya hafifletilmesi amacıyla özel sermayeli bankaların sermaye yapılarının güçlendirilmesine, aktif yapılarının daha sağlam bir yapıya kavuşturulmasına ve bozulan mali yapılarının düzeltilmesine yönelik olarak bazı destek programları uygulanmıştır.

Kriz dönemlerinden sonra yeniden yapılandırma çalışmaları kapsamında özel bankaların tamamından, faaliyetleri ile ilgili olarak günlük rapor alınmakta ve bu bankaların faaliyetleri sürekli olarak izlenmektedir.

Bu dönemlerde sermaye yapılarının düzeltilmesine yönelik olarak, özel bankaların dönem karlarını sermayelerine eklemeleri konusunda düzenlemeler yapılmıştır.

2.4.4. Finansal Yeniden Yapılandırma Programı

Finansal yeniden yapılandırma çalışmaları kapsamında, ekonomik krizlerden ve bankacılık sektörünün kötü gidişatından olumsuz etkilenen ticari kişi ve firmaların borç ve taahhütlerinin ertelenmesi ve yeniden yapılandırılması söz konusu olmuştur.

Bu borçların yeniden yapılandırılması suretiyle, yeni bir ödeme planına bağlanması ve ekonominin tekrar canlandırılması hedeflenmiştir.¹⁰⁵

¹⁰⁴Keskin vd., agm, s. 41-42

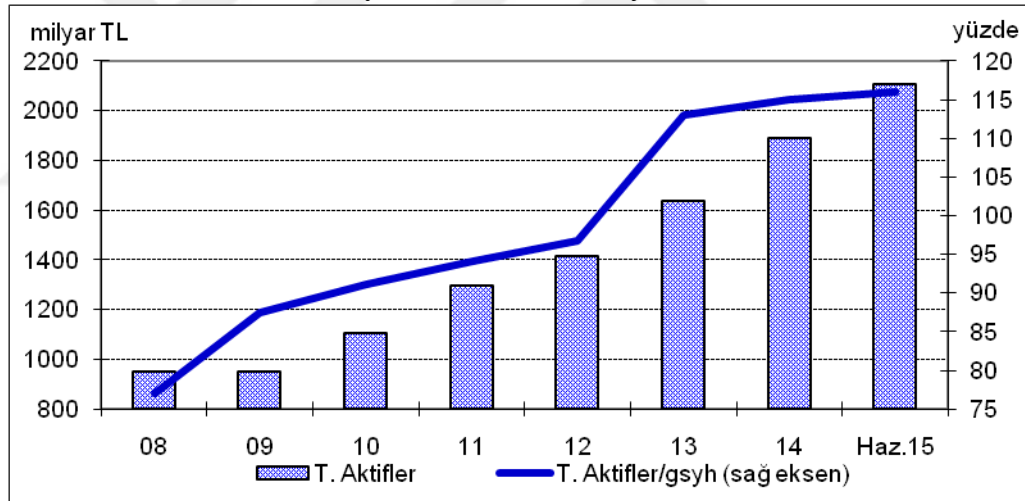
¹⁰⁵Age, s. 42.

2.5. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye’de bankacılık sistemi, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu hükümlerine göre Mevduat, ‘Kalkınma ve Yatırım’ ve Katılım bankalarından oluşmaktadır.¹⁰⁶

Türkiye’de sigortacılık ve bankacılığın içinde bulunduğu finansal hizmetler son yıllarda anlamlı bir gelişim içindedir. 2015 yılı itibariyle bankacılık sektörü, tüm finansal sektörün %70’lik bir bölümüne sahip durumdadır. Türkiye’de bankacılık sektöründe, 2015 Yılı Haziran ayı itibariyle 52 adet banka faaliyet göstermektedir. Son yıllarda sektörde genişleyen kredi hacmi ve likidite koşullarının olumlu seyrinin de etkisiyle, mali yapının sağlıklı bir şekilde büyüme trendinde olduğu söylenebilir. Sektörün, güçlü özkaynak yapısı ve sürekli gelişim içinde olan aktif büyüklüğü sayesinde, ekonomik dalgalanmalardan ve yaşanan olumsuz ekonomik gelişmelerden kendini koruyabildiği görülmektedir.¹⁰⁷

Şekil 1: Haziran 2015 İtibariyle Toplam Aktifler
(Milyar dolar ve GSYH’ ya oran)

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, www.tbb.org.tr

Ülkemizde, Haziran 2015 dönemi itibariyle bankacılık sektörünün GSYH’ye oranı Şekil 1’de görüldüğü üzere %116 seviyelerindedir.

2.5.1. Aktif Büyüklüğü Açısından Karşılaştırma

Türkiye Bankalar Birliği tarafından Haziran 2015’te yayınlanan Bankacılar Dergisinde Bankalar Birliği Başkanı Hüseyin Aydın; Mart 2015 itibariyle bankacılık

¹⁰⁶TCMB, *Finansal İstikrar Raporu*, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Ankara 2010, s. 29.

¹⁰⁷T.C. Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı, *The Financial Services Sector In Turkey*, Kasım 2015, s. 4.

sektörünün bilanço büyüklüğünün milli gelire oranının %120'ye ulaştığını, sektörün aktif hacminin Gayrisafi Yurtiçi Hasılaya oranının gelişmekte olan ülkeler ortalamasının üzerinde seyrettiğini ve bilanço büyüklüğünün milli gelire oranının gelişmekte olan ülkeler ortalaması ile paralel olduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁸

Tablo 4'te, Ülkemizde Haziran 2015 itibariyle, kamu ve özel, toplam 47 adet bankanın aktif, kredi ve mevduat hacmi, özkaynak büyüklüğü ve karlılıkları gösterilmiştir.

¹⁰⁸ Hüseyin, Aydın, 'Türkiye Bankalar Birliği'nin 58. Açılış Konuşması' *Bankacılar Dergisi*, İstanbul 2015, S. 93, s. 4.

Tablo 5: 30.06.2015 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler	Toplam Krediler ve Alacaklar*	Toplam Mevduat	Toplam Özkaynaklar	Ödenmiş Sermaye	Net Dönem Kar/Zararı	Bilanço Dışı Hesaplar
	Toplam		2.107.005	1.369.383	1.175.720	233.188	61.816	13.214	11.196.980
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	282.509	168.315	171.231	29.690	5.000	2.429	852.102
2	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	268.271	175.106	151.885	28.828	4.500	1.820	573.057
3	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	235.049	149.079	132.043	26.953	4.200	1.816	1.212.980
4	Akbank T.A.Ş.	1948	221.063	134.166	125.741	25.464	4.000	1.414	1.021.000
5	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	208.895	139.547	122.922	22.084	4.347	908	614.903
6	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	175.608	117.460	114.989	18.005	1.250	1.229	624.559
7	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	174.470	118.606	100.271	15.051	2.500	821	1.300.722
8	Finans Bank A.Ş.	1987	82.454	54.534	44.193	8.961	2.835	504	695.063
9	Denizbank A.Ş.	1997	79.522	49.038	47.564	7.428	716	394	464.800
10	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	70.431	51.217	43.385	6.415	2.204	429	308.337
11	ING Bank A.Ş.	1984	45.592	33.553	20.500	3.664	2.786	42	294.897
12	Türk Eximbank	1987	40.373	39.186	0	4.513	2.500	220	44.591
13	HSBC Bank A.Ş.	1990	32.984	20.727	20.015	2.940	652	-56	224.757
14	Odea Bank A.Ş.	2012	28.999	19.985	23.493	1.344	1.496	20	84.640
15	Şekerbank T.A.Ş.	1953	22.272	15.455	14.263	2.456	1.158	63	430.847
16	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1950	18.680	12.773	0	2.285	1.750	210	177.407
17	İller Bankası A.Ş.	1933	16.937	11.701	0	11.790	10.015	297	11.633
18	Alternatifbank A.Ş.	1991	12.505	8.855	6.541	998	620	50	55.737
19	Anadolubank A.Ş.	1996	10.739	6.939	7.163	1.309	600	61	18.700
20	Burgan Bank A.Ş.	1992	9.621	7.725	5.647	960	900	20	53.460
21	Citibank A.Ş.	1980	9.299	3.341	5.794	1.197	34	110	86.026
22	Fibabanka A.Ş.	1984	9.119	6.827	5.572	750	679	37	81.480
23	Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	1999	6.557	3.969	0	930	697	61	47.776
24	İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1995	6.486	99	0	824	600	88	1.721.822

25	Turkland Bank A.Ş.	1991	5.291	3.509	3.738	753	650	23	79.456
26	Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	1975	4.449	3.584	0	670	160	30	15.086
27	Tekstil Bankası A.Ş.	1986	4.246	3.159	2.403	593	420	-23	5.278
28	Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey	2013	3.680	1.427	447	544	528	11	2.656
29	Arap Türk Bankası A.Ş.	1977	3.512	1.320	2.864	565	440	32	3.296
30	Intesa Sanpaolo S.p.A.	2013	3.204	2.542	697	727	677	12	3
31	The Royal Bank of Scotland Plc.	1921	2.650	203	430	599	108	24	3.897
32	Birleşik Fon Bankası A.Ş.	1958	2.192	558	26	588	461	9	6.577
33	Deutsche Bank A.Ş.	1988	2.158	1.176	679	482	135	43	55.026
34	BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası	1999	2.089	1.412	0	430	337	4	7.504
35	Turkish Bank A.Ş.	1982	1.471	962	952	189	175	2	2.932
36	Rabobank A.Ş.	2014	805	71	1	714	684	12	9
37	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1999	740	598	0	104	45	6	3.598
38	Société Générale (SA)	1989	446	185	107	116	135	-1	3.851
39	JPMorgan Chase Bank N.A.	1984	393	0	16	364	100	18	1.304
40	Bank Mellat	1984	329	9	119	202	157	5	1.056
41	Pasha Yatırım Bankası A.Ş.	1987	268	157	0	225	255	4	169
42	Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.	1992	157	27	0	114	50	1	25
43	GSD Yatırım Bankası A.Ş.	1998	153	140	0	94	50	4	3.489
44	Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1998	111	99	0	106	60	3	187
45	Habib Bank Limited	1983	94	42	22	52	30	2	148
46	Standard Chartered Yatırım Bankası	1990	79	0	0	71	40	3	134
47	Adabank A.Ş.	1984	52	0	6	44	80	0	5
	Toplam		2.107.005	1.369.383	1.175.720	233.188	61.816	13.214	11.196.980

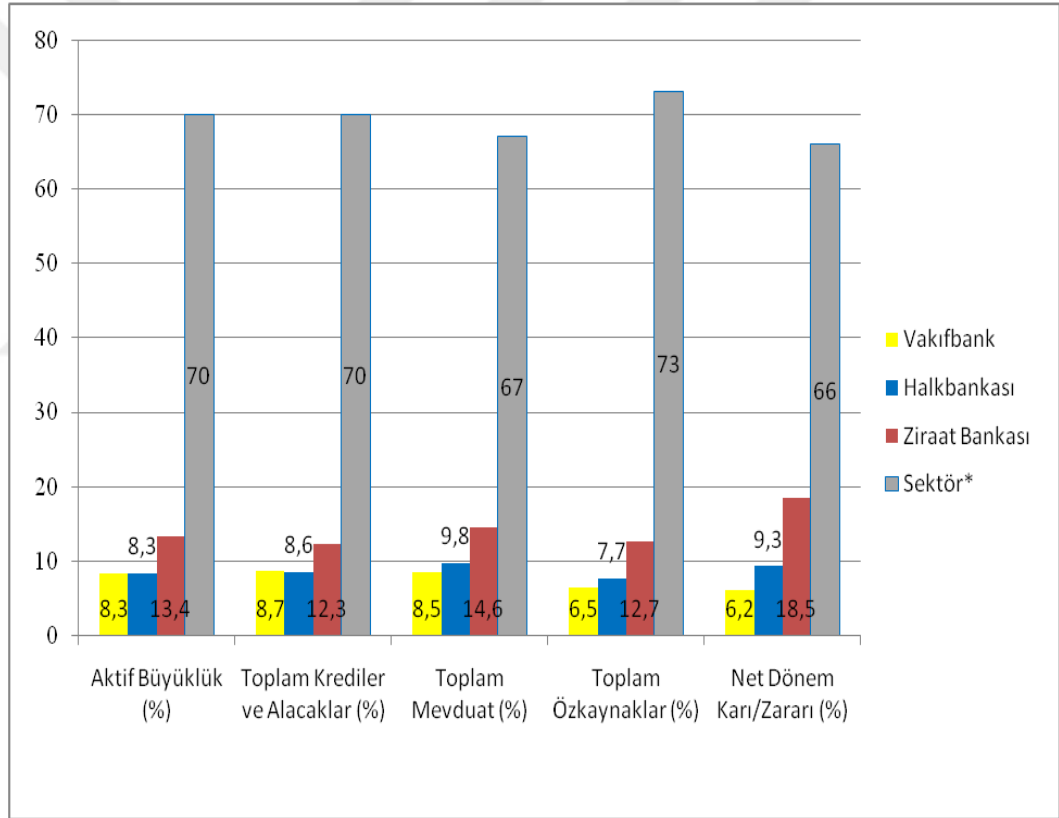
Kaynak: TBB'nin resmi internet sitesinden 'Türkiye'de Bankacılık Sistemi Üç Aylık Dönemler İtibariyle Banka ve Grup Bilgileri' adlı rapordan faydalanılmıştır.

Tablo 4’te görüldüğü üzere, Türkiye’de Haziran 2015 itibariyle bankacılık sektörü 2.107 Milyar TL aktif büyüklüğe sahiptir. Aktif yapısı içerisinde en büyük pay 1.369 Milyar TL ile Toplam Krediler ve Alacaklar kalemidir. Pasifin içinde en büyük pay 1.175 TL ile Mevduat kalemidir.

Türk Bankacılık Sektörünün aktif büyüklüğü bir önceki yıla göre %11,5 artmıştır.¹⁰⁹

Kamu bankalarının sektörden aktif büyüklük açısından önemli sayılabilecek seviyede pay aldıkları görülmektedir.

Şekil 2: Haziran 2015 İtibariyle Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Vakıflar Bankası’nın Sektör Payları¹¹⁰

*Sektör: Kamu Bankaları dışında kalan sektördeki yabancı ve özel sermayeli bankalardır.

Şekil 2’ de görüldüğü üzere, Türk Bankacılık sektörünün aktif büyüklüğünden alınan payı, kamu, özel ve yabancı sermayeli bankalar olarak sınıflandırıp, karşılaştırma yapıldığında, kamu bankalarının toplam aktiften % 30, geriye kalan 44 adet özel ve yabancı sermayeli bankanın % 70 pay almaktadır. Ayrıca aktif büyüklük sıralamasında

¹⁰⁹BDDK, *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri*, Haziran 2015, s. 2.

¹¹⁰Rasyolar Tablo 4’teki bilgiler dahilinde Tez Yazarı tarafından rasyolar oluşturulmak suretiyle hesaplanmıştır.

diğer göze çarpan husus kamu bankalarından Ziraat Bankası'nın 47 banka içerisinde 1.sırada, Halk Bankası'nın 6.sırada, Vakıfbank'ın ise 7.sırada olmasıdır.

Sektörde, 2015 Haziran ayı itibariyle mevduat hacmine bakıldığında, toplam mevduatın %32,8'lik¹¹¹ bir kısmının 3 adet kamu bankasında olduğu ve sektörden önemli pay aldıkları görülmektedir. Kamu Bankalarının mevduat hacimleri kendi içinde sıralama yapıldığında ise Ziraat Bankası'nın %14,5, Halk Bankası %9,7, Vakıfbank'ın %8,5 oranında sektörden pay aldığı görülmektedir.

2.5.2. Banka, Şube ve Personel Bilgileri¹¹²

Haziran 2015 itibariyle Türk bankacılık sektöründe 52 adet banka faaliyet göstermektedir. Bunlardan 34 adedi Mevduat, 5 adedi Katılım, 13 adedi Kalkınma ve Yatırım Bankası niteliğindedir. Mevduat bankalarından 3 tanesi kamu sermayelidir.¹¹³

¹¹¹Rasyolar Türkiye Bankalar Birliğinin yayınladığı raporlardan istifade edilerek Tez Yazarı tarafından rasyolar oluşturulmak suretiyle hesaplanmıştır.

¹¹²Mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını kapsamaktadır.

¹¹³TBB, İstatistiki Veriler, www.tbb.org.tr

Tablo 6: Haziran 2015 İtibariyle Banka¹¹⁴, Şube¹¹⁵ ve Personel Sayıları

	Banka Sayısı	Şube Sayısı	Personel Sayısı
Sektör Toplamı	47	11.276	201.891
Kamu Sermayeli Bankalar	3	3.575	57.203
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.		1.760	24.609
Türkiye Halk Bankası A.Ş.		912	17.270
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.		903	15.324
Özel Sermayeli Bankalar	10	5.394	95.160
Adabank A.Ş.		1	31
Akbank T.A.Ş.		950	14.712
Anadolubank A.Ş.		108	1.743
Fibabanka A.Ş.		68	1.285
Şekerbank T.A.Ş.		312	4.252
Turkish Bank A.Ş.		18	268
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.		551	10.078
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.		1.006	19.643
Türkiye İş Bankası A.Ş.		1.367	24.704
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.		1.013	18.444
Tas.Mevd.Sig. Fon.Devr. Bankalar	1	1	225
Birleşik Fon Bankası A.Ş.		1	225
Yabancı Sermayeli Bankalar	20	2.265	43.822
Bank Mellat		3	48
Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey A.Ş.		1	62
Burgan Bank A.Ş.		59	1.060
Citibank A.Ş.		8	504
Denizbank A.Ş.		724	13.077
Deutsche Bank A.Ş.		1	123
Finans Bank A.Ş.		654	12.884
Habib Bank Limited		1	17
HSBC Bank A.Ş.		291	5.479
ING Bank A.Ş.		316	5.882
Intesa Sanpaolo S.p.A.		1	23
JPMorgan Chase Bank N.A.		1	61
Odea Bank A.Ş.		53	1.504
Rabobank A.Ş.		1	34
Société Générale (SA)		1	113
Tekstil Bankası A.Ş.		44	845
The Royal Bank of Scotland Plc.		1	66
Turkland Bank A.Ş.		34	656
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	41	5.481
'Sektör Toplamı	47	11.276	201.891

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, Banka, www.tbb.org.tr

Banka listesi Haziran 2015 itibariyle faaliyette bulunan tüm bankaları kapsamaktadır.

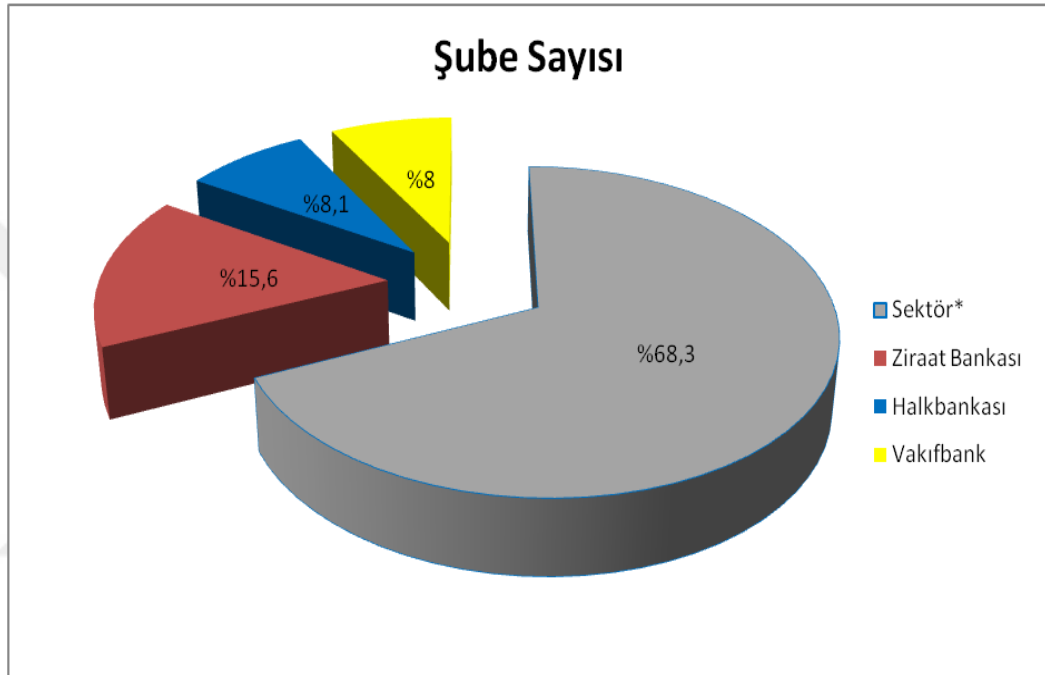
Yurtiçi ve yurtdışı şube sayıları toplamından oluşmaktadır.

¹¹⁴Mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını kapsamaktadır.

¹¹⁵K.K.T.C ve yabancı ülkelerdeki şubeler dahildir.

Haziran 2015 itibariyle, şube sayısı açısından kamu bankaları ve özel bankalar karşılaştırıldığında, kamu bankalarının sektörden %31,7 oranında pay aldığı görülmektedir. Şube sayısı bakımından Kamu bankalarından Ziraat Bankası'nın sektörden aldığı pay %15,6, Halk Bankası' nın %8,1 ve Vakıflar Bankası'nın aldığı pay %8'dir.¹¹⁶

Şekil 3: Haziran 2015 itibariyle Türk Bankacılık Sektöründe Kamu Bankaları ve Sektör Şube Sayısı Oranları (%)

*Sektör, Kamu Bankaları dışındaki Türk Bankacılık Sektöründeki yerli ve yabancı diğer bankalar olarak ifade edilmiştir.

Şekil 2'deki oranlar TBB tarafından yayınlanan İstatistiki veriler üzerinden oranlanarak bulunmuş ve ifade edilmiştir.

2015 yılı Haziran ayı itibariyle mevduat bankalarında ortalama şube sayısı 330'dur. Kamu sermayeli mevduat bankası niteliğinde olan Halk Bankası, Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası'nın şube sayısı ortalaması 1.192, özel sermayeli mevduat bankalarının 539, yabancı sermayeli bankaların ise 113'tür.¹¹⁷

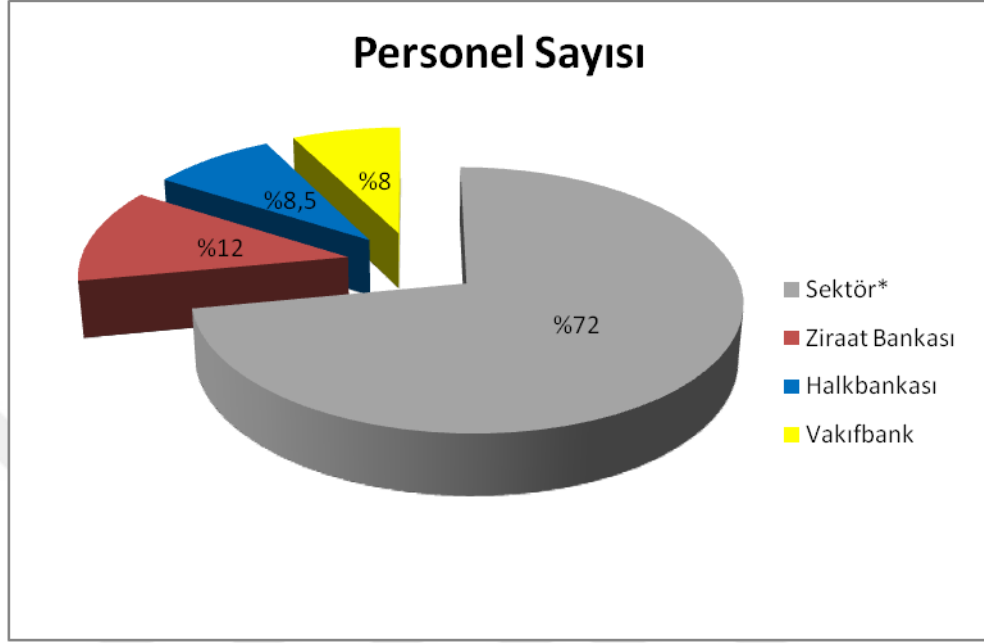
2015 İkinci yarısında sektörde, toplam 11.276 şube bulunmakta ve 201.891 kişi istihdam edilmektedir. Bu dönemde bankacılık sektöründe istihdam edilen toplam personelin %28'i kamu sermayeli, %47'si özel sermayeli, yüzde 22'si yabancı

¹¹⁶Rasyolar Tablo 5'teki bilgiler dahilinde hesaplanmıştır.

¹¹⁷TBB, *Türkiye'de Bankacılık Sistemi Banka, Şube ve Personel Bilgileri*, Haziran 2015, s. 2, Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/haziran--2015---banka,-sube-ve-personel-bilgileri-/2456>. (Erişim Tarihi: 3 Ocak 2015).

sermayeli mevduat bankalarında geriye kalan % 3'ü ise kalkınma ve yatırım bankalarında görev yapmaktadır.¹¹⁸

Şekil 4: Haziran 2015 İtibariyle Bankacılık Sektöründe Kamu ve Özel Sektör Personel Sayısı Oranları (%)

*Sektör: Kamu Bankaları dışındaki Türk Bankacılık Sektöründeki yerli ve yabancı diğer bankalar olarak ifade edilmiştir.
Şekil 3'deki oranlar TBB tarafından yayınlanan İstatistiki veriler üzerinden oranlanarak bulunmuş ve ifade edilmiştir.

Personel sayısı bakımından kamu bankalarının sektörel payları; Ziraat Bankası %12, Vakıflar Bankası %8 ve Halk Bankası %9'dur.

Öğrenim gruplarına göre Türk bankacılık sektörü incelendiğinde, çalışanların ağırlıklı bir kısmının yükseköğretim bitiren ve/veya yüksek lisans ve doktora yapan personelden oluştuğu görülmektedir.

¹¹⁸TBB, *Türkiye'de Bankacılık Sistemi Banka, Şube ve Personel Bilgileri*, Haziran 2015, Sayfa 3, Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/haziran--2015--banka,-sube-ve-personel-bilgileri-/2456>. (Erişim Tarihi: 3 Ocak 2015).

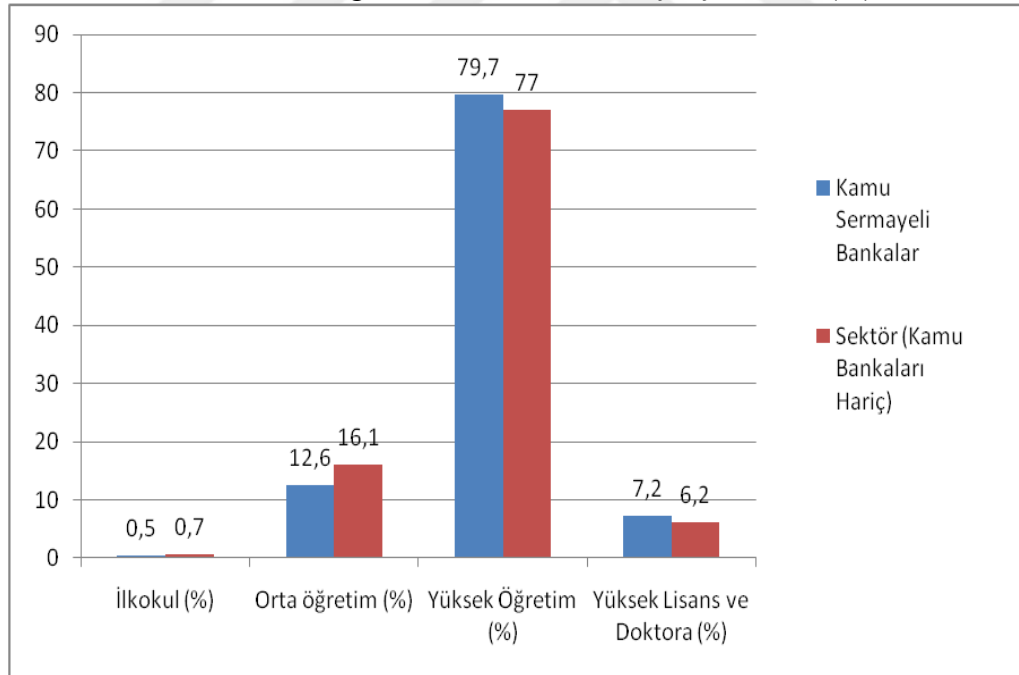
Tablo 7: Haziran 2015 İtibariyle Öğrenim Gruplarına Göre Banka Çalışanları¹¹⁹

	İlkokul Bitiren	Orta Öğretim Bitiren	Yüksek Öğretim Bitiren	Yüksek Lisans ve Doktora	Toplam
Mevduat bankaları	1.068	29.881	153.585	11.876	196.410
Kamu sermayeli b.	278	7.241	45.580	4.104	57.203
Özel sermayeli b.	278	12.716	77.139	5.027	95.160
Fondaki b.	17	105	96	7	225
Yabancı sermayeli b.	495	9.819	30.770	2.738	43.822
Kalkınma ve yatırım bank.	271	621	3.426	1.163	5.481
Toplam	1.339	30.502	157.011	13.039	201.891

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, www.tbb.org.tr

Türk Bankacılık Sektöründe çalışanların yüzde 84'ü yükseköğrenim mezunudur.¹²⁰ Kamu sermayeli 3 bankada istihdam edilen toplam 57.203 kişinin 45.580 tanesi yüksek öğretim yapan personelden oluşmaktadır.

Şekil: 5 Öğrenim Gruplarına Göre Banka Çalışanlarının Kamu Bankaları ve Sektör Bazında Eğitim Durumlarının Karşılaştırılması (%)¹²¹

¹¹⁹TBB, *Türkiye'de Bankacılık Sistemi Banka, Şube ve Personel Bilgileri*, Haziran 2015, s. 3, Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistik-raporlar/haziran-2015---banka,-sube-ve-personel-bilgileri-/2456>. (Erişim Tarihi: 3 Ocak 2015).

¹²⁰Tablo 6'da verilen bilgilere göre hesaplanmıştır..

¹²¹Rasyolar, Tablo 6'daki bilgiler dahilinde hesaplanmıştır.

Kamu bankası niteliğindeki mevduat bankalarında istihdam edilen personelin %87'sini lisansüstü eğitim yapmıştır. Bu oran, özel sermayeli mevduat bankalarında çalışanlarda %86, yabancı sermayeli mevduat bankalarında %76, kalkınma ve yatırım bankalarında ise %84'tür.

2.5.3. Sektörde Sermaye Yeterliliği Standart Oranları

Sermaye yeterliliğinin genel tanımı; bankaların sahip oldukları özkaynakların kredi ve diğer risklere oranı şeklindedir. Diğer bir ifadeyle sermaye yeterliliği, bankaların üstlendikleri riskin ne kadarlık bir bölümünü kendi özkaynakları aracılığıyla karşılayabileceğini ifade etmektedir.

Bankacılık sektöründe uluslararası açıdan ilk sermaye standardı uzlaşması, 1988 tarihindeki Basel I Uzlaşısı'dır. İlerleyen dönemlerde Basel I kriterlerinin bankaların sermaye yapılarının analizinde yetersiz kalması nedeniyle, 2004 yılında Basel II kriterleri ortaya atılmıştır. Basel II standardına göre bankaların sermaye yeterlilik rasyosu;

$$\text{SYR: } \frac{\text{Özkaynaklar}}{(\text{Kredi} + \text{Piyasa} + \text{Operasyonel Riske Esas Tutar}}$$

şeklinde yeniden düzenlenmiştir.¹²²

Sermaye yeterliliği rasyolarından, özkaynakların; kredi, piyasa ve operasyonel risk toplamına oranı, bankaların karşı karşıya oldukları risklerin ne kadarlık bölümünü kendi özkaynakları aracılığıyla karşılanabileceklerini ifade etmektedir.¹²³ Bu oranın banka lehinde standardın üzerinde olması, faaliyetlerin sürdürülmesi aşamasında beklenen veya beklenmeyen risklere karşı bankanın güçlü bir özkaynak yapısına sahip olduğunu gösterir. Bu durum bankanın, kredi, piyasa ve operasyonel risk ve sorunlar karşısında duyarlılığının azalmasını sağlamaktadır.

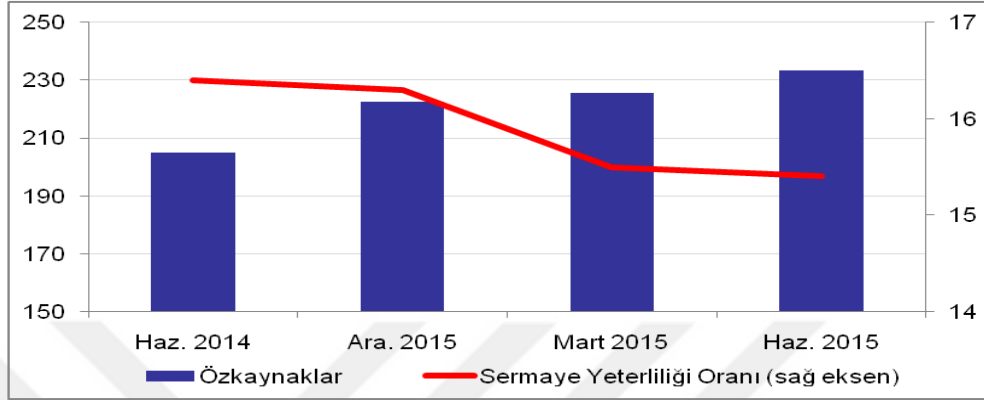
Ülkemizde bankaların sermaye yeterliliği standart oranının hesaplanmasına ilişkin olarak 2001 yılında bir yönetmelik uygulamaya konulmuştur. Bu yönetmelikte belirlenen esaslar dahilinde, bankaların faaliyetlerini sürdürürken karşı karşıya oldukları

¹²²Suat Teker vd., Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması', *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2005, S. 12, s. 42-46.

¹²³Gamze Göçmen Yağcılar, Semra Demir, 'Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredi Oranları Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi', *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2015, C. 7, S. 1, s. 223.

kur, faiz ve hisse senedi risklerinin oluşturduğu piyasa riskinin sermaye yeterlilik rasyosunun hesaplanmasında kullanılmasına yönelik esaslar ortaya konulmuştur.¹²⁴

Şekil 6: Toplam Özkaynaklar (Milyar TL) ve Sermaye Yeterlilik Oranı (%)

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, www.tbb.org.tr

Türk bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik rasyosu Haziran 2015 itibariyle %15,37'tir. Bu oran geçen yıla göre 1 puan düşüktür. Banka grupları bazında değerlendirildiğinde bu oran, kamu bankalarında %17, yerli özel bankalarda %14,31 ve yabancı bankalarda %15,7 şeklindedir.¹²⁵ Kamu bankaları bu rasyo üzerinden sektörün üzerinde bir orana sahiptir.

Şekil 6'da görüldüğü üzere 2015 yılının Haziran ayında bankacılık sektörünün özkaynakları, 2014 yılına göre artışı eğilimindedir ve özkaynak toplamı 233 Milyar TL düzeyindedir.

Aynı dönemde, Aralık 2014 dönemine göre sektörde özkaynak karlılığı azalmıştır. Bunda bankaların maliyetlerini artıran ve gelirlerinin düşmesini sağlayan sektörel düzenlemelerin yanı sıra takipteki ve yakın izlemedeki krediler için ayrılan karşılık oranlarındaki artışlar etkili olmuştur.¹²⁶ Sahiplik durumuna göre banka grupları değerlendirildiğinde; özkaynak karlılığı oranları, kamu bankalarında %6,8, yerli özel bankalarda %6,01, yabancı bankalarda ise %4,34'tür. Aktif karlılığında ise yine kamu bankaları ortalaması banka gruplarında en fazla orana sahip olmakla birlikte bu oran, kamu bankalarında %0,98, yerli özel bankalarda %0,82 ve yabancı bankalarda %0,51'dir.¹²⁷

¹²⁴BDDK, 'Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı: Gelişme Raporu' 2001, s. 25-26. https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/1518944B1759.pdf, (Erişim Tarihi:05.02.2016).

¹²⁵TBB, *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri*, Haziran 2015, s. 19.

¹²⁶TBB, *Türkiye Bankacılık Sistemi*, Haziran 2015, s. 2.

¹²⁷BDDK, *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri*, Haziran 2015, s. 9.

2.5.4. Sektörde Krediler ve Alacaklar

Eylül 2015 itibariyle Türk Bankacılık Sektöründe Toplam Krediler ve Alacaklar, Takipteki Krediler ve Toplam Aktifler tutarları tabloda verilmiştir.¹²⁸

Tablo 8: Bankacılık Sektörü Krediler ve Alacaklar (Eylül 2015) (Milyon)

Banka	Krediler ve Alacaklar				Toplam Aktifler
	Krediler ve Alacaklar	Takipteki Krediler	Özel Karşılıklar ()	Toplam	
Sektör Toplamı	1.430.875	42.003	31.342	1.441.535	2.299.411
Mevduat Bankaları	1.415.171	41.876	31.252	1.425.795	2.275.355
Kamu Sermayeli Bankalar	438.720	12.211	9.453	441.478	694.539
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası	186.388	3.092	2.252	187.228	306.447
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	125.963	4.099	3.093	126.969	193.012
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	126.368	5.020	4.108	127.280	195.080
Özel Sermayeli Bankalar	761.965	20.049	15.027	766.987	1.251.107
Adabank A.Ş.	0	0	0	0	0
Akbank T.A.Ş.	153.682	3.083	2.938	153.827	254.926
Anadolubank A.Ş.	8.567	295	232	8.631	13.786
Fibabanka A.Ş.	7.009	134	69	7.074	9.472
Şekerbank T.A.Ş.	16.273	949	514	16.708	25.086
Turkish Bank A.Ş.	975	19	12	982	1.400
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	53.318	1.304	787	53.835	75.923
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	172.028	5.035	3.754	173.310	293.253
Türkiye İş Bankası A.Ş.	196.417	3.451	2.535	197.334	329.509
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	153.697	5.777	4.188	155.286	247.752
Tas. Mevd. Sig. Fonuna Devr.	0	0	0	0	0
Birleşik Fon Bankası A.Ş.	0	0	0	0	0
Yabancı Sermayeli Bankalar	214.486	9.616	6.772	217.330	329.708
Alternatifbank A.Ş.	9.856	444	238	10.062	14.702
Arap Türk Bankası A.Ş.	1.478	45	23	1.500	4.197
Bank Mellat	0	0	0	0	0
Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ T	0	0	0	0	0
Burgan Bank A.Ş.	8.320	207	117	8.410	11.562
Citibank A.Ş.	0	0	0	0	0
Denizbank A.Ş.	73.857	2.941	2.019	74.780	110.763
Deutsche Bank A.Ş.	0	0	0	0	0
Finans Bank A.Ş.	56.237	3.563	2.847	56.953	92.642
Habib Bank Limited	0	0	0	0	0
HSBC Bank A.Ş.	21.580	1.145	664	22.061	32.898
ING Bank A.Ş.	39.360	1.100	734	39.726	56.666
Intesa Sanpaolo S.p.A.	0	0	0	0	0
JPMorgan Chase Bank N.A.	0	0	0	0	0
Odea Bank A.Ş.	0	0	0	0	0
Rabobank A.Ş.	0	0	0	0	0
Société Générale (SA)	0	0	0	0	0
Tekstil Bankası A.Ş.	3.798	171	130	3.839	6.280
The Royal Bank of Scotland Plc.	0	0	0	0	0
Turkland Bank A.Ş.	0	0	0	0	0
Kalkınma ve Yatırım Bankalar	15.704	127	91	15.740	24.056

Tablolarda yer alan banka listesi bu dönem itibariyle faaliyette bulunan tüm bankaları kapsamaktadır. Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, www.tbb.org.tr

¹²⁸ Türkiye Bankalar Birliği, *Banka ve Sektör Bilgileri*, www.tbb.org.tr

Bankaların temel amacı özkaynakları ve topladıkları mevduat ve diğer fonları daha yüksek fiyatlarla kredi olarak ihtiyaç sahiplerine vermek ve kar elde etmektir. Kredi riski bankaların verdikleri kredilerin geri ödenmemesi anlamına gelmektedir.

Verilen krediler bankalar açısından risk unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. Kredilerin geri dönüşlerinde, tahsis aşamasında yapılan yanlış değerlendirmeler, yanlış bilgi girişleri, ekonomide kriz dönemlerinde ki finansal zorluklar gibi nedenlerle sorunlar yaşanabilmektedir. Kredi geri dönüşlerinde yaşanan sorunlar, bankaların bilançolarını, aktif kalitelerini, sermaye yeterlilik ve likidite oranlarını negatif yönlü etkilemektedir.¹²⁹

Tablo 8' den de görüldüğü üzere, Türk bankacılık sektörünün Eylül 2015 itibarıyla 2.299 Milyar olan aktif hacminin 1.430 Milyar TL'si bankalar tarafından sektöre aktarılan kredilerinden oluşmaktadır. Tablodan yararlanılarak yapılan oranlamaya göre; 2015 Eylül ayı itibarıyla Türk bankacılık sektöründe 3 adet kamu bankasının toplam kredi ve alacaklardan aldıkları pay %30,6'dır.

Aynı dönemde kamu ve özel bankaların aktif içerisindeki kredi ve alacaklar oranları, kamu bankalarında %63,1, özel sermayeli bankalarda %60,9, yabancı sermayeli bankalarda ise %65,05' tir. Ayrıca sektörde bu dönemde kredilerin toplam mevduata oranı %116, takipteki toplam kredilerin kredi ve alacaklardan aldığı pay ise %2,7 seviyesindedir.

Tahsis edilen krediler, taahhüt edilen şekil ve sürelerde geri ödenmezse veya verilen taahhüt yerine getirilmezse, bankalar bu kredileri sorunlu krediler olarak kabul etmektedirler. Bu sorunlu kredilere bankalar tarafından takip hesaplarında izlemek suretiyle belirli süreler göz önüne alınarak karşılık ayrılmaktadır.

2015 Eylül ayı itibarıyla Türk bankacılık sektörünün kredi hacmi 1.430 Milyar TL'dir. Sektörün takipteki krediler tutarı 42 Milyar TL, özel karşılıklar tutarı ise 31,3 Milyar TL'dir. Sektörün kredi ve alacaklarının toplam aktife oranı %62,2'dir.

Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Vakıfbank olmak üzere üç kamu bankasının takiplerdeki kredi hacminin ortalaması 2,78'tür. Bu oran Özel Sermayeli bankalarda 2,63, yabancı sermayeli bankalarda ise 4,48'dir.¹³⁰

¹²⁹ Hüseyin, Selimler, 'Sorunlu Kredilerin Analizi, Banka Finansal Tablo ve Oranlarına Etkisinin Değerlendirilmesi', *Finansal Çalışmalar ve Araştırmalar Dergisi*, 2015, C. 7, S. 12, s. 131.

¹³⁰ Rasyolar, Tablo 8'deki bilgiler dahilinde hesaplanmıştır.

Türkiye Bankalar Birliği tarafından Haziran 2015'te yayınlanan Bankacılar Dergisinde, Bankalar Birliği Başkanı Hüseyin Aydın; Mart 2015 itibariyle bankacılık sektöründeki varlıkların %63'lük bir bölümünün özel sektörde faaliyet gösteren şirketlere, %15'lik bir bölümünün ise kamuya açılan kredileri kapsayan menkul kıymet portföylerine tahsis edildiğini başka bir ifadeyle bilanço varlıklarının dörtte üçünün reel ekonomik piyasadaki özel şirketlere kredi olarak tahsis edildiğini belirtmiştir.¹³¹

2.6. YENİDEN YAPILANDIRMA KAPSAMINDAKİ KAMU BANKALARI VE DÖNEMLER İTİBARIYLA TEMEL RASYOLARI

Ülkemizde, 2000'li yıllarda yeniden yapılandırma kapsamına alınan ve günümüze kadar faaliyetleri devam eden kamu bankaları; Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.' dır.

2.6.1. Ziraat Bankası A.Ş.

Yerli bankacılık alanında ilk girişim olarak kabul edilen Ziraat Bankası'nın temelleri, 19. yüzyılın ilk yarısında, 1863 yılında atılmıştır. Bankanın kuruluş dönemlerinde yerli sermayeli bankacılık olmadığı için, dönemin çalışan nüfusunun çoğunluğunu oluşturan çiftçiler, tefeciler ve murabaha kredilerine muhtaç durumdaydı. Tarım sektöründeki üreticilere kaynak sağlamak amacıyla Mithat Paşa¹³² liderliğinde 'Memleket Sandıkları' adı verilen yerli bankacılık girişimi başlatılmıştır. Bankanın kuruluşundaki görevleri şunlardır.¹³³

- Satılması mümkün gayrimenkullerin ipotek alınması ve kredibilitesi olan kefillerin teminat olarak alınması suretiyle tarımsal üreticilere kaynak aktarılması,
- Karşılığında faiz ödemek suretiyle mevduat toplamak,
- Tarım sektöründe sarraflık ve aracılık işlerini yapmak.

¹³¹Hüseyin, Aydın, 'Türkiye Bankalar Birliği'nin 58. Açılış Konuşması' *Bankacılar Dergisi*, İstanbul 2015, S. 93, s. 4.

¹³²Mithat Paşa, 1863 yılında 'Memleket Sandıkları' adı verilen ve bugünkü Ziraat Bankasının kurulmasına önderlik ettiğinde, Osmanlı'ya bağlı Yugoslavya'nın Niş Kenti valisiydi. Yaptığı çalışmalarda tarımsal kesimin tefecilerden kurtulmasının devletin sahipliğinde kurulan ve yine üreticilerin fonlarının kullanılacağı bir teşkilatlanma ile mümkün olduğunu savunmuştur.

¹³³T.C. Ziraat Bankası A.Ş., 'Hakkımızda', 2015, Kaynak:

<http://www.ziraat.com.tr/tr/Bankamiz/Hakkimizda/Pages/BankamizTarihcesi.aspx> (Erişim Tarihi: 25 Ocak 2016).

1924 yılında hukuki yapısı ‘Anonim Ortaklık’ haline getirilen banka, 1937 yılında İktisadi Devlet Teşekkülü niteliğini kazanmıştır. Ziraat Bankası kuruluşundan itibaren ekonomide ve sosyal hayatta ülkenin milli çıkarları doğrultusunda faaliyet göstermiş, 1970’li yıllarda yurtdışı temsilcilik ve şube açılışlarına başlamıştır.¹³⁴ Ziraat Bankası kuruluşundan itibaren tarım sektörü başta olmak üzere, devletin öncelik verdiği sektörlerle kaynak aktarılması ve belli siyasi ve ekonomik amaçlar için kullanılmıştır. Ancak, zamanla yaşanan ekonomik gelişme ve ilerlemelere ayak uyduramamış, görev alanı dışında kullanılmaya başlanmış ve kamuya yük getiren bankalardan biri haline gelmiştir.

Banka, 2000’li yıllara gelindiğinde kamu bankalarının özelleştirilmesi amacıyla çıkarılan 4603 Sayılı Kanunla yeniden yapılandırma kapsamına alınmıştır. Dönemin Bakanlar Kurulu tarafından 2001 yılında alınan karar kapsamında mevcut kamu bankaları yönetim olarak Ortak Yönetim Kurulu adı verilen müesseseye aktarılmış ve bu kurula ilk aşamada bu bankaların yeniden yapılandırılması, devamında ise özelleştirmeleri konusunda yetki verilmiştir.

Yeniden yapılandırma kapsamına alındığı yıllarda görev zararları açıklayan bankanın rasyolarında yıllar itibariyle olumlu gelişmeler yaşanmıştır.

¹³⁴T.C. Ziraat Bankası A.Ş., Agb.

Tablo 9: Ziraat Bankası A.Ş. 2001-2014 Yılları arasında Temel Rasyolar

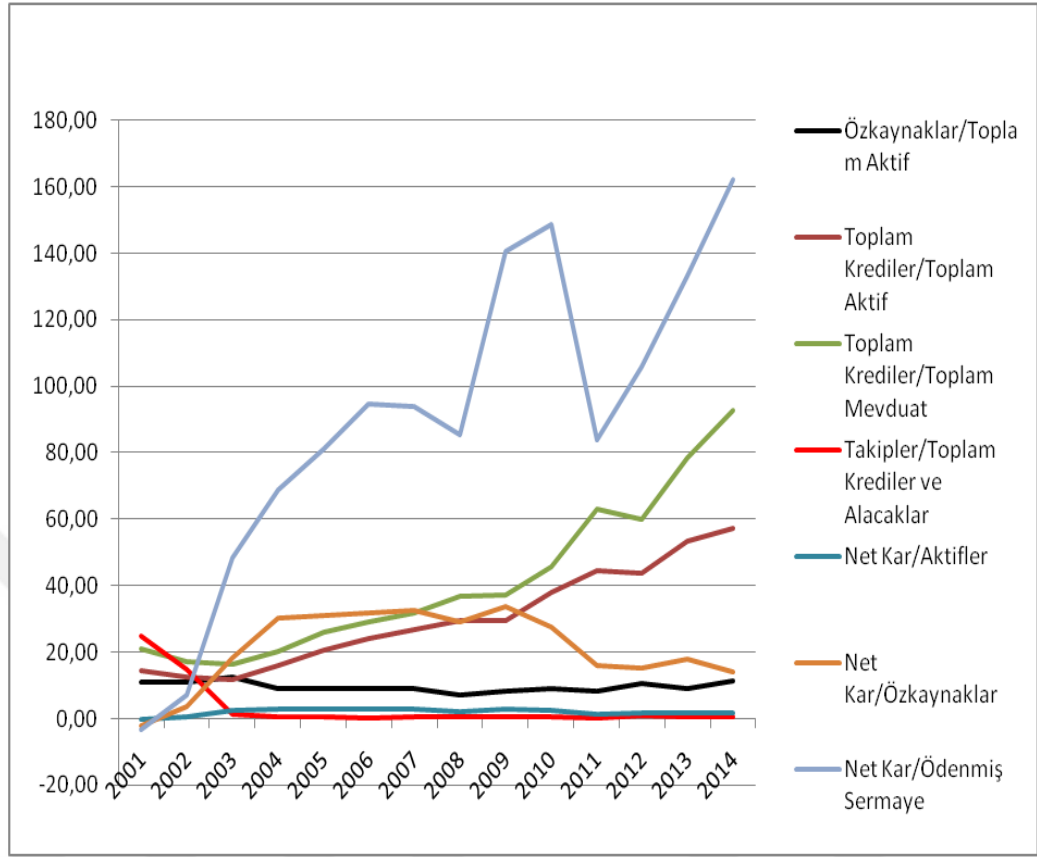
Yıl	Özkaynaklar/ ToplamAktif	Toplam Krediler/Topla m Aktif	Toplam Krediler/Topla m Mevduat	Takipler/Topla m Krediler ve Alacaklar	Net Kar/Aktifler	Net Kar/Özkaynak lar	Net Kar/Ödenmiş Sermaye
2001	11,09	14,60	20,90	24,80	-0,20	-2,10	-3,20
2002	11,04	12,64	17,04	14,72	0,41	3,76	7,03
2003	12,50	11,79	16,24	1,24	2,30	18,39	48,27
2004	8,85	16,03	20,13	0,68	2,69	30,33	68,89
2005	8,91	20,64	25,93	0,41	2,77	31,09	81,10
2006	9,15	24,16	29,12	0,35	2,92	31,92	94,51
2007	8,92	26,69	31,65	0,37	2,90	32,57	94,04
2008	7,05	29,53	36,76	0,37	2,04	28,99	85,37
2009	8,31	29,49	37,27	0,47	2,82	33,91	140,44
2010	8,90	38,00	45,66	0,49	2,46	27,59	148,50
2011	8,20	44,45	63,18	0,36	1,31	15,94	84,03
2012	10,5	43,9	60	1,1	1,6	15,4	106,01
2013	8,9	53,5	78,3	0,7	1,6	18,1	133,2
2014	11,5	57,3	92,6	0,6	1,6	14,2	162,02

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, İstatiski Veriler, www.tbb.org.tr

Tablo 9’ da görüldüğü üzere, Ziraat Bankası, 2001 yılında görev zararı açıklamış ve Net Kar/Aktifler, Net Kar/Özkaynaklar, Net Kar/Ödenmiş Sermaye rasyolarında negatif oranlarla karşı karşıya kalmıştır. Ancak, 2001 yılında alınan kararlar yeniden yapılandırma programına dahil olduktan sonra, bu rasyoların 2014 yılına kadar hiçbir zaman negatif olmadığı görülmektedir.

Öyle ki, 2002 yılı haricinde toplam kredilerin toplam aktifler içindeki payı her geçen yıl artmış olmasına rağmen, 2014 yılına kadar görev zararları ile karşı karşıya kalınmamıştır.

Şekil 7: Ziraat bankası 2001-2014 verileri¹³⁵

Şekil 5’te görüldüğü üzere, Ziraat Bankası’nın 2001 ve 2014 yılları arasındaki rasyolarından ve artış göstermesi amaçlanan rasyolardan olan; Net Kar/Ödenmiş Sermaye, Toplam Krediler/Toplam Mevduat, Toplam Krediler/Toplam Aktif gibi rasyolarda dalgalı bir seyir izlemesine rağmen yıllar itibariyle yukarı yönlü gelişme göstermiştir. Takipteki Krediler/Toplam Krediler ve Alacaklar oranının ise, 2003 yılına kadar aşağı yönlü, sonrasında dalgalı ancak belirli bir aralıkta seyrettiği görülmektedir.

Tablo 10: Ziraat Bankası 2012-2014 Temel Bilanço Kalemleri (Milyon TL)

Yıl	Toplam Aktifler	Toplam Krediler ve Alacaklar	Toplam Mevduat	Toplam Özkaynaklar	Ödenmiş Sermaye	Net Dönem Kar/Zararı	Bilanço Dışı Hesaplar	Şube Sayısı (Adet)	Personel Sayısı (Adet)
2014	247.600	141.915	153.255	28.540	2.500	4.051	726.209	1.707	23.617
2013	207.530	111.048	141.735	18.367	2.500	3.330	471.441	1.661	24.725
2012	162.868	71.426	118.966	17.167	2.500	2.650	340.051	1.514	23.153

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, www.tbb.org.tr

¹³⁵Grafik, Tablo 9’deki rasyolar kullanılarak hazırlanmıştır.

Ziraat Bankası'nın 2012-2014 yılları itibariyle temel rasyoları incelendiğinde, aktif hacminin, toplam krediler ve alacaklar tutarının, toplam mevduat tutarlarının ve dönem net karı rakamlarının üç yıllık periyotta artış trendinde olduğu görülmektedir. Aynı zamanda şube sayısında da yine incelenen dönemlerde sürekli artış yaşanmıştır.

Ziraat Bankası, 2014 yılsonu rakamlarına göre Bankacılık sektöründe aktif hacmi açısından sektörün %13,11'ine sahip durumdadır. Banka, bu kriter üzerinden sektörde lider durumdadır. Aynı zamanda sektörün toplam mevduatının %14,49'una sahip olmakla birlikte mevduat yönünde de sektörde lider banka konumundadır. Ziraat Bankasının sektörde lider olduğu diğer bir alan şube sayısıdır. Bankanın 2014 yılsonunda 1.707 adet şubesi bulunmaktadır. Bu alanda sektörün %15'ine sahip olan banka, sektörde en fazla personel sayısına sahip olan 2. banka durumundadır. Ziraat bankası bilançosundaki Toplam Krediler ve Alacakları ile 2014 bilanço rakamlarına göre sektörün %11,7 sine sahiptir.¹³⁶

2.6.2. Türkiye Halk Bankası A.Ş.

1. Dünya Savaşı'ndan sonra Kurtuluş Savaşının da etkisiyle ülkemizde ekonomik şartlar bozuk bir yapıya sahipti. 1929 Dünya Ekonomik Buhranının tüm bu olumsuz ekonomik koşulları daha da olumsuz bir hale getirmesinin bir sonucu olarak ülke ekonomisinde küçük esnaf ve sanatkârların desteklenme ihtiyacının doğması, halk bankacılığının devlet eliyle genişletilmesini ihtiyacı doğmuştur. Halk Bankası 1933 yılında bu amaç doğrultusunda kurulmuştur.¹³⁷

1975 yılına kadar Küçük-Orta büyüklükteki kobi olarak nitelendirilen esnaf ve ticaret erbabı şahıslara finansal destek vermeyi temel amaç edinen banka, bu yıllardan itibaren büyük sayılabilecek sanayi şirketlerine de krediler vermeye başlamıştır.¹³⁸

Günümüzde kamu sermayeli mevduat bankaları arasında olan ve tüm bankacılık hizmetlerini yerine getiren banka, ulusal ve uluslararası bankacılık hizmetleri de yapmaktadır. Banka halen, esnaf ve sanatkârlara verilen ticari kredilerde BSMV muafiyeti yönünden sübvansiyonlu krediler konusunda devletin yetkili kamu bankası niteliğindedir.

¹³⁶ Türkiye Bankalar Birliği, *İstatistik Veriler*, www.tbb.org.tr

¹³⁷ Türkiye Halk Bankası, *2009 Faaliyet Raporu*, Kaynak:

<https://www.halkbank.com.tr/images/channels/2010Report/tr/m-5-1.html>, (Erişim Tarihi: 2 Ocak 2016).

¹³⁸ Age.

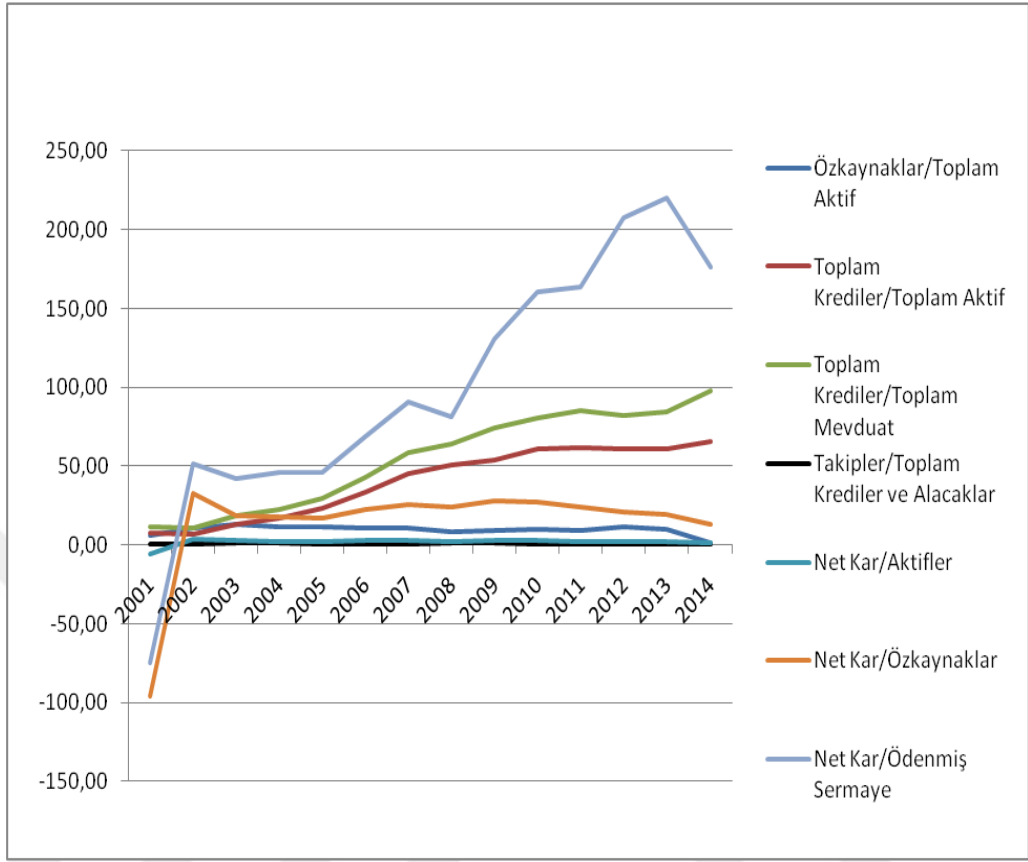
Tablo 11: Türkiye Halk Bankası 2001-2014 Yılları arasında Temel Rasyolar

Yıl	Ozkaynaklar/ ToplamAktif	Toplam Krediler/Topla m Aktif	Toplam Krediler/Topla m Mevduat	Takipler/Topla m Krediler ve Alacaklar	Net Kar/Aktifler	Net Kar/Özkaynak lar	Net Kar/Ödenmiş Sermaye
2001	6,10	7,60	11,50	0,50	-5,80	-95,60	-74,80
2002	10,50	6,93	10,52	0,70	3,41	32,49	51,63
2003	13,26	13,01	18,22	1,34	2,51	18,92	42,25
2004	11,70	16,88	22,31	0,98	2,05	17,54	45,89
2005	11,82	22,99	29,76	0,32	1,97	16,64	46,24
2006	10,98	33,83	42,83	0,13	2,51	22,84	69,08
2007	10,89	45,04	58,76	0,80	2,81	25,80	90,48
2008	8,39	50,56	64,16	1,00	1,99	23,74	81,47
2009	9,50	53,52	73,85	0,95	2,69	28,32	130,49
2010	10,21	60,73	80,86	0,70	2,76	27,00	160,83
2011	9,48	61,69	84,86	0,47	2,24	23,67	163,61
2012	11,40	60,90	82,40	0,50	2,40	21,10	207,60
2013	10,00	60,60	84,20	0,50	2,00	19,40	220,06
2014	1,00	65,50	98,10	0,30	1,40	13,30	176,46

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, İstatiski Veriler, www.tbb.org.tr

Halk Bankası da diğer kamu bankaları gibi 2000’li yıllardan sonra geniş kapsamlı bir yeniden yapılandırma programına dahil edilmiştir. Tablo 12’de görüldüğü üzere özellikle takipteki krediler ve net dönem kârı rasyolarında yeniden yapılandırma kapsamına alındıktan bankanın rasyolarında iyileşmeler yaşandığı görülmektedir. Toplam kredi hacminin toplam mevduat ve aktif içindeki payında yıllar itibariyle artış trendi görülmesine rağmen, takipteki kredilerin belirli bir aralıkta kalmak kaydıyla dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir.

Şekil 8: Halk Bankası 2001-2014 verileri¹³⁹

Halk Bankası da diğer kamu bankaları gibi 2001 yılından sonra net kar/öz kaynaklar oranında 2014 yılına kadar bir daha negatif bir oranla karşılaşmamıştır.

Tablo 12: Türkiye Halk Bankası A.Ş. 2012-2014 Temel Bilanço Kalemleri (Milyon TL)

Yıl	Toplam Aktifler	Toplam Krediler ve Alacaklar	Toplam Mevduat	Toplam Özkaynaklar	Ödenmiş Sermaye	Net Dönem Kar/Zararı	Bilanço Dışı Hesaplar	Şube Sayısı (Adet)	Personel Sayısı (Adet)	Kar/Öz kaynak
2014	155.423	101.767	103.708	16.536	1.250	2.206	552.681	900	17.314	176,5
2013	139.944	84.848	100.756	14.146	1.250	2.751	460.692	877	14.798	220,1
2012	108.282	65.894	79.974	12.323	1.250	2.595	1.180.753	821	14.971	207,6

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, www.tbb.org.tr

Tablo 13'te görüldüğü üzere, 2012-2014 yılları arasında Halk Bankası'nın toplam kredi ve alacakları, toplam mevduat tutarı, toplam özkaynakları, net dönem karı ve şube sayısı artış trendindedir.

¹³⁹ Grafik, Tablo 11'deki rasyolar kullanılarak hazırlanmıştır.

Halk Bankası'nın 2014 yılsonu verilerine göre Türk bankacılık sektöründeki payı incelendiğinde, aktif payı itibariyle sektörden %8,2, kredi hacmi açısından ise %8,4 pay aldığı görülmektedir. Halk Bankası bu alanlarda sektörde 7. en büyük banka konumundadır. Banka, aynı zamanda mevduat ve özkaynaklar açısından sektörün en büyük 6. bankası durumundadır. Şube sayısı açısından sektörden %8 pay alan banka şube ve personel sayısı bakımından sektörde 6. sırada yer almaktadır.¹⁴⁰

2.6.3. Vakıflar Bankası T.A.O.

Osmanlı Devleti döneminde kurulan vakıfların Cumhuriyet dönemiyle birlikte daha nitelikli ve o günün koşullarına cevap verebilen bir yapıya sahip olmalarını sağlamak amacıyla, vakıflarla ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Bu vakıflardan Şer'iyye ve Evkaf Vekaleti' ne devredilen para vakıfları 1924 Vakıflar Genel Müdürlüğü adını almış ve vakıfları denetlemekle yetkilendirilmiştir. Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. (Vakıflar Bankası), vakıf bütçesinin daha etkin kullanılması, elde edilen gelirlerin doğru kanallara transfer edilmesi ve dönemin bankacılık yönetim ve anlayışına uyum sağlayabilmesi gibi sebeplerle 1954 yılında kurulmuştur.¹⁴¹

Bankanın kuruluş amacı menkul ve gayrimenkul değerler karşılığında gerçek ve tüzel kişilere kaynak sağlamak, gayrimenkul ticareti yapmak, iştirakler kurmak veya var olan iştiraklerde pay sahibi olmak ve diğer bankacılık işlemlerinin yapmak olarak belirtilmiştir.¹⁴²

Vakıflar Bankası, kuruluş amacı doğrultusunda konut finansmanı başta olmak üzere devletin belirlediği ekonomik politikalar doğrultusunda uzun yıllar faaliyet göstermiş ancak zamanla işleyiş yapısında bozulmalar meydana gelmiş ve 2000'li yıllarda zarar eden bir kurum haline gelmiştir. Bundan dolayıdır ki, Vakıflar Bankası da diğer kamu bankaları gibi yeniden yapılandırma kapsamına dahil edilmiştir.

¹⁴⁰Türkiye Bankalar Birliği, *İstatistik Veriler*, www.tbb.org.tr

¹⁴¹Cantürk Kayahan. İrfan Görkaş, 'Osmanlı Dönemi Bölgesel Kalkınmanın Finansman Aracı Olarak Para Vakıflarının Kullanımı', *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 2009, S. 44, s. 215.

¹⁴²Vakıfbank T.A.O., '*Hakkımızda*', Kaynak:

<https://www.vakifbank.com.tr/hakkimizda.aspx?pageID=182>, (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2016)

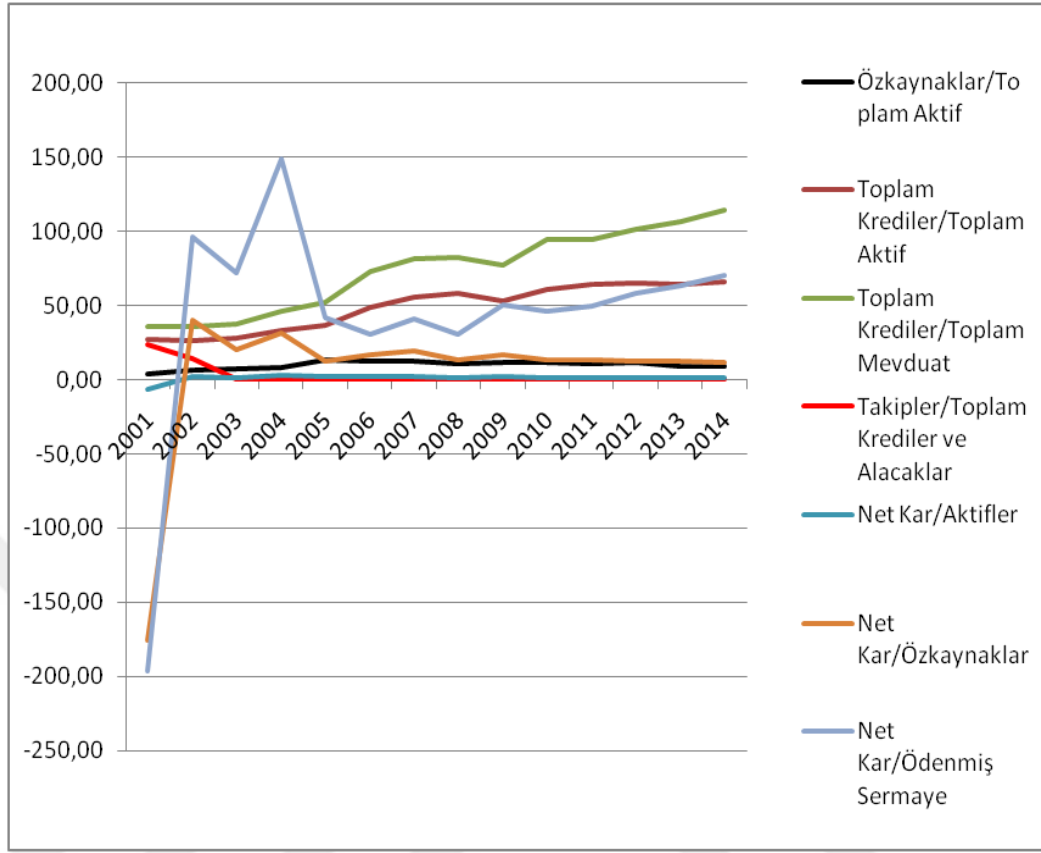
Tablo 13: Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. 2001-2014 Yılları arasında Temel Rasyolar

Yıl	Ozkaynaklar/ ToplamAktif	Toplam Krediler/Topla m Aktif	Toplam Krediler/Topla m Mevduat	Takipler/Topla m Krediler ve Alacaklar	Net Kar/Aktifler	Net Kar/Özkaynak lar	Net Kar/Ödenmiş Sermaye
2001	3,80	27,50	35,90	23,50	-6,70	-175,60	-195,90
2002	5,96	26,61	35,84	14,11	2,40	40,33	95,76
2003	6,85	27,54	37,13	0,00	1,36	19,78	72,32
2004	8,32	33,32	45,85	0,00	2,58	31,01	148,50
2005	13,16	36,76	51,88	0,00	1,65	12,56	41,84
2006	12,12	48,72	72,63	0,00	2,08	17,15	30,79
2007	12,32	55,34	81,32	0,00	2,43	19,72	41,23
2008	10,87	58,44	82,17	0,28	1,44	13,28	30,13
2009	11,39	53,35	77,43	0,39	1,93	16,95	50,05
2010	11,57	60,65	94,05	0,05	1,56	13,52	46,29
2011	10,43	64,26	94,04	0,19	1,38	13,19	49,07
2012	11,40	65,10	101,30	0,40	1,40	12,30	58,4
2013	9,30	64,00	106,40	0,30	1,20	12,60	63,42
2014	9,30	66,10	114,00	0,20	1,10	11,90	70,13

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, İstatiski Veriler, www.tbb.org.tr

2000’li yıllarda ülkenin ekonomik yapısının bozuk olması ve ekonomik krizlerin de etkisiyle finansal yapıları zaten bozuk olan kamu bankalarının görev zararları önceki bölümlerde açıklanmıştır. Vakıflar Bankası’nın da diğer kamu bankalarında olduğu gibi o dönemlerdeki temel rasyolarına bakıldığında mali bünyesinin ne kadar bozuk olduğu açıkça görülmektedir. 2001 yılında sorunlu kredilerinin toplam kredi hacmine oranı oldukça yükselmiş ve banka dönem zararı açıklamıştır. Ancak 2001 yılından sonra başlatılan yeniden yapılandırma çalışmalarından sonra toplam kredilerin toplam aktif içindeki payının giderek artmasına karşın takipteki krediler oranının düştüğü tablo 14’te görülmektedir. Bankanın diğer rasyolarında da yeniden yapılandırma çalışmalarının başlangıcından itibaren genel olarak olumlu bir gelişim gösterdiği görülmektedir.

Şekil 9: Vakıflar Bankası 2001-2014 verileri¹⁴³

Tablo 14: Türkiye Vakıflarbank T.A.O. 2012-2014 Temel Bilanço Kalemleri ve Bilgileri (Milyon TL)

Yıl	Toplam Aktifler	Toplam Krediler ve Alacaklar	Toplam Mevduat	Toplam Özkaynaklar	Ödenmiş Sermaye	Net Dönem Kar/Zararı	Bilanço Dışı Hesaplar	Şube Sayısı (Adet)	Personel Sayısı (Adet)	Kar/Öz kaynak
2014	158.218	104.584	91.757	14.772	2.500	1.753	1.097.129	893	14.920	70,1
2013	135.496	86.752	81.533	12.616	2.500	1.586	1.186.992	859	14.943	63,4
2012	104.580	68.133	67.242	11.918	2.500	1.460	751.700	744	13.463	58,4

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, www.tbb.org.tr

Vakıflar Bankası'nın 2012-2014 yılları arasındaki verileri incelendiğinde toplam aktif hacmi, toplam mevduatı, toplam özkaynakları ve net dönem karı artış eğilimindedir. Bunun yanında bankanın, Kar/Özkaynaklar oranında yükselme ve şube sayısında da değerlendirilen yıllar itibariyle artış eğiliminde olduğu görülmektedir.

¹⁴³Grafik, Tablo 13'deki rasyolar kullanılarak hazırlanmıştır.

Vakıflar Bankası, 2014 yılsonu verilerine göre; 158 Milyar aktif hacmi ile Türk bankacılık sektörünün 8,37' sine sahip durumundadır. Şube ve personel sayısı itibariyle sektörde sırasıyla %7,95 ve %7,42 pay sahibi olan banka, toplam mevduat açısından 91 Milyar TL ile sektörde %8,6 gibi bir paya sahiptir. Banka, toplam krediler ve alacaklar bakımından 104 Milyar ile sektörden %8,6 oranında pay almıştır.¹⁴⁴

¹⁴⁴Türkiye Bankalar Birliği, İstatistik Veriler, www.tbb.org.tr

3. BÖLÜM

FINANSAL PERFORMANS ANALİZLERİ LİTERATÜR TARAMASI VE YENİDEN YAPILANDIRMANIN KAMU BANKALARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM T TESTİ ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde Türk Bankacılık sektöründeki finansal analiz örneklerine hem metin, hem de tablo halinde yer verilecektir. Bölümün devamında, araştırmanın amacı, araştırmaya konu kamu bankaları, araştırma kısıtları ve yöntemi açıklanmıştır. Araştırmada kullanılan kriterler ve rasyolar hakkında bilgiler verilmiştir. Bölümün sonunda t-testine göre elde edilen bulgular ve değerlendirilmeleri yer almaktadır.

3.1. FINANSAL PERFORMANS ANALİZLERİ İLE İLGİLİ LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde, kamu ve özel bankaların sektörde finansal performanslarının ölçülmesi amacıyla yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmaların temel amaçları, sonuçları ve çalışmalarda kullanılan yöntemler açıklanmıştır. Aynı zamanda yapılan çalışmalardan sonra yazarların değerlendirmeleri özet şeklinde ifade edilmiştir. Bölümün devamında kısmında, bankacılık sektöründe performans ölçümüne yönelik yapılan araştırmalar; araştırmanın konusu, yılı, yöntemi ve yazarı açıklanmak suretiyle tablo şeklinde sunulmuştur.

3.1.1. Türk Bankacılık Sektöründe Finansal Performans ile İlgili Literatür Taraması

Bankacılık sektöründe bankaların performanslarının değerlendirildiği, grup ve bankalar özelinde karşılaştırmalara tabii tutulduğu birçok makale, tez ve benzeri çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları şöyledir;

Altı kulaç¹⁴⁵, 2006 yılında rasyo analizi yöntemini kullanarak yaptığı çalışmada, sektörde var olan 3 adet kamu, 11 yabancı ve 14 özel nitelikli sektördeki 28 bankayı belirli rasyolar üzerinden incelemiştir. Çalışmada, kamu bankalarının finansal yeniden yapılandırma kapsamına alındığı 2001 yılı baz yıl olarak değerlendirilmiştir. Performans endekslerinin kullanılması suretiyle yapılan çalışmanın sonucunda, kamu bankalarının 2002-2005 yılları arasında sürekli artan bir performans sergiledikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla kamu bankalarının yeniden yapılandırma sonrasında daha

¹⁴⁵Ertan Altıkulaç, *Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi ve Türkiye’de Performanslarının Özel ve Yabancı Bankalarla Karşılaştırılmasına İlişkin Kantitatif Bir Analiz*, (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Ana Bilim Dalı, İstanbul 2006, s. 232- 251.

başarılı oldukları ifade edilmiştir. Çalışmanın devamında, F-testi ve İkili t-testi kullanılarak kamu, özel ve yabancı bankaların performansları karşılaştırılmıştır. Değerlendirmede; 2002-2005 dönemi için kamu bankalarında yeniden yapılandırma sonrası önemli iyileşmeler olduğu ve performans olarak özel bankalardan kötü olmadıkları tespit edilmiştir. Hatta kamu bankalarının, karlılık, personel ve şube verimliliği gibi konularda daha da önde oldukları sonucuna varılmıştır.

Ünsal ve Duman¹⁴⁶, Türk bankacılık sektöründeki bankaların, 2002-2004 yılları arasında performanslarını Temel Bileşenler Yaklaşımını kullanmak suretiyle üçer aylık dönemlerdeki temel rasyoları üzerinden karşılaştırmıştır. Değerlendirmede özel, kamu ve yabancı bankalar arasında karşılaştırma yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda ilgili dönemlerde kamu bankalarının aktif kalitesinde birinci sırada, karlılıkta ise ikinci sırada oldukları ve her iki kriterde de yabancı bankalardan daha iyi performans gösterdikleri tespit edilmiştir.

Özgür¹⁴⁷, 2008 yılında yaptığı çalışmada, kamu sermayeli mevduat bankalarının 2003-2007 yılları arasındaki performanslarını, Veri Zarflama Analiz Yöntemini kullanarak finansal yönden değerlendirmiştir. Araştırmada kullanılan veriler ilgili dönem aralığında kamu bankalarının bilanço ve gelir tablolarındaki girdiler ve çıktılardır. Çalışmanın sonucunda, Ziraat Bankası'nın sektörde etkinliğinin kabul edilebilir seviyelerde olduğu, Halk Bankası'nın etkinlik seviyesinin yüksek olduğu, Vakıflar Bankası'nın ise kamu bankaları içerisinde en düşük etkinlik seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Gümüş¹⁴⁸, 2015 yılında yaptığı araştırmada, Türk bankacılık sektörünün 2002-2013 yılları arasında performans analizini Camels Analiz Yöntemi ile değerlendirmiştir. Araştırmada banka grupları, kamu, yerli özel, yabancı ve katılım bankaları şeklinde 4 gruba ayrılmıştır. Çalışmada, geçmişte kriz dönemlerinden geçen Türk bankacılık sektöründeki bankaların BDDK'nın kurulmasından sonraki süreçte bilançolarından düzelme olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre; yerli özel bankaların yönetim kalitesi ve karlılık açısından başarılı oldukları ve sermaye yapılarının diğer gruptakilere oranla daha yüksek olduğu, değerlendirme kapsamındaki tüm kriterlerde kamu bankalarının ikinci sırada yer aldığı ifade edilmiştir.

Yağcılar¹⁴⁹, 2011 yılında yaptığı çalışmada Doğrusal Regresyon Analizi Yöntemini kullanılarak Lerner Endeksi hesaplanmıştır. Uygulamada banka kategorileri,

¹⁴⁶ Aydın Ünsal ve Sibel Duman, 'Türkiye'deki Bankaların Performanslarının Temel Bileşenler Yaklaşımı İle Karşılaştırılması Analizi', *VII. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu*, İstanbul 2005, ss. 1.

¹⁴⁷ Ersan, Özgür, 'Kamu Bankalarının Finansal Etkinliği', *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2008, S. 3, s. 248-258

¹⁴⁸ Fatih B. Gümüş, Öner Nalbantoğlu, 'Türk Bankacılık Sektörünün Camels Analizi Yöntemi İle 2002-2013 Yılları Arasında Performans Analizi', *AKÜ İİBF Dergisi*, 2015, C. XVII, S. 2, ss. 83-85.

¹⁴⁹ Gamze Göçmen Yağcılar, 'Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi', *BDDK*, 2011, s. giriş.

kamu bankası, Türkiye’de kurulmuş yabancı bankalar, yerli özel banka ve Türkiye’de şube açan yabancı bankalar şeklinde 4 ayrı grupta incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda rekabetçi davranış yönünden piyasada en etkisiz banka grubunun devlet bankaları olduğu, en etkin banka grubunun ise Türkiye’de şube açan yabancı bankalar olduğu ifade edilmiştir.

Bağlı ve Rençber¹⁵⁰, 2014 yılında yaptıkları çalışmada, promethee yöntemini kullanarak, 2006-2012 yılları arasında kamu ve özel sermayeli bankaları karlılık açısından kıyaslamışlardır. Araştırmanın sonucuna göre kamu bankaları arasında en karlı bankanın Halk Bankası, özel bankalar içinde ise Denizbank olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın sonunda bankalar genel olarak değerlendirildiğinde, kamu bankalarının özel bankalara göre daha karlı oldukları, kamu bankaları içerisinde ise en karlı bankanın Halk Bankası olduğu savunulmuştur.

Ege ve diğerlerinin¹⁵¹ 2015 yılında yaptıkları çalışmada ülkemizdeki mevduat bankalarının mali durumları 2002-2010 yılları esas alınarak, Camels Analiz Yöntemi kullanılarak özel, kamu ve yabancı sermayeli olmak üzere 3 grupta değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Çalışmanın sonucuna göre sermaye ve yönetim yeterliliği, piyasa risklerine karşı duyarlılık anlamında kamu bankalarının, aktif kalitesi ve likidite açısından ise yabancı bankaların, karlılık bakımından özel bankaların diğer gruplara göre üstün oldukları tespit edilmiştir.

Bay¹⁵², 2009 yılında yaptığı doktora tezinde, sektördeki mevduat ve ticaret bankalarının 2003-2007 yılları arasındaki verimlilik düzeylerini Veri Zarflama Analiz Yöntemini kullanarak incelemiştir. Çalışmaya, aktif ve mevduat hacminin yanı sıra kredi büyüklüğüne göre seçilen 11 adet banka dahil edilmiştir. Bu bankalar Türkiye İş Bankası, Türkiye Vakıflar Bankası, Garanti Bankası, Finans Bank, Yapı ve Kredi Bankası, Fortis Bank, Akbank, Oyak Bank, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası, Deniz Bank’tır. Çalışmanın amacı bu bankaların aktif ve pasif yapılarının incelenmesi suretiyle verimlilik analizlerinin yapılmasıdır. Araştırmanın sonucuna göre, 2006-2007 yılları arasında en iyi performansa sahip bankanın Halk Bankası olduğu, 2003-2007 tarih aralığında ise kredi hacmi ve verimlilik kriterleri göz önüne alındığında Finansbank, Oyakbank ve Ziraat Bankasının en iyi performansa sahip bankalar oldukları tespit edilmiştir.

¹⁵⁰Haşim Bağcı. Ömer Faruk Rençber, ‘Kamu Bankaları ve Halka açık Özel Bankaların Promethee Yöntemi ile Karlılıklarının Analizi’, *Aksaray Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, Ocak 2014, C. 6, S. 1, s. 1.

¹⁵¹İlhan Ege vd., ‘Türkiye’deki Mevduat Bankaları Üzerine Ampirik Bir Uygulama’, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Ekim 2015, S. 8, s. 109-126.

¹⁵²Murat Bay, *Bankacılık Sektöründe Veri Zarflama Analizi Yöntemini Kullanarak Verimlilik Araştırması*, (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Konya 2009, s. 121.

Doğan¹⁵³, katılım bankalarının bankacılık sektörüne kabul edildiği 2005 yılından başlayarak, 2005-2011 yılları arasında katılım bankaları ve geleneksel bankaların finansal performanslarını t-testi yöntemini kullanarak karşılaştırmıştır. İki grubun performanslarının ortalamaları bazında değerlendirme yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda; geleneksel bankalarda likidite, borç ödeme gücü ve sermaye ile ilgili performans değerlerinin yüksek, risk ile ilgili değerlerin düşük çıktığı tespit edilmiştir. Bunun yanında geleneksel bankalar ile katılım bankaları arasında karlılık performanslarında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Uçkun ve Girginer¹⁵⁴, 2011 yılında yaptıkları çalışmada bazı finansal rasyolar kullanılmak suretiyle Bankacılık sektöründeki kamu ve özel mevduat bankalarının Gri İlişki Analizi Yöntemi kullanarak performans analizlerini yapmışlardır. 2008 yılı verileri dikkate alınarak yapılan araştırmada, 3 kamu bankası ve 14 özel banka değerlendirmeye alınmıştır. Ancak yapılan değerlendirme her bankanın kendi grubu içerisindeki bankalarla karşılaştırılması şeklinde olmuştur. Çalışma sonucunda kamu bankalarından Ziraat Bankası'nın, özel bankalardan Anadolu Bank ilk sırada yer almıştır.

Kandemir ve Arıcı¹⁵⁵, 2013 yılında yaptıkları çalışmada, bankacılık sisteminde mevduat bankalarının mülkiyet yapılarına göre 3' e ayırmıştır. Özel sermayeli, kamu sermayeli ve yabancı sermayeli olarak gruplandırılan bankaların, 19 adet kriter üzerinden CAMELS analiz yöntemi aracılığıyla finansal performansları karşılaştırılmıştır. 2001-2010 yılları arasındaki veriler nazara alınarak yapılan değerlendirmede, 2001 yılındaki krizden sonra başlatılan yeniden yapılandırma çalışmalarının olumlu sonuçlar verdiği ve çalışmaların sektöre olumlu katkılar sağladığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda bu çalışmalar sonucunda sektörün daha ihtiyatlı bir yapıya kavuştuğu belirtilmiştir.

Güneysu ve diğerleri¹⁵⁶, ülkemizdeki ticari bankaların 2010-2014 yılları aralığındaki mali performanslarını 16 farklı kriter kullanarak, AHS ve GİA yöntemleri aracılığıyla değerlendirmişlerdir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda özel bankalarda Adabank'ın, yabancı bankalarda JPMorgan Chase Bank'ın ve devlet bankalarında ise Ziraat Bankası'nın en yüksek performansa sahip bankalar oldukları tespit edilmiştir.

¹⁵³Mesut Doğan, 'Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği', *Muhasebe Finansman Dergisi*, Nisan 2013, s. 175-187.

¹⁵⁴Nurullah Uçkun, Nuray Girginer, 'Türkiye'deki Kamu ve Özel Bankaların Performanslarının Gri İlişki Analizi ile İncelenmesi', *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 2011, S. 21, ss. 46-66.

¹⁵⁵Tuğrul Kandemir, Nuray Demirel Arıcı, 'Mevduat Bankalarında Camels Performans Değerleme Modeli Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma (2001-2010)', *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013, C.18, S. 1, s. 61-87.

¹⁵⁶Yusuf Güneysu vd., 'Türkiye'de Ticari Bankaların Performanslarının AHS ve GİA Yöntemleri İle İncelenmesi', *KTÜ SBS Sos. Bil. Dergisi*, 2015, s. 71.

Demireli¹⁵⁷, 2010 yılında yaptığı çalışmada yurt çapında faaliyet gösteren 3 adet kamu bankasının 2001-2007 tarihleri arasında gösterdikleri performanslarını, TOPSIS yöntemini kullanarak analiz etmiştir. Analiz sonucunda, kamu bankalarının ulusal ve uluslararası krizlerden ve yurtdışı gelişmelerinden olumsuz etkilendikleri ve incelenen yıllar itibariyle bu bankalarda belirgin bir iyileşmenin olmadığı savunulmuştur.

Acar ve diğerleri¹⁵⁸, Veri Zarflama Analiz yöntemini kullanarak 2009-2013 yılları arasında bankaları şube sayısı, personel sayısı, toplam aktifleri, karlılık ve toplam mevduatları bakımından karşılaştırmışlardır. Karşılaştırmada banka grupları yerli, özel, kamu ve katılım bankaları şeklinde 4 gruba ayrılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre, en etkin banka grubu sırayla kamu bankaları, yerli-özel bankalar, katılım bankaları ve yabancı-özel bankalar şeklinde ortaya çıkmıştır.

Toraman ve diğerleri¹⁵⁹, t-testi analiz yöntemini kullanarak 2006-2014 yılları arasında mevduat ve katılım bankalarının performanslarını bazı kriterler üzerinden karşılaştırma yapmışlardır. Yapılan çalışma sonucuna göre, mevduat bankalarının toplam aktif ve likit aktif hacimlerinin katılım bankalarına göre daha üstün olduğu, sermaye yeterliliği açısından ise mevduat bankalarının katılım bankalarından daha iyi durumda oldukları belirlenmiştir.

Koç ve diğerleri¹⁶⁰, t-testi analiz yöntemini kullanarak 2002-2012 yılları arasında Kalkınma ve Yatırım Bankalarının performanslarını analiz etmiştir. Araştırmada kullanılan değişkenler ROA ve ROE verileridir. Çalışmanın sonucunda yabancı sermayeli Kalkınma ve Yatırım bankalarında uzun dönemde süreklilik görülmüştür. Kamu sermayeli Kalkınma ve Yatırım bankalarında yalnızca ROA bazında, Özel sermayelilerde ise ROE bazında uzun dönem performanslarının gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Akbal¹⁶¹, 2010 yılında t-testi modelini kullanarak Ankara İli genelinde kamu ve özel bankacılık sektöründe çalışanlar üzerinden bir araştırma yapmıştır. Geri dönüş oranı %63 olan anket çalışmasına göre; performans değerlendirmede kullanılan

¹⁵⁷Erhan, Demireli, 'TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Sistemi : Türkiye'deki Kamu Bankaları Üzerine Bir Uygulama', *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2010, S. (5:1), s. 101-102.

¹⁵⁸Mehmet Fatih Acar vd., 'Türk Bankacılık Sektörü İçin Karşılaştırmalı Performans Analizi, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*', 2015, C.2, S. 2, s. 1.

¹⁵⁹Cengiz Toraman vd., , Mevduat ve Katılım Bankalarının Karşılaştırmalı Performans Analizi, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2015, S. 10, ss 301-310.

¹⁶⁰Selahattin Koç vd., 'Kalkınma ve Yatırım Bankalarının Performansları Açısından Değerlendirilmesi: Türkiye Ölçeği (2002-2012)', *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2015, s. 1.

¹⁶¹Bilge Akbal, *Bankalarda Uygulanan Performans Değerlendirme Kriterlerinin,Çalışanların İş Tatminleri Üzerindeki Etkilerini Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması:Ankara İli Özel ve Kamu Bankaları Karşılaştırması*, (Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Finansman Bilim Dalı, Ankara 2010, s. 122.

ödüllendirme sisteminin özel ve kamu bankaları açısından tamamına yakın oranlarda farklılık arz ettiği belirlenmiştir. Aynı zamanda bankacılık sisteminde özel ve kamu bankaları tarafından uygulanan performans ödüllendirme sistemlerinin birçok açıdan farklılık gösterdiği oraya çıkmıştır.

3.1.2. Bankacılık Sektöründe Finansal Performans Ölçümünde Kullanılan Teknikler ve Literatürde Finansal Performans İlgili Yapılan Araştırma Örnekleri

Bankacılık sektöründe performans ölçümüne yönelik yapılan araştırmalarla ilgili literatür taramasında, araştırmaların çok çeşitli yöntemler ve modeller kullanılarak yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalarla ilgili yapılan literatür taraması; yazar, yıl, çalışmanın konusu, yöntemi ve sonucu açısından sınıflandırılarak aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Yapılan araştırmalarda CAMELS, Veri Zarflama Analizi, Oran Analizi ve t-testi Analizinin diğer yöntemlere nazaran banka ve grupların karşılaştırılmasında daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 15: Literatür Taramasına Yönelik Araştırmalar

<u>Yazar</u>	<u>Yıl</u>	<u>Çalışmanın Konusu</u>	<u>Yöntem</u>	<u>Sonuç</u>
Arslan ve Yapraklı	2008	Banka Kredileri ve Enflasyon Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Analiz (1983-2007)	ADF ve Johansen Eşbütünleşme	Bankalar tarafından verilen krediler ve enflasyon oranları bir dönem geriden birbirini takip eden bir şekilde birbirlerini pozitif ve anlamlı bir biçimde etkilemektedir.
Çetin ve Bitrak	2013	Banka Karlılık Performansının Analitik Hiyerarşi Süreci İle Değerlendirilmesi: Ticari Bankalar İle Katılım Bankalarında Bir Uygulama	Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS)	Katılım Bankaları grubunda Bank Asya, Ticaret bankaları olarak Akbank değerlerinden daha iyi performans sergileyen bankalardır.
Kandemir ve Demirel Arıcı	2013	Mevduat Bankalarında Camels Performans Değerleme Modeli Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma (2001-2010)	CAMELS	Analizde ele alınan dönemler itibarıyla, 2001 yılından sonra, ülkemizde faaliyet gösteren yabancı mevduat bankaları, aktif kalitesi ve yönetimi bakımından en etkin banka grubudur. Ancak bu grubun piyasa risklerine diğer gruplardan daha duyarlı bir konumda oldukları tespit edilmiştir. Mevduat bankalarının sermaye yeterlilik ve likidite oranlarının iyi seviyelerde olmasının bir sonucu olarak muhtemel krizlerde daha ihtiyatlı oldukları sonucuna varılmıştır.
Gütmüş	2015	Türk Bankacılık Sektörünün Camels Analizi Yöntemi İle 2002-2013 Yılları Arasında Performans Analizi	CAMELS	Analiz sonucunda, sermaye yapısı, yönetim etkinliği ve karlılık bakımından özel yerli bankaların diğer banka gruplarına göre daha başarılı oldukları, kamu bankalarının gruplarda ikinci sırada olduğu tespit edilmiştir.
Ege vd.	2015	Türkiye'deki Mevduat Bankaları Üzerine Ampirik Bir Uygulama	CAMELS	Çalışma ile karlılık açısından özel bankaların, aktif kalitesi ve likidite bakımından yabancı bankaların ve sermayenin yönetimi ve yeterliliği ve piyasa riski duyarlılığı konularında kamu bankalarının değerlendirilen gruplarda diğerlerine göre daha iyi performans gösterdikleri tespit edilmiştir.
Kandemir ve Arıcı	2013	Mevduat Bankalarında Camels Performans Değerleme Modeli Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma (2001-2010)	CAMELS	Yapılan 10 yıllık performans ölçümü sonrasında (2001-2010), 2001 yılında bankacılık sektöründeki yeniden yapılandırma çalışmalarından sonra olumlu sonuçlar alındığı ve uygulanan programların sektöre olumlu katkılar sağladığı tespit edilmiştir. Çalışmaların, bankacılık sektörünün risklere karşı daha duyarlı ve önceden önlem alınan bir yapıya sahip olmasını sağladığı sonucuna varılmıştır.
Bayraktaroglu ve Ege	2007	Küreselleşme ve Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Sermaye Girişleri: Türkiye'de Ulusal Ve Yabancı Sermaye Sermayeli Bankaların Finansal Performanslarının Analizi	Çok Değişkenli İstatistiksel Teknikler	Yerli sermayeli bankalara göre yabancı menşeli bankaların daha iyi performans gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.
Çağıl	2011	2008 Küresel Kriz Sürecinde Türk Bankacılık Sektörünün Finansal Performansının Electre Yöntemi İle Analizi	ELECTRE	Yapılan analiz neticesinde, performans açısından mevduat bankası niteliğindeki özel bankaların üst ve orta sıralarda yer aldığı, daha düşük performans gösteren veya dalgalı bir performans sergileyen bankalarının performanslarının 2010 yılına doğru üst sıralara geçebildiği tespit edilmiştir. Bu yıllara doğru devlet bankalarının üst sıralara doğru yükselmeye başlaması çalışmanın diğer sonuçlarındandır. Türkiye'deki yabancı sermayeli bankaların diğer gruplara göre alt sıralarda yer alması dikkat
İskenderoğlu vd.	2012	Türk Bankacılık Sektöründe Büyüme, Büyüklük Ve Sermaye Yapısı Kararlarının Karlılığa Etkisinin Analizi	Genelleştirilmiş Momentler Metodu (GMM)	Bankaların karlılık seviyelerinin kalıcı bir yapıya sahip olduğu, sermaye ile ilgili alınan kararların karlılığı olumsuz etkilediği ancak banka büyüklüğünün ve büyümesinin karlılığa olumlu katkı yaptığı tespit edilmiştir.
Uçkun	2011	Kamu ve Özel Bankaların Performanslarının Gir İlişki Analizi ile İncelenmesi	Gri İlişki Analizi Yöntemi	Bankalar buldukları grup içinde değerlendirmeye tabii tutmuşlardır. Kamu bankaları içinde Ziraat Bankası, Özel bankalarda ise Anadolu Bank 1.sırada yer almıştır.
Yumuşak ve Çoban	2012	Kariyer yönetiminin motivasyona etkisi ve kariyer yönetiminin cinsiyet ve eğitim faktörlerine göre farklılık gösterip göstermediği incelemesi	Korelasyon Analizi, Bağımsız Örneklem T-testi ve Tek yönlü ANOVA	Yapılan çalışma neticesinde personel motivasyonu ile kariyer yönetimi arasında anlamlı sayılabilecek bir bağlantı bulunmadığı tespit edilmiştir.
Sat	2011	Örgütsel ve Bireysel Özellikler Açısından İş Doyumu İle Tükenmişlik Düzeyi Arasındaki İlişki:Alanyada Banka Çalışanları Üzerinde Bir İnceleme	Korelasyon, T Testi, Anova, Post-hoc testi	Bankacılık sektöründeki personellerin iş tatmin seviyeleri ile tükenmişlik seviyeleri arasında olumsuz bir etkileşim olduğu sonucuna varılmıştır.
Ata	2009	Banka Yabancılaşmasının Türkiye'deki Yerli Ve Yabancı Bankalar Açısından Karşılaştırılması	Lojistik Regresyon Analizi	Yabancı bankaların özellikle Faiz Dışı Gider/Toplam Aktif, Aktif Karlılığı ve Faaliyet Karı/Toplam Aktif değişkenleri açısından yerli bankalara oranla etkinliklerinin daha yüksek olduğu ancak yerli bankaların etkinlik düzeylerinin daha yüksek seviyelerde olduğu sonucuna varılmıştır .
Aktaş ve Kargın	2007	Türk Bankacılık Sektöründeki Yabancı ve Ulusal Bankaların Finansal Oranlar Açısından Karşılaştırılması	Oran Analizi	Çalışma sonucuna göre sermaye yeterliliği ve likidite rasyolarında yabancı bankaların daha iyi durumda oldukları tespit edilmiştir.
Karacaoğlan	2011	Yabancı Sermayeli Bankaların Türk Bankacılık Sektörüne Girişi	Oran Analizi	Yabancı sermayeli bankaların sektördeki rekabet derecesini yükselttikleri ve sonuç olarak kısmen de olsa verimlilik düzeyinde etkiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Doğan	2013	Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği	Oran Analizi ve t-testi	Katılım bankalarının geleneksel bankalara göre likidite, sermaye yeterliliği ve borç ödeme gücü açısından daha iyi durumda oldukları risk seviyesi olarak daha düşük seviyelerde oldukları tespit edilmiştir. Karlılık açısından katılım bankaları ile geleneksel bankalar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmadığı da çalışmanın diğer sonuçlarındandır.
Taşkın	2011	Türkiye’de Ticari Bankaların Performansını Etkileyen Faktörler	Panel Veri Analizi	Çalışmanın sonucunda bankaların performanslarının içsel faktörlerden etkilendiği ve dışsal faktörlerin performansları üzerinde anlamlı seviyelerde olumsuz etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir.
Bağlı ve Rençber	2014	Kamu Bankaları ve Halka açık Özel Bankaların Promethee Yöntemi ile Karlılıklarının Analizi	Promethee Yöntemi	Değerlendirme sonucuna göre Özel bankalardan Denizbank, kamu bankalarından ise Halk Bankası en karlı banka durumundadır. Bankacılık sektörünün genelinde kamu bankalarının özel bankalardan daha iyi karlar elde edebildikleri tespit edilmiştir.
Altıkulaç	2006	Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi ve Türkiye’de Performanslarının Özel ve Yabancı Bankalarla Karşılaştırılmasına İlişkin Kantitatif Bir Analiz	Rasyo Analizi	Çalışmanın sonucuna göre, 2002-2005 yılları arasında değerlendirmeye alınan kriterler açısından kamu bankalarının performanslarının artan bir seyirde olduğu tespit edilmiştir.
Ünsal ve Duman		Türkiye’deki Bankaların Performanslarının Temel Bileşenler Yaklaşımı İle Karşılaştırılması Analizi	Temel Bileşenler Yaklaşımı	Değerlendirmeye alınan dönemler itibarıyla kamu bankalarının aktif kalitesi açısından 1.sırada, karlılık açısından 2.sırada oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca kamu bankalarının performanslarının her iki rasyo açısından yabancı bankalardan daha iyi durumda olduğu sonucuna varılmıştır.
Demireli	2010	TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Sistemi: Türkiye’deki Kamu Bankaları Üzerine Bir Uygulama	TOPSIS	Ülke genelinde faaliyet gösteren kamu bankalarının ulusal ve uluslararası mali krizlerden olumsuz etkilendikleri ve performanslarının uluslararası verilere göre sürekli değişkenlik gösterdiği sonucuna varılmıştır. Çalışmada elde edilen diğer bir sonuç ise bankacılık sektöründe belirgin bir iyileşme trendinin kaydedilememiş olmasıdır.
Toraman vd	2015	Mevduat ve Katılım Bankalarının Karşılaştırmalı Performans Analizi	T-Testi	Yapılan çalışma sonucuna göre, mevduat bankalarının toplam aktif ve likid aktif hacimlerinin katılım bankalarına göre daha üstün olduğu görülmekle birlikte sermaye yeterliliği açısından da mevduat bankalarının katılım bankalarından daha iyi durumda oldukları belirlenmiştir.
Koç vd.	2015	Kalkınma ve Yatırım Bankalarının Performansları Açısından Değerlendirilmesi: Türkiye Ölçeği (2002-2012)	T-Testi	Çalışmanın sonucunda yabancı sermayeli Kalkınma ve Yatırım bankalarında uzun dönemde sürekliliği görülmüştür. Kamu sermayeli Kalkınma ve Yatırım bankalarında yalnızca ROA bazında, Özel sermayelilerde ise ROE bazında uzun dönem performanslarının gerçekleştiği tespit edilmiştir.
Akbal	2010	Bankalarda Uygulanan Performans Değerlendirme Kriterlerinin, Çalışanların İş Performansları Üzerindeki Etkilerini Belirleme	T-Testi	Bankacılık sisteminde özel ve kamu bankaları tarafından uygulanan performans ödüllendirme sistemlerinin birçok açıdan farklılık gösterdiği
Tannöven vd.	2006	Kurumsal Yönetim Açısından Sahiplik ve Kontrol Yapısı ile Üst Düzey Yönetici Durumunun İMKB’de Faaliyet Gösteren	T-Testi	Aile ve holding bankacılığının çok farklılık içermediği fakat dağınık sermayeli ve kontrolü olan bankaların diğer bankalardan farklılaştığı tespit edilmiştir.
Doğan	2013	Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği	T-Testi	Çalışmanın sonucunda; geleneksel bankalarda likidite, borç ödeme gücü, sermaye ile ilgili performans değerleri yüksek, risk ile ilgili değerlerin düşük çıktığı tespit edilmiştir. Bunun yanında geleneksel bankalar ve katılım bankaları arasında karlılık performansı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır.
Önal ve Sevimeser	2006	Yabancı Banka Girişlerinin Türk Bankacılık Sistemine Etkileri: Yerli Ve Yabancı Bankaların Etkinlik Analizi	Veri Zarflama Analizi (VZA)	Yapılan analiz sonucuna göre, etkinlik seviyesi açısından yabancı bankaların 1.sırada, kamu bankalarının 2.sırada yer aldığı tespit edilmiştir.
Yaşa	2008	Bankacılık Sektöründe Etkinlik Ve Veri Zarflama Analizi Yöntemi İle Ölçülmesi	Veri Zarflama Analizi (VZA)	2002-2003-2004 yılları içerisinde kamu bankalarının özel bankalara oranla daha etkin bir şekilde çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.
Dağ	2011	Türkiye’deki Katılım ve Mevduat Bankalarının Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Karşılaştırılması	Veri Zarflama Analizi (VZA)	Çalışmada, mevduat bankası niteliğindeki özel bankalara oranla katılım bankalarının etkinlik olarak daha önde oldukları tespit edilmiştir.
Özgür	2008	Kamu Bankalarının Finansal Etkinliği	Veri Zarflama Analizi (VZA)	Yapılan analiz sonucunda kamu bankalarından Halk Bankasının sektörel etkinlik düzeyinin yüksek olduğu, Ziraat Bankası’nı kabul edilebilir seviyelerde olduğu, Vakıfbank’ın ise en düşük etkinlik seviyelerinde olduğu tespit edilmiştir.

3.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmanın temel amacı, Türkiye’de mevduat bankacılığı yapan ve ülke genelinde faaliyet gösteren 3 adet kamu bankasının performanslarının, yeniden yapılandırma sürecine dâhil oldukları 2001 yılının 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrasının karşılaştırılması suretiyle ölçülmesidir. Bunun yanında;

- Kamu bankalarının 2001 krizinden önce ve sonraki performanslarının belli rasyolar üzerinden banka bazında değerlendirilmesi,
- 2001 yılında uygulamaya konulan yeniden yapılandırma sürecinin kamu bankaları olan Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Vakıflar Bankası açısından ortaya çıkardığı farklılıklar,
- Kamu bankalarının son yıllarda belirli kriterler üzerinden sektör payları ve sektörel etkinliklerinin grafik ve rasyolarla ifade edilmesi,

çalışmanın diğer amaçlarındandır.

3.4. ANALİZ KAPSAMINDAKİ BANKALAR

Değerlendirmeye konu olan kamu bankaları; Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Vakıflar Bankası’dır.

3.5. ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Araştırmada incelenen kamu bankalarının 1990-2000 yıllarını kapsayan performansları 1. Dönem, 2002-2014 yılları arasındaki performansları ise 2. Dönem şeklinde ifade edilmiştir.

Uygulamanın daha sağlam bir zeminde olması amacıyla ülkemizde bankacılık sektöründe yaşanan 2001 Krizinin bankalar üzerindeki olumsuz etkisinin değerlendirme dışında tutulması uygun görülmüştür. Bu sebeple çalışmaya 2001 yılsonu rasyoları dahil edilmemiştir. Yeniden yapılandırma programının uygulamaya başlandığı 2001 yılı öncesi ve sonrası şeklinde karşılaştırma yapılmıştır.

3.6. ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM

t-testi Analiz Yöntemi, karşılaştırma yapılan iki grup arasındaki farklılıkların tesadüfi mi yoksa istatistiki olarak anlamlı olup olmadığına karar verilen değerlendirme

yöntemidir.¹⁶² Bağımsız iki örnek, t-testi hipotez testlerinde en yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biridir.

Çalışmada yeniden yapılandırmadan önceki dönem verileri 1.grup, sonraki verileri ise 2.grup olarak değerlendirme yapılmıştır. Bu sebeple araştırmanın yönteminin t-testi olmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

Belli kriterler üzerinden hesaplanan rasyoların ortalamaları gruplar arasında karşılaştırmaya tabi tutulmuştur.

Çalışmada kullanılacak olan t-testi türü olan Bağımsız Örneklem; bağımlı bir değişkene göre belirlenen bağımsız iki grup ortalamalarının karşılıklı olarak kıyaslanmasıdır. Bu karşılaştırmada belirli bir güven düzeyi belirlenir ve bu güven aralığı üzerinden anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilir.¹⁶³

Çalışmada belirlenen güven aralıkları ve anlamlılık düzeyleri şöyledir;

sin. < 0,01 => %1 Bağımsız Örneklem t testine göre %99 güven aralığında anlamlı bir farklılık vardır.

sin. < 0,05 => %5 Bağımsız Örneklem t testine göre %95 güven aralığında anlamlı bir farklılık vardır.

sin. < 0,1 => %10 Independent Samples t testine göre %90 güven aralığında anlamlı bir farklılık vardır.

sin. > 0,1 => Bağımsız Örneklem t testine göre anlamlı bir farklılık yoktur.

1% %99 güven aralığı

5% %95 güven aralığı

10% %90 güven aralığı

Elde edilen güven aralığı ve anlamlılık düzeyine göre kurulan hipotez şu şekilde ifade edilecektir;

Ho: Grup Ortalamaları Birbirinden Farklı Değildir.

H1: Grup Ortalamaları Birbirinden Farklıdır.

¹⁶² Mustafa Akdağ, *SPSS' İstatistiksel Analizler*, Malatya 2011, s. 3

¹⁶³ Ayhan Ural, İbrahim Kılıç, *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Anatolia Akademik Yayıncılık, Ankara 2006, s. 200.

3.7. ARAŞTIRMADA KULLANILAN BANKACILIK RASYOLARI VE ORANLAR

Bu çalışmada kullanılan verilerden bazıları Türkiye Bankalar Birliği web sitesinden doğrudan, bazıları ise kriterler dahilinde oranlama yapılmak suretiyle tez yazarı tarafından hesaplanarak elde edilmiştir.

Kamu bankalarının, 2000’li yıllarda krizlerin de etkisiyle sektöre zarar veren, kamuya yük getiren ve hazineden yardım alan kurumlar haline geldiği daha önceki bölümlerde ifade edilmiştir. Bu dönemlerde, araştırmaya konu kamu bankalarının en fazla eleştirildikleri konular; geri dönüşünde sorunlar yaşanan krediler, görev zararları, verimsiz ve siyasi kararlarla atanan personel istihdamı ve kamunun yüklediği görevlerin yerine getirilmesi amacıyla açılan ve atıl kapasite ile faaliyet gösteren şubelerdir.

Araştırmaya konu değerlendirme kriterleri belirlenirken bu bankaların sorunlu yanlarının yeniden yapılandırmadan sonra değişiklik ve gelişim süreçlerinin izlenmesini sağlamaya yönelik rasyolar tercih edilmiştir. Bu oranlar literatürde banka performanslarının ölçümünde en fazla kullanılan; Özkaynaklar/Aktifler, Toplam Krediler/Aktifler, Toplam Krediler/Mevduat, Takipteki Krediler/Toplam Kredi ve Alacaklar, Dönem Net Karı/Özkaynaklar, Dönem Net Karı/Aktifler, Dönem Net Karı/Sermaye, Şube Başına Aktif Ortalaması, Şube Başına Mevduat Ortalaması, Şube Başına Kredi Ortalaması, Şube Başına Personel Ortalaması ve Şube Başına Net Kar Ortalaması’dır.

Araştırmada kamu bankalarının performans endekslerinin ölçümünde kullanılacak olan Aktif Kalitesi, Karlılık ve Şube rasyoları aşağıda açıklanmıştır. Aktif kalitesi oranlarından öne çıkan 4 adet, karlılık oranlarından 3 adet ve şube oranlarından ise 5 adet rasyo kullanılmıştır.

Tablo 16: Performans Endeksinin Oluşturulmasında Kullanılan Rasyolar

AKTİF KALİTESİ	OzkAktif	Özkaynaklar / Toplam Aktifler
	KrdAktif	T.Krediler / T.Aktifler
	KrdMevd	Toplam Krediler ve Alacaklar/ Toplam Mevduat
	Takip/Krd	Takipteki Krediler / T. Krediler
KARLILIK	ROA	Net Dönem Karı (Zararı) / Toplam Aktifler
	ROE	Net Dönem Karı (Zararı) / Özkaynaklar
	KarSerm	Net Dönem Karı (Zararı) / Ödenmiş Sermaye
ŞUBE RASYOLARI	SbAktif	Şube Başına Toplam Aktif
	SbMevd	Şube Başına Toplam Mevduat
	SbKrd	Şube Başına Kredi
	SbPers	Şube Başına Personel
	SbNetKar	Şube Başına Net Kar

3.7.1. Aktif Kalitesi Rasyoları

Banka bilançosunda Aktif, bankaların sahip oldukları özkaynak ve yabancı kaynaklarını nerelerde kullandıklarını ifade eder. Aktif büyüklüğü, bankaların tüm alacak ve varlıklarını gösterir. Bankanın likidite yapısı ve nakit akış döngüsü aktif kalitesi ile ilgilidir. Sahip olunan kaynakların kredi, menkul kıymet, likit varlıklar veya sabit yatırımlarda kullanılması aktifin kalitesini ve yapısını belirler. Bankaların, pasif yapıları içerisinde bulunan özkaynak ve yabancı kaynakları ile nasıl bir aktif yapısına sahip oldukları bankalar açısından önem arz eden bir konudur.

3.7.1.1. Özkaynaklar / Toplam Aktifler

Bu oran, özkaynakların toplam aktiflere bölünmesi suretiyle elde edilir. Bankanın aktifini oluşturan toplam varlıklarının ne kadarlık bir kısmının özkaynakları aracılığıyla finanse edildiğini gösteren orandır. Bankalar açısından çok önem verilen ve belirli bir sınırdan tutulması gereken bir orandır. Düşük olması bankanın sabit yükümlülüklerini karşılama noktasında zayıf bir mali yapıya sahip olduğunu, yüksek olması ise bankanın güçlü bir özkaynak yapısına sahip olduğunu ve risklere karşı dayanıklı bir bilançoya sahip olduğunu göstergesidir.

3.7.1.2. Toplam Krediler / Toplam Aktifler

Toplam kredilerin toplam aktiflere bölünmesi suretiyle elde edilen bu oran, bankanın aktiflerinin ne kadarlık bir bölümünü kredi olarak tahsis ettiğini ifade etmektedir. Bankaların temel ve en karlı gelir kalemleri krediler olduğu için bu oranın yüksek çıkması sorunlu kredilerin de payı göz önüne alınmak suretiyle olumlu yada olumsuz kabul edilebilmektedir. Modern bankacılık sisteminde mevduat bankalarının en büyük aktif kaleminin genellikle kredilerden oluşmaktadır.

3.7.1.3. Toplam Kredi ve Alacaklar / Toplam Mevduat

Toplam kredi ve alacakların toplam mevduata bölünmesi suretiyle elde edilen oran, bankanın bilançosunda pasif yapı içerisindeki en büyük fon kaynaklarından olan mevduatın ne kadarlık bir kısmının aktif içerisinde yer alan kredilere kanalize edildiğini gösterir. Modern bankacılık sisteminde bu oranın çok düşük olması da, banka bilançosunu likidite riskine maruz bırakacak kadar yüksek olması da istenmez.

3.7.1.4. Takipteki Krediler / Toplam Krediler

Bu oran, takipteki krediler ve alacakların toplam kredilere oranıdır. Mevduat bankacılığında en büyük gelir kalemlerinden biri kredilerden sağlanan faizler, banka bilançosunda en yüksek risk unsuru ise verilen kredilerin geri dönmemesi olarak kabul edilir. Takipteki kredilerin toplam kredilerden aldığı payın yüksek olması bankanın karlılığını olumsuz etkilemektedir. Bu sebeple, bu rasyonun, sektörün ve bankanın diğer yıllarındaki oranlarına göre düşük seyretmesi bankanın kredilerden sağladığı gelirin yüksek olduğunu ve risk algısının iyi yönetildiğini göstermektedir.

3.7.2. Karlılık Rasyoları

Daha öncede belirtildiği üzere bankaların temel amaçları sahip oldukları özkaynak ve sermayeleri ile en fazla karı etmektir. Karlılık rasyoları, işletmenin özkaynakları, sermayesi veya yıllık cirosu gibi kalemlerinin dönem net karı ile orantı yapılması suretiyle elde edilir.

3.7.2.1. Dönem Net Karı / Toplam Aktifler

Bu oran, dönem net karının toplam aktiflere bölünmesi suretiyle elde edilir ve bir bankanın toplam varlıklarının tamamının kullanılması suretiyle elde edebildiği karı ifade etmektedir. Bankaların pasif büyüklüğü, özkaynakları ve yabancı kaynaklarından oluşmaktadır. Aktif yapısı ise bu pasif büyüklüğün hangi kredi türleri ve/veya yatırım alanlarına aktarıldığını göstermektedir. Dolayısıyla aktif karlılığı bankanın bir bütün olarak kullandığı varlıklarını ne derece karlı kullanabildiğini ifade etmesi açısından önem arz etmektedir.

3.7.2.2. Dönem Net Karı / Özkaynaklar

Dönem net karının özkaynaklara bölünmesi ile elde edilen orandır. Özkaynaklar bankanın özvarlıklarıdır. Bu oran bir bankanın elde ettiği yılsonu karının özvarlıklarına oranını ifade etmektedir. Bu rasyonun yüksek çıkması bankanın özkaynaklarını riske atmak suretiyle ne kadar kar edebildiğini ifade eder.

3.7.2.3. Dönem Net Karı / Ödenmiş Sermaye

Bankanın ödenmiş sermayesinin net kara oranıdır. Ödenmiş sermaye genellikle bankaların en büyük özkaynak kalemlerinden biridir. Bu oran bir bankanın sermayesinin yılsonu karına oranını ifade etmektedir. Bu rasyonun yüksek çıkması bankanın sermayesini kullanmak suretiyle ne kadar kar edebildiğini ifade eder.

3.7.3. Şube Rasyoları

Şube rasyoları, bir bankanın yurtiçi ve yurtdışı tüm şube sayısının bankanın aktif büyüklüğü, mevduat hacmi, kredi hacmi, personel sayısı ve kar'ına oranlanması suretiyle elde edilen oranlardır.

3.7.3.1. Şube Başına Toplam Aktif

Bir bankanın toplam şube sayısının, toplam aktiflerine bölünmesi ile elde edilir. Diğer bir ifade ile bir bankanın aktif büyüklüğünün kaç adet şube tarafından yönetildiğini gösterir. Şube sayısındaki artış yada azalışının aktif büyüklükteki değişikliklere oranı bankalar açısından önemli bir kriterdir. Şube sayısındaki artışın, aktif büyüklükte daha fazla artış sağlaması tercih edilir. Dolayısıyla bu oranın yıllar itibariyle şube sayısında artış görülen bir bankada giderek daha yüksek oranlarda seyretmesi bankaların hedefleri arasındadır.

3.7.3.2. Şube Başına Toplam Mevduat

Bankanın toplam şube sayısının, mevduat toplamına bölünmesi suretiyle elde edilir. Özellikle mevduat bankaları, faaliyet hacimlerini, kredi ve mevduatlarını artırmak amacıyla şube sayılarını artırmaktadırlar. Yıllar itibariyle artan şube sayısı oranının mevduat hacmine oranı Şube Toplam Mevduat Oranının ifade etmektedir. Bu oranın dönemler itibariyle artması beklenmektedir.

3.7.3.3. Şube Başına Kredi

Bankanın toplam şube sayısının kredi ve alacaklar toplamına bölünmesi ile bulunur. Bankanın kaç adet şube ile mevcut kredi hacmine ulaşabildiğini ifade eder.

3.7.3.4. Şube Başına Personel

Ülke ekonomisinin büyümesi ile paralel olarak bankaların faaliyet hacminin büyümesi, şube ve istihdam edilen personel sayılarının da artırılmasını gerektirmektedir. Ancak bankacılık sektöründe personel sayısındaki artış yada azalış, sadece faaliyet hacmi veya şube sayısındaki değişikliklere bağlı değildir. Bankacılık sistemindeki teknolojik gelişmeler, süreçlerde yaşanan iyileştirmeler ve her bankanın kendi hedef ve politikalarında yaptığı değişiklikler de personel sayısındaki değişimlerde belirleyici olmaktadır. Banka maliyetleri için en önemli kalemlerden olan personel giderleridir. Bu sebeple, bankalarda şube sayısındaki artış hızı oranının personel sayısındaki artış hızından daha fazla olması, istihdam edilen personelin verimliliğinin yüksek olduğunu ve personel maliyetlerinin düşüş eğiliminde olduğunu göstermektedir.

3.7.3.5. Şube Başına Kar

Bankaların, belirlenen dönemlerde elde ettikleri karı kaç adet şube aracılığıyla yaptıklarını gösteren orandır. Toplam şube sayısının dönem net karına bölünmesi

suretiyle elde edilir. Karlılık artışı oranının şube sayısındaki artış yada azalışa göre daha yüksek olması bankalar açısından önem verilen konulardandır.

3.8. YENİDEN YAPILANDIRMA KAPSAMINDAKİ KAMU BANKALARININ PERFORMANSLARININ T-TESTİ ANALİZİNE GÖRE SONUÇLARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın son bölümünde, yeniden yapılandırma kapsamına alınan araştırmaya konu kamu bankalarının literatürde en yaygın olarak kullanılan kriterler üzerinden performans analizleri T-testi ile değerlendirmeye alınacaktır. Analize konu kriterler; literatürde en fazla kullanılan; Özkaynaklar/Aktifler, Toplam Krediler/Aktifler, Toplam Krediler/Mevduat, Takipteki Krediler/Toplam Kredi ve Alacaklar, Dönem Net Karı/Özkaynaklar, Dönem Net Karı/Aktifler, Dönem Net Karı/Sermaye, Şube Başına Aktif Ortalaması, Şube Başına Mevduat Ortalaması, Şube Başına Kredi Ortalaması, Şube Başına Personel Ortalaması ve Şube Başına Net Kar oranlarıdır.

3.8.1. T-Testine göre Halk Bankası, Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası Analiz Sonuçları

Önceki bölümlerde araştırmaya konu kamu bankalarının rasyoları verilmiştir. Çalışmada incelenen kamu bankalarının incelenen rasyolar üzerinden yeniden yapılandırma öncesi ve sonrasında olumlu bir gelişme ve farklılık olup olmadığı 1. ve 2. dönemler şeklinde karşılaştırılmıştır. Bankaların tüm rasyolar açısından bulunan sonuçları tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 17: Bağımsız Örneklem T-Testine Göre Halk Bankası, Vakıflar Bankası ve Ziraat Bankası Sonuçları

		Halk Bankası		Vakıflar Bankası		Ziraat Bankası	
		t-testine Göre Anlamlılık Düzeyi		t-testine Göre Anlamlılık Düzeyi		t-testine Göre Anlamlılık Düzeyi	
		t	Anlamlılık Düzeyi	t	Anlamlılık Düzeyi	t	Anlamlılık Düzeyi
OzkAktif	Varyanslar Eşittir	-5,222	,000	-6,369	,000	-3,508	,002
	Varyanslar Eşit Değildir	-4,749	,001	-6,703	,000	-3,209	,008
KrdAktif	Varyanslar Eşittir	-2,160	,043	-1,708	,102	1,893	,072
	Varyanslar Eşit Değildir	-2,363	,030	-1,841	,081	1,944	,066
KrdMevd	Varyanslar Eşittir	-1,942	,066	-1,189	,248	1,755	,094
	Varyanslar Eşit Değildir	-2,093	,050	-1,205	,242	1,796	,087
Takip/Krd	Varyanslar Eşittir	4,606	,000	2,338	,029	1,816	,084
	Varyanslar Eşit Değildir	4,013	,003	2,384	,027	1,999	,062
ROA	Varyanslar Eşittir	-8,845	,000	,581	,567	-,892	,383
	Varyanslar Eşit Değildir	-9,238	,000	,522	,612	-,805	,438
ROE	Varyanslar Eşittir	-1,569	,132	2,535	,019	,515	,612
	Equal variances not assumed	-1,418	,184	2,241	,049	,459	,656
KarSerm	Equal variances assumed	-3,629	,002	,654	,520	-2,221	,038
	Varyanslar Eşit Değildir	-3,990	,001	,611	,551	-2,155	,046
SbAktif	Varyanslar Eşittir	-5,602	,000	-9,154	,000	-7,063	,000
	Varyanslar Eşit Değildir	-6,406	,000	-10,439	,000	-8,063	,000
SbMevd	Varyanslar Eşittir	-2,576	,018	-1,603	,124	-1,172	,254
	Varyanslar Eşit Değildir	-2,493	,024	-1,429	,183	-1,052	,316
SbKrd	Varyanslar Eşittir	-3,789	,001	-5,837	,000	-3,732	,001
	Varyanslar Eşit Değildir	-4,343	,001	-6,682	,000	-4,277	,001
SbPers	Varyanslar Eşittir	1,082	,292	4,669	,000	17,872	,000
	Varyanslar Eşit Değildir	1,100	,284	5,181	,000	18,648	,000
SbNetKar	Varyanslar Eşittir	-5,508	,000	-9,190	,000	-7,713	,000
	Varyanslar Eşit Değildir	-6,313	,000	-10,464	,000	-8,841	,000

3.8.2. Bulguların Değerlendirilmesi

Çalışmanın amacı doğrultusunda halen faaliyetlerine devam eden kamu bankalarının yeniden yapılandırma öncesi ve sonrası performansları bazı rasyolar üzerinden karşılaştırılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde bahsedilen rasyoların bankalar bazında ayrı ayrı değerlendirilmesi kamu bankalarından hangisinin diğerlerine oranla daha fazla başarı sağladığı ortaya çıkarılacaktır.

Tablo 18: Anlamlılık Düzeyine Göre Ortaya Çıkan Sonuçlar

Bankalar	OzkAktif	KrdAktif	KrdMevd	Takip krd/Topl. Krediler	ROA	ROE	KarSerm	SbAktif	SbMevd	SbKrd	SbPers	SbNetKar
Halk Bankası	KABUL	KABUL	KABUL	KABUL	KABUL	RET	KABUL	KABUL	KABUL	KABUL	RET	KABUL
Ziraat	KABUL	KABUL	KABUL	KABUL	RET	RET	KABUL	KABUL	RET	KABUL	KABUL	KABUL
Vakıfbank	KABUL	RET	RET	KABUL	RET	KABUL	RET	KABUL	RET	KABUL	KABUL	KABUL

Yapılan analiz sonuçlarına göre 1990-2000 dönemi ile 2002-2014 dönemi karşılaştırıldığında kamu bankalarının incelenen performans rasyoları üzerinden çoğunda başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Özkaynak Etkinliği (ÖzkAktif Rasyosu);

Kamu bankalarının her birinin yapılandırmadan önce ve sonrasında özkaynak etkinliği test edilmiş olup performans gelişimleri karşılaştırılmıştır;

Ho: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası ÖzkAktif rasyoları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ha: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası ÖzkAktif rasyoları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Kurulan hipotez sonucunda kamu bankalarından Halk Bankası, Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası bankalarının tamamında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Bu oran üzerinden 2 Halk Bankası ve Vakıflar Bankası üzerinden anlamlılık düzeyi %99 güven aralığındadır. Ziraat Bankası'nın güven aralığı %95 oranındadır.

2001 yılından sonra kamu bankalarının aktif büyüklüklerinin sürekli artış göstermiştir. Buna rağmen kamu bankalarındaki özkaynak oranları 2.dönemde ortalama olarak daha yüksek seviyelerdedir. Aktifin finansmanında kullanılan özkaynak miktarını gösteren özkaynak/aktif oranı bankalar açısından çok önem verilen ve bankaların karlılığını, likiditesini, yükümlülüklerini karşılama gücünü göstermektedir. Aşağıda bu rasyo üzerinden kamu bankalarının ortalamaları verilmiştir.

Bankalar	1.Dönem Ortalama (%)	2.Dönem Ortalama (%)
Halk Bankası	6,03	10,6
Vakıflar Bankası	5,14	10,2
Ziraat Bankası	5,8	9,44

Tablodan da anlaşılacağı üzere tüm kamu bankalarının yeniden yapılandırma kapsamına alındıktan sonra aktif büyüklüklerinin sürekli artış göstermesine rağmen özkaynaklarının bu artıştan daha fazla bir oranda artış göstermiştir.

Kredilerin Etkinliği (KrdAktif Rasyosu);

Bankaların asli görevlerinden olan kredi verme işlevinin banka bilançosundaki büyüklüğünün göstergesidir.

Ho: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası KrdAktif rasyoları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ha: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası KrdAktif rasyoları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Yapılan değerlendirme sonucunda Halk Bankası ve Ziraat Bankası'nın karşılaştırılan 2 dönemde KrdAktif oranında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ancak Vakıflar Bankası için 1. dönem ile 2.dönemin Krd/Aktif değeri arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Halk Bankasının güven aralığı %95, Ziraat Bankasının %90' dır. Bu rasyo üzerinden olumlu bir farklılık ortaya çıkmıştır ancak Ziraat Bankası'nda kredilerin aktiften aldıkları payın sonraki dönemde daha da düştüğü görülmüştür.

Bankalar	1.Dönem Ortalama (%)	2.Dönem Ortalama (%)
Halk Bankası	26,92	42,48
Vakıflar Bankası	41,9	50,79
Ziraat Bankası	41,48	31,39

Bu rasyo üzerinden anlamlı bir farklılık ve iyileşme olduğu görülen banka Halk Bankası' dır. Vakıflar Bankası'nda da ilerleme görülmesine rağmen t-testine göre 0,02 gibi çok cüz'î bir oransal fazlalık nedeniyle anlamlı bir farklılık oluşmamıştır. Tüm kamu bankalarında olduğu gibi Ziraat Bankası' da incelenen tüm yıllarda aktif hacminde oldukça yüksek seviyelerde artış göstermiştir. Bankanın kredi büyüklüğü de 2001 yılındaki kriz döneminin dışında incelenen tüm yıllarda artış göstermiştir. Ancak bu bankanın verileri incelendiğinde mevduat ve özkaynak hacminin diğer iki bankaya oranla gözle görülür biçimde üstünlük göstermesi ve bu sayede aktif hacminin de aynı oranda artması kredilerin artan bir trend içinde olsa bile aktifin içindeki ortalamasının düşmesine sebep olmuştur. Öyle ki, Ziraat Bankası' da diğer kamu bankaları gibi kredilerini her geçen yıl daha da artırmayı başarmıştır.

Kredilerin Mevduata Oranı (KrdMevd Rasyosu);

Bankalar açısından finansal sistemde başarı kriterleri içinde en fazla ön plana çıkan kriterlerdendir ve pasifte toplanan mevduat niteliğindeki fonların ne kadarlık bir bölümünün kredi olarak tahsis edildiğini gösterir.

Ho: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası **KrdMevd** rasyoları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ha: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası **KrdMevd** rasyoları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Bu kriter üzerinden incelenen kamu bankalarından Halk Bankası ve Ziraat Bankası'nın rasyolarında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir. Bu kriter özelinde değerlendirme yaparken kamu bankalarının yeniden yapılandırma kapsamına alındıktan sonra uzun yıllar boyunca aktiflerinin önemli bir bölümünü devletin borçlanması amacıyla hazine bonusu ve devlet tahvili olarak değerlendirmeleri de göz önünde bulundurulması ve kredilerin tahsisinde yapılandırma kapsamına alındıktan sonra önceki dönemlere nazaran daha ihtiyatlı davranmalarının yanı sıra ihtisas kredilerine konsantre olmaları da önemli rol üstlenmeleri de değerlendirilmelidir.

Bankalar	1.Dönem Ortalama (%)	2.Dönem Ortalama (%)	2010-2014 Yılsunu Ortalaması (%)
Halk Bankası	37,52	57,76	86,08
Vakıflar Bankası	63,8	76,46	101,96
Ziraat Bankası	59,29	42,61	76,97

Başta Ziraat Bankası olmak üzere kamu bankalarının mevduat konusunda diğer bankalara oranlara avantajlı konumda olması nedeniyle incelenen tüm yıllarda Ziraat Bankası'nın mevduat konusunda sektörün en büyük payını elinde bulundurması bu rasyo ortalamasının düşmesini sağlamaktadır. Aksi halde kredilerinin incelen tüm yıllarda gözle görünür bir şekilde artış gösterdiği ancak bu artışın mevduat artış trendinin altında kalması nedeniyle kredi/mevduat rasyosunun olması gerekenden daha seviyelerde kaldığı görülmektedir. Aynı durum diğer kamu bankaları içinde geçerli olmaktadır. Analiz sonucuna göre özellikle son 5 yıl için kamu bankalarının krd/mevd rasyosunun belirtilmesinin faydalı olacağı düşünülmüş ve tabloya eklenmiştir. Son yıllarda kamu bankaları mevduat konusunda yine liderliklerini sürdürmekle birlikte her birinde bu oranının önceki yıllara oranla oldukça yükseldiği görülebilmektedir.

Sorunlu Krediler (Takip/Krd Rasyosu);

Bu rasyo yeniden yapılandırma çalışmalarının en önemli amaçlarından biri olan takipteki kredilerin oranını ifade etmesi açısından ayrıca önem arz etmektedir.

Ho: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası **Takip/Krd** rasyoları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ha: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası **Takip/Krd** rasyoları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Bu rasyoda her üç kamu bankasının da oranlarında iyileşmeler olduğuna dair sonuçlar elde edilmiştir. Öyle ki yapılan değerlendirmede karşılaştırılan dönemler itibarıyla takipteki krediler/toplam krediler oranında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, kamu bankalarının yeniden yapılandırma sürecinden sonra önceki dönemlere nazaran, kredilerinin tahsisinde daha dikkatli olduklarını, risk algılarının ve bu doğrultuda analiz yöntemlerinin daha doğru verilerle ve objektif olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

Bankalar	1.Dönem Ortalama (%)	2.Dönem Ortalama (%)
Halk Bankası	9,6	0,67
Vakıflar Bankası	4,83	1,22
Ziraat Bankası	4,09	1,68

2001 yılından sonraki ekonomik kriz değerlendirmeye alınmamıştır ancak 2002 yılında da özellikle Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası'nda takipteki krediler oranı kriz dönemindeki kötü oranlara yakın seyretmiştir. Bu durum 2. Dönemdeki oransal büyüklüğün ortalamasını artırmasına rağmen her iki kamu bankasında da %95 güven aralığında anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir. Halk Bankası'nda ise %99 güven aralığında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Aktiflerin getirisi (ROA) Rasyosu;

Bir bankanın toplam aktif hacmi ile ne kadarlık bir kar elde edebildiğini gösteren bu oran, bankanın aldığı tüm risklere karşın sağladığı getiri anlamına da gelmektedir. Hipotez ;

Ho: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası **Takip/Krd** rasyoları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ha: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası **Takip/Krd** rasyoları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

şeklinde kurgulanmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre bu rasyo üzerinden incelenen kamu bankalarından sadece Halk Bankası'nda değerlendirilen dönemler itibariyle istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu diğer iki kamu bankasında böyle bir durumun sözkonusu olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucuna göre elde edilen rasyolar şöyledir;

Bankalar	1.Dönem Ortalama (%)	2.Dönem Ortalama (%)
Halk Bankası	0,69	2,36
Vakıflar Bankası	1,98	1,73
Ziraat Bankası	1,57	2,1

Halk Bankası'nın aktif karlılığında incelenen dönemler itibariyle anlamlı bir farklılığın yanı sıra iyileşmeler olduğu tespit edilmiştir. Bu kriter özelinde değerlendirme yaparken kamu bankalarının her üçünde de 2001 yılından itibaren aktif hacminde yıllar itibariyle belirgin bir büyüme yaşanmasının da etkisi vardır. Öyle ki bu bankaların değerlendirme yapılan 2.dönem verilerinde aktif hacimleri tüm yıllarda diğer yıla oranla artış göstermiştir. Ancak bu bankalarda karlılık oranları artmış bile olsa bu artış ortalaması aktif büyüme ortalamasının üzerine çıkamamıştır. Elde edilen rasyolarda, Ziraat Bankası'nın aktif hacminin incelen tüm yıllarda diğer iki kamu bankasının aktif hacim toplamına çok yakın seviyelerde olması hatta bazı yıllarda ikisinin toplamından daha fazla olmasına rağmen karlılık oranının artan bir seyirde olması göze çarpmaktadır.

Özkaynakların Getirisi (ROE Rasyosu);

Bir bankanın kar, sermaye, yedek akçeler gibi sahip olduğu tüm özkaynakları ile karının karşılaştırıldığı orandır. Bu rasyo için hipotez şöyledir;

Ho: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası ROE rasyoları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ha: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası **ROE** rasyoları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Yapılan değerlendirmede kamu bankalarından bu rasyo üzerinden sadece Vakıflar Bankası için 1.dönem ve 2. dönem verileri karşılaştırıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Vakıflar Bankası için anlamlı bir farklılık bulunmasına rağmen bu durum bankanın ortalamalarını 2.dönemde daha da düşmesinden kaynaklanmıştır.

Bankalar	1.Dönem Ortalama (%)	2.Dönem Ortalama (%)
Halk Bankası	15,96	22,37
Vakıflar Bankası	43,8	18,02
Ziraat Bankası	27,85	23,4

Özkaynak getirisi rasyosunun değerlendirilmesinde 2000'li yıllardan önceki dönemlerde kamu bankalarının aktifinin önemli bir kısmının menkul kıymetlerden

oluşması ve DİBS'ler ve devlet tahvilleri aracılığıyla bu kamu bankalarının yüksek karlar elde etmesinin göz ardı edilmemesi gerektiğinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Ancak incelenen 2.dönem (özellikle son yıl karları) getirilerinin faaliyet karları etkinliğinde olması, kamu bankalarının bilanço yapısı içinde menkul kıymetlerin azalması karlılığı belirleyici etkenlerdendir. Araştırma sonucunda Halk Bankası'nda istatistiksel açıdan t-testine göre anlamlı bir farklılık oluşmamasına rağmen kar ortalamasının 2. dönemde yükseldiği, Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası'nın da yine yıllar itibariyle kar eden bir bankalar olarak faaliyet gösterdikleri görülmektedir.

Sermayenin Getirisi (KarSerm Rasyosu);

Kamu bankalarının ödenmiş sermayeleri ile ne kadar kar edebildiklerini gösteren bu rasyo için hipotez şöyle oluşturulmuştur;

Ho: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası KarSerm rasyoları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ha: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası KarSerm rasyoları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Analiz sonucuna göre Halk Bankası ve Vakıflar Bankası'nın bu rasyo üzerinden yeniden yapılandırma kapsamına alındıktan sonra pozitif yönde iyileştirmeler yaşandığı bu rasyonun 2. dönemde anlamlı bir düzeyde artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Bankalar	1.Dönem Ortalama (%)	2.Dönem Ortalama (%)
Halk Bankası	34,42	114,31
Vakıflar Bankası	73,34	61,38
Ziraat Bankası	51,91	96,41

Ancak KarSerm rasyosu Vakıflar Bankası açısından incelendiğinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Bu bankanın 2004,2005 ve 2006 yıllarında ödenmiş sermayelerini önceki yıllara göre en az iki katı olmak üzere artırmaları ancak karlılık seviyelerini aynı oranlarda arttırmamaları KarSerm oranının Vakıflar Bankası aleyhinde bozulmasına yol açmaktadır.

SbAktif Rasyosu;

Şube başına düşen Aktif büyüklük hacminin belirtildiği bu oran bankaların artan şube sayısının her birinin toplam hacimden aldığı payın ortalamasını vermektedir. Bankaların faaliyet hacimleri ülkemizde her geçen yıl artmakta ve buna paralel olarak hizmet konuları çeşitlilik arz etmektedir. SbAktif Rasyosu için kamu bankalarında hipotez şöyledir;

Ho: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası SbAktif rasyoları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ha: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası SbAktif rasyoları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Yapılan değerlendirme sonucunda incelenen kamu bankalarının tamamında 1.ve 2.dönemler arasında Şube/Aktif Rasyosu açısından istatistiki açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Bankalar bazında dönemlerin karşılaştırmalı olarak ortalama oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Bankalar	1.Dönem Ortalama (%)	2.Dönem Ortalama (%)
Halk Bankası	2,96	87,34
Vakıflar Bankası	3,88	112,65
Ziraat Bankası	3,13	82,64

2006-2007 yılları arasında Vakıflar Bankası'nın bu oran üzerinden sabit kalmasının dışında tüm kamu bankalarında 2001 yılından itibaren şube başına düşen aktif hacminde artış yaşanmıştır. Bu durum kamu bankalarının yıllar itibariyle şube sayılarını artırmalarının yanında toplam aktif büyüklüklerini de artırarak faaliyetlerini sürdürdüklerini göstermektedir.

SbMevd Rasyosu;

Şube başına düşen mevduat ortalamasının verildiği bu rasyo üzerinden hipotez şöyle kurulmuştur;

Ho: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası SbMevd rasyoları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ha: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası SbMevd rasyoları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Yapılan analiz neticesinde kamu bankalarından yalnızca Halk Bankası'nın Şube/Mevduat Rasyosu açısından 1. Ve 2. Dönemler arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık meydana geldiğini göstermektedir. Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası'nda da yeniden yapılandırma çalışmaları sonrasında önceki dönemlere göre şube başına düşen mevduat hacminde artış yaşanmıştır ancak analize göre bu değişim istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır.

Bankalar	1.Dönem Ortalama (%)	2.Dönem Ortalama (%)
Halk Bankası	23,9	63,85
Vakıflar Bankası	43,63	74,86
Ziraat Bankası	38,87	61,74

Tablodan da görüldüğü üzere kamu bankalarının tamamında şube başına düşen mevduat oranında artış yaşanmıştır.

SbKrd Rasyosu;

Şube başına düşen kredi ortalamasının ifade edildiği bu oran için hipotez şöyle kurulmuştur;

Ho: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası SbKrd rasyoları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ha: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası SbKrd rasyoları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Yapılan analiz neticesinde, şube başına düşen kredi ortalaması açısından incelenen tüm kamu bankalarında 1.ve 2. dönemler arasında anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Kamu bankalarının yeniden yapılandırma kapsamına alındıktan sonra

kredi hacmini giderek artırdığı, şube sayısının giderek artmasına rağmen kredi hacimlerinin daha fazla bir orantı ile arttığı tespit edilmiştir.

Bankalar	1.Dönem Ortalama (%)	2.Dönem Ortalama (%)
Halk Bankası	0,51	45,37
Vakıflar Bankası	1,69	61,64
Ziraat Bankası	0,94	30,7

Yukarıda tabloda da görülebildiği üzere 1. ve 2. dönem arasında bu rasyo üzerinden kamu bankalarının oldukça önemli yol aldıkları görülmektedir.

SbPers Rasyosu;

Şube başına düşen personel Rasyosu, çalışmaya konu analiz yöntemi ile değerlendirildiğinde hipotez şöyle kurulmuştur;

Ho: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası SbPers rasyoları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ha: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası SbPers rasyoları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası'nda iki dönem arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılıklar olduğu ancak Halk Bankası için farklılık ortaya çıkmadığı tespit edilmiştir. İncelenen yıllar itibariyle aktif büyüklükleri, kredi hacimleri ve mevduat tutarları her geçen yıl artan bir trend için olan kamu bankalarının bu büyüklüklerini Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası açısından bakıldığında, daha az personelle, Halk Bankası açısından ise aynı sayıda personelle yönetebildikleri tespit edilmiştir. Bunda yeniden yapılandırma çalışmalarının temel konularından olan personel istihdamı ile ilgili yapılan düzenlemelerin etkisinin yanı sıra teknolojik ve sistemsel kolaylıkların otomasyon sistemini güçlendirmesi ve daha az personelle daha fazla iş hacminin yapılabilir hale gelmesi de etkili olmuştur.

Aşağıdaki tabloda incelenen dönemler arasında kamu bankalarının şube başına düşen ortalama personel sayısı verilmiştir.

Bankalar	1.Dönem Ortalama (%)	2.Dönem Ortalama (%)
Halk Bankası	18,6	18,03
Vakıflar Bankası	26,66	21,25
Ziraat Bankası	28,3	16,86

SbNetKar Rasyosu;

SbNetKar rasyosu banka şubelerinin toplam kardan elde ettikleri ortalama karı ifade etmektedir. Bu rasyo üzerinden yapılan değerlendirmede hipotez şöyledir;

Ho: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası SbNetKar rasyoları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Ha: Kamu bankalarından Ziraat Bankası / Halk Bankası / Vakıflar Bankası'nın Yeniden Yapılandırma sürecinden 10 yıl öncesi ve 14 yıl sonrası SbNetKar rasyoları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Yapılan değerlendirme sonucunda incelenen tüm kamu bankalarının iki dönem arasında elde ettikleri şube başına düşen ortalama kar tutarları arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılıklar ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Öyle ki tablodan da görülebildiği üzere şube sayısı giderek artan kamu bankalarının karlılıklarının da yıllar itibariyle artması neticesinde şube başına kar da artan bir oranda devam etmiştir. Bu rasyo açısından iki dönem arasında ciddi farklılıklar olduğu göze çarpmakla birlikte yeniden yapılandırma kapsamına alındıktan sonra kamu bankalarının kar eden kurumlar haline geldiklerinin en belirgin göstergesidir.

Bankalar	1.Dönem Ortalama (%)	2.Dönem Ortalama (%)
Halk Bankası	1,54	195
Vakıflar Bankası	8,14	191,2
Ziraat Bankası	1,28	170

Özellikle Ziraat Bankası ve Halk Bankası'nın son yıllarda karlılıkları özel bankalarla rekabet edebilir seviyelerde olduğu gibi Ziraat Bankası 2014 ve 2015 yılları rakamlarına göre sektörde lider banka konumundadır.

SONUÇ

1929 Ekonomik Bunalımından sonra dünya genelinde ülke ekonomilerinde hakim olan Keynesyen İktisadi Görüşü, ekonomide devletin daha fazla yer alması gerektiğini savunmaktaydı. Bu politikanın sonuçlarından biri de devletlerin kamu bankaları kurması ve ekonomiye müdahale etme düşüncesi olmuştur. Bu görüşün ülkemizde de hakim olması kamu bankalarının Cumhuriyetin ilanından sonraki yıllarda Türkiye’de de kurulmasının altyapısını oluşturmuştur.

Ancak kurulan kamu bankaları ilerleyen dönemlerde görev amaçlarının dışında faaliyetlerde bulunmaya, siyasi baskılar doğrultusunda kararlar almaya veya kaynak tahsisi yapmaya, gereksiz ve verimsiz personel istihdam etmeye ve ekonomik sisteme zarar vermeye başlamışlardır. Bu olumsuzluklar kamu bankalarının performanslarının düşmesine, verdikleri kredilerin önemli bir bölümünün tahsilat ve geri dönüşlerinin imkansız hale gelmesine yol açmıştır. Bu şartlarda faaliyet gösteren kamu bankalarının faaliyet amaçları çok çeşitli hale gelmiş ve kar amacından uzaklaşmışlardır. Bilgi teknolojilerinin yetersizliği ve denetim konusunda çok zayıf bir altyapıya sahip olmaları da zaman içinde bu bankaların zarar eden ve sektöre zarar veren bankalar haline gelmelerinde etkili olmuştur.

Kamu bankalarının temel kuruluş amaçları ülkemizde de, dünyada birçok ülkede olduğu gibi bu bankaların ekonomik gelişmeyi sağlamada finansal konularda piyasaya liderlik etmeleri, bankacılık sistemindeki sorunların çözümünde sektöre yardımcı olmaları, kırsal bölgelere bankacılık hizmetlerinin ulaştırmaları ve başta finansal ve mali istikrar olmak üzere ekonomiye katkıda bulunmalarıdır. Ancak bu bankalar zaman içinde kuruluş amaçlarının dışına çıkmakla birlikte ekonomik gelişme ve derinleşmelere ayak uyduramamış ve finansal sistem üzerinde baskı kurmaya başlamışlardır. Ülkemizde halen faaliyetlerini devam ettiren kamu bankaları Ziraat Bankası, Halk Bankası, Vakıflar Bankası’dır.

Yıllar itibariyle bahsedilen sorunlarla yüzyüze gelen kamu bankalarının 2000 ve 2001 yıllarındaki krizlerden sonra bilançoları daha da kötü hale gelmiş ve temel görevlerini yapamaz hale gelmişlerdir. Bu sebeple bu bankaların sorunlarının çözülmesi amacıyla bankacılık ve finans sektöründe uygulamaya konulan yeniden yapılandırma programlarına bu bankalar da dahil edilmiştir. Öncelikli olarak bu bankaların görev zararları ödenmiş ve bu bankalara sermaye desteği sağlanmıştır. Faiz oranları hem mevduat hem de kredi olarak piyasaya uyumlu hale getirilmiş ve finansal yeniden yapılandırma süreci tamamlanmıştır. Kamu bankalarının yeniden yapılandırılmasının temel amacı finansal ve yapısal olarak bilançolarının düzeltilmesi ve bu bankaların özelleştirmeye hazırlanmalarıdır.

Kamu bankalarının yeniden yapılandırma kapsamında öncelikle likidite sorunlarının çözülmesini teminen düzenlemeler yapılmıştır. Bunun yanında tekrar aynı sorunlarla karşılaşılmasını önlemeye yönelik değişiklikler yapılmıştır. Yeniden yapılandırmanın ikinci safhası bankaların başta personel istihdamı olmak üzere yönetim ve organizasyonel şemasında köklü değişiklikler yapılması suretiyle operasyonel yapının iyileştirilmesi olmuştur. Son aşamada ise bankacılık sektörünün güçlü ve istikrarlı bir zeminde faaliyet göstermesini sağlamak üzere hem kamu bankalarını hem de sektör genelini etkileyen yapısal ve hukuki düzenlemeler yapılmıştır.

Yeniden yapılandırma kapsamında kamu bankalarında öncelik verilen konuların başında karlılıkları gelmektedir. Bu dönemlerde görev zararları açıklayan kamu bankalarına sermaye noksanlıklarının ve görev zararlarının karşılanması amacıyla hazineden fon aktarımı yapılmış ve sonraki süreçlerde zarar etmelerini önlemeye yönelik sistemsel yenilikler getirilmiştir.

Yapılandırmanın diğer önemli konularından birisi de bu bankaların kredi, mevduat ve sorunlu kredi rakamlarının sektör geneline ve uluslararası standartlara uyum sağlamasına yönelik yapılan düzenlemelerdir. Bu sebeple bu bankaların aktif kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Kamu bankalarında istihdam edilen personelin nitelikleri, şube ve personel sayısı gibi konular tartışma konusu olmuş ve yeniden yapılandırma kapsamında önem verilen konuların başında gelmiştir.

Bu çalışmada yeniden yapılandırma kapsamına alınan kamu bankalarının, yapılandırma kapsamına alınmalarında esas teşkil eden konulardan olan aktif kalitesi, karlılık ve şube rasyoları üzerinden değerlendirilmesi ve başarılı olup olmadıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Bu kapsamda kamu bankalarının yeniden yapılandırma sürecine dahil edilmelerinden önceki ve sonraki yıllar 2001 yılı öncesi 10 yıl ve sonrası 14 yıl olmak üzere değerlendirildiğinde, bazı kriterlerden her üç kamu bankasının da başarılı sonuçlar ortaya koyduğu bazılarında iki tanesinin yada en az bir tanesinin başarılı olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada t-testi çeşitlerinden olan bağımsız örneklem yöntemi kullanılmıştır. Değerlendirmeye konu kriterlerin incelenen dönemler itibariyle ağırlıklı ortalamalarının karşılaştırılması ve incelenen dönemlerde belirlenen rasyolar arasında olumlu farklılık olup olmadığı tespit edilmiştir.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda inceleme kapsamındaki 12 rasyo üzerinden Halk Bankası'nın 10 tanesinde, Ziraat Bankası'nın 9 tanesinde ve son olarak Vakıflar Bankası'nın ise 7 tanesinde önceki dönemlerine göre istatistiki açıdan olumlu farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda bu rasyolar üzerinden kamu bankalarında gelişmeler yaşandığı görülmüştür. Çalışmanın sonucunda Halk Bankası ile Ziraat Bankası arasında belirgin bir farklılık olmamakla birlikte Halk Bankası'nın halen faaliyetlerini devam ettiren kamu bankaları arasında en fazla gelişme gösteren banka olarak ortaya çıkmaktadır. Rasyo sayısı itibariyle en fazla gelişim gösteren 2. banka Ziraat Bankası, 3. banka Vakıflar Bankası'dır. Ziraat Bankası ve Halk Bankası'nın özellikle aktif kalitesi ve şube rasyoları açısından birbirine yakın oranlarda gelişim gösterdiği başka bir tespit olmuştur. Karlılık rasyolarında da genelde olduğu gibi Halk Bankası diğer kamu bankalarına oranla daha fazla gelişim göstermiştir. Kamu bankalarının yeniden yapılandırılmalarından en fazla yoğunlaşılan konulardan olan şube rasyolarında kamu bankalarının tamamında başarı oranının aynı seviyelerde olduğu, Halk Bankası'nın ŞbPers rasyosunda diğer iki kamu bankasının gerisinde kaldığı, ŞbMevd rasyosu üzerinden ise onlardan daha iyi bir ortalama gelişimine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Kamu bankalarının tamamı değerlendirilerek bir analiz yapıldığında, 3 adet kamu bankasının toplam 36 adet kriter üzerinden 26 tanesinde iyileşme yönünde gelişim sağlandığı tespit edilmiştir. Bu durum, kamu bankalarının 2. dönem olan yeniden yapılandırma programından sonraki süreçte daha başarılı olduklarını göstermektedir.

Çalışmanın belli bölümlerinde, kamu bankalarının güncel verileri değerlendirildiğinde de kamu bankalarının mevduat bankaları arasında aktif büyüklük, kredi hacmi, toplam mevduat ve dönem net karı gibi bankacılık sektöründe önem arz eden kriterler üzerinden sektörde önemli bir yere sahip oldukları görülmektedir. Çalışmaya konu üç kamu bankasının 47 adet kamu, özel ve yabancı sermaye arasında 2015 Haziran döneminde sektörün aktif hacminden %30, istihdam edilen toplam personel sayısı itibariyle %28, şube sayısı açısından %31,7, pay aldığı, bunun yanı sıra toplam kredi ve alacaklardan Eylül 2015 itibariyle %30 pay aldığı tespit edilmiştir. Bu oranlar kamu bankalarının sektördeki faaliyet etkinliklerinin önemli seviyelerde olduğunun bir kanıtı niteliğindedir.

Bağlı ve Rençber'in çalışmasında da ülkemizdeki kamu ve özel bankaların 2006-2012 yılları arasındaki performans endekslerini analiz etmiş ve kamu bankalarının özel bankalara oranla daha karlı olduğunu ayrıca Halk Bankası'nın kamu bankaları içinde en karlı banka olduğunu tespit etmiştir.

Yapılan literatür taramalarında ve tezde bahsedilmeyen diğer araştırmalarda 2007 Uluslararası Bankacılık krizinin Türk bankacılık sektörünü diğer gelişmekte olan

ve gelişmiş ülkelere göre daha az etkilemesinde 2000'li yıllarda kamu bankalarının da dahil olduğu yeniden yapılandırma çalışmalarının olumlu etkilerinin olduğu görülmektedir. Bu süreçte başlatılan hukuki, teknik, finansal ve operasyonel değişiklikler hem kamu bankalarının hem de sektördeki diğer bankaların önceki dönemlere nazaran daha sağlam bir zeminde faaliyetlerini sürdürmelerinde yardımcı olmuştur. Kamu bankalarının özellikle son yıllardaki performansları incelendiğinde bir çok önemli rasyo üzerinden özel ve yabancı bankalarla rekabet edebilir seviyelere ulaştıkları öyle ki bir çok rasyo üzerinden lider ve öncü banka olma rolünü üstlendikleri açık bir şekilde görülebilmektedir.

Bu araştırmanın benzeri niteliğinde Altıkulaç tarafından yapılan çalışmada, kamu bankaları 2001 yılı baz alınarak 2001-2005 yılları arasındaki performans değerlendirmesine konu edilmiştir. Bu çalışmada da, araştırmamızla paralel olarak yeniden yapılandırma sonrasında kamu bankalarında iyileşmeler olduğu tespit edilmiştir.

Bankacılık sektörü bir ülke ekonomisinde en önemli dinamiklerdendir. Dolayısıyla kamu bankaları da dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de, ekonomide önemli bir paya ve role sahiptirler. Özellikle, Ziraat Bankası'nın tarımsal kredilerde, Halk Bankası'nın Esnaf ve Sanatkarlara verilen ticari kredilerde sübvansiyonlu kredilere aracılık görevlerini hala devam ettiriyor olmaları ve bunların yanında da diğer bankacılık faaliyetlerini de başarılı bir şekilde yerine getirmeleri sektörde bu bankaları daha önemli hale getirmektedir. Kamu bankalarının günümüzde bankacılık faaliyetlerinin dışında, sigortacılık ve bireysel emeklilik, leasing işlemlerinde finansman sağlama, yatırım ve portföy danışmanlığı gibi bir çok finansal alanda doğrudan veya iştirakleri aracılığıyla sektöre katkı sağlamaları kamu bankalarının ekonomiye diğer faydalarındandır. Kamu bankaları yeniden yapılandırma çalışmalarından sonra, gerek münferit, gerekse birlikte performansları değerlendirildiğinde bir dönem ekonomiye zarar vermiş olsalar bile günümüzde her birisinin karlı ve istikrarlı bir biçimde faaliyetlerine devam ettirmektedirler.

KAYNAKÇA

Acar, Mehmet Fatih. Taptık Emre Erkoç, Bülent Yılmaz, Türk Bankacılık Sektörü İçin Karşılaştırmalı Performans Analizi, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2015, C.2, S. 2, s. 1.

Akın, Cihangir, *Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma [Interest-Free Banking and Development]*, Kayihan Yayınları, İstanbul 1986,

Ali, Bayrakdaroğlu, Finansal Sistem Finansal Kurumlar ve Bankalar, *Bankacılık ve Sigortacılık Ders Notu*, 2013, s. 5-8.

Akbal, Bilge, *Bankalarda Uygulanan Performans Değerlendirme Kriterlerinin, Çalışanların İş Tatminleri Üzerindeki Etkilerini Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması: Ankara İli Özel ve Kamu Bankaları Karşılaştırması*, (Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Finansman Bilim Dalı, Ankara 2010.

Akçay, Belgin. 'Avrupa Birliği'nin ekonomik Kriterleri ve Türkiye', *Maliye Dergisi*, 2002, S. 155, s. 19.

Akçay, Belgin. 'Avrupa Birliği'nin ekonomik Kriterleri ve Türkiye', *Maliye Dergisi*, 2002, S. 155, s. 21.

Akdağ, Mustafa, 'SPSS' İstatistiksel Analizler, Malatya 2011, s. 3.

Akgüç, Öztin, *Türkiye'de Bankacılık*, Gerçek yayınevi, İstanbul 1992.

Akgüç, Öztin, 'Türkiye'de Yabancı Bankalar', *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 2007, S. 36, s. 12.

Akgüç, Öztin, *100 Soruda Türkiye'de Bankacılık*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1989.

Altıkulaç, Ertan, *Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi ve Türkiye'de Performanslarının Özel ve Yabancı Bankalarla Karşılaştırılmasına İlişkin Kantitatif Bir Analiz*, (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Ana Bilim Dalı, İstanbul 2006.

Arslan, İbrahim. Sevda Yapraklı, 'Banka Kredileri ve Enflasyon Arasındaki İlişki:Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Analiz 1983-2007', *Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 2008, S. 7, s. 88.

Atasoy Veysel, *Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Özelleştirme Sorunları*, Nural Matbaacılık, Ankara 1993.

Aydın, Hüseyin, 'Türkiye Bankalar Birliği'nin 58. Açılış Konuşması' *Bankacılar Dergisi*, İstanbul 2015, S. 93, s. 4.

Bağcı, Haşim. Ömer Faruk Rençber, "Kamu Bankaları ve Halka açık Özel Bankaların Promethee Yöntemi ile Karlılıklarının Analizi", *Aksaray Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, Ocak 2014, C.6, S. 1, ss. 39-47.

Bahadır, Fulya, 'Türk Bankacılık Sektöründe Finansal Yeniden Yapılandırma Programları', *Türk Hukuk Sitesi*, f.b., Kaynak: http://www.turkhukuksitesi.com/makale_707.htm, (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2015).

Bakdur, Alper, *Bankacılık Sektörünü Düzenleyen Kurumların Yapıları ve Ülke Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneri*, (Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Devlet Planlama Teşkilatı, 2003, s. 11-12.

Baratov, Korkut, 'Türkiye İktisat Tarihi 1908-1985', *Gerçek Yayınevi*, İstanbul 1988, s. 2-18.

Bay, Murat, *Bankacılık Sektöründe Veri Zarflama Analizi Yöntemini Kullanarak Verimlilik Araştırması*, (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Konya 2009.

BDDK, *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı*, 15 Mayıs 2001.

BDDK, *Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler*, Ankara 2010, Kaynak: http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Bankacilikta_Yapısal_Gelisimler/9886bankacilikta_yapısal_gelisimler_sayi5.pdf, (Erişim Tarihi: 28 Aralık 2015).

BDDK, *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı*, 2003, Sayfa 13, Kaynak:https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/1525BSY_YP_Gelisme_102003.pdf, Erişim Tarihi: 13 Ocak.2015).

BDDK, *Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi*, Çalışma Tebliği, Ankara 2009.

BDDK, *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri*, Haziran 2015.

BDDK, “*Sorularla Basel III*”, BDDK Risk Yönetimi Daire Raporu, Ankara 2010, s. 4

BDDK, ‘*Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı: Gelişme Raporu*’ 2001, Sayfa 25-26. https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/1518944B1759.pdf, (Erişim Tarihi:05.02.2016).

Bumin, Mete, ‘Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması ve Sonuçları’, *Bankacılar Dergisi*, 2009, S. 70, s. 18.

Büke, İbrahim, *Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılma Sürecinin Personel Rejimine Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2006.

Serpil Canbaş, Hatice Doğukanlı, *Sermaye Pazarları*, Karahan Kitapevi, Adana 2007, s. 161.

Çivi, Halil, *Türkiye’de Bankacılık : Teori Uygulama ve Sonuçlar*, Fon Matbaası, Ankara 1985,

Çulpan, Refik. Ayhan Sarısu, Şule Topçu, ‘Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi’, *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Aralık 1994.

Demireli, Erhan, ‘TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Sistemi : Türkiye’deki Kamu Bankaları Üzerine Bir Uygulama’, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2010, S. 5:1, s. 101-102.

Doğan Yahya, *Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Özelleştirme*, Fakülteler Kitapevi, İzmir 1993.

Doğan, Mesut, “Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği”, *Muhasebe Finansman Dergisi*, Nisan 2013, ss. 175-187.

Dolun, Leyla. A. Hakan Atik, 'Kalkınma Teorileri ve Modern Kalkınma Bankacılığı Uygulamaları', *Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.*, 2006, s. 22-30.

Figen, Zaif, *Bankacılık Riskleri*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Açıköğretim Fakültesi Yayın No:1704, 2013, s. 69.

Ege, İlhan. Emre Esat Topaloğlu, Özlem Karakozak, 'Türkiye'deki Mevduat Bankaları Üzerine Ampirik Bir Uygulama', *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Ekim 2015. S. 8, s. 109-126.

Geylan, Ramazan, *Ticari Banka Yönetimi ve Türk Ticari Bankalarının Temel Yönetim Sorunları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1985.

Gümüş, Fatih B., Öner Nalbantoğlu, 'Türk Bankacılık Sektörünün Camels Analizi Yöntemi İle 2002-2013 Yılları Arasında Performans Analizi' *AKÜ İİBF Dergisi*, 2015, C. XVII, S. 2, s. 83-85.

Güneysu, Yusuf. Bünyemin Er, İlker Murat Er, 'Türkiye'de Ticari Bankaların Performanslarının AHS ve GİA Yöntemleri İle İncelenmesi', *KTÜ SBS Sos. Bil. Dergisi*, 2015.

Gündüz, A. Yılmaz, 'Türkiye'de Bankacılık Sektörü Sorunları ve Çözüm Önerileri', *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2003, C. 17, S. 3-4, s.132-133.

Griffith Stephany, Spratt Jones Stephen, "Will The Proposed New Basel Capital Accord Have A Net Negative Effect On Developing Countries?", *Institute Of Development Studies*, University Of Sussex, 2001, s.6.

Er, Bünyamin. Mustafa Uysal, 'Türkiye'de Ticari Bankaların ve Katılım Bankalarının Karşılaştırılmalı Etkinlik Analizi: 2005-2010 Dönemi Değerlendirilmesi', *Atatürk Ün. İ.İ.B.F. Dergisi*, C. 26, S. 3-4, s. 366.

Erçel, Gazi. "Küreselleşme Ve Uluslararası Finansal Gelişmeler" *17. Asya Bankalar Birliği Genel Kurulu*, İstanbul 2000.

Ercan, Metin, 'Kamu Bankacılığı ve Siyaset', *Radikal*, 27 Temmuz 2005.

IMF Working Paper, 'State Owned Banks and Fiscal Discipline', Jesus Gonzalaz-Garcia and Francesco Grigoli, Kaynak:

<https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp13206.pdf>, (Erişim Tarihi: 12 Şubat 2015).

İAV, *Türkiye Finans Piyasalarının Gelişimi ve AB Ülkeleri ile Karşılaştırılması*, İktisadi Araştırma Vakfı.

İbrahim, Arslan, “Basel Kriterleri Ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri”, *Selçuk Üniversitesi SBE Dergisi*, 2007, S. 18, ss. 49- 66.

İmren Arzu. Alkin Erdoğan, Akman Vedat, *Türkiye’de Özelleştirme*, Alfa Basım Yayım Dağıtım Yayınevi, Ocak 1996.

Hubbard, R. Glenn, *Money the Financial System and the Economy*, Addison Wesley Co., 2002

Kaya, Feridun, *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2012.

Kayahan Cantürk, İrfan Görkaş, ‘Osmanlı Dönemi Bölgesel Kalkınmanın Finansman Aracı Olarak Para Vakıflarının Kullanımı’, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S. 44, s. 215.

Korkmaz, Abdurrahman, ‘Türk Mevduat Sektöründe Rekabet Derecesi’, *Bankacılar Dergisi*, 2010, S. 74, s. giriş.

Kandemir, Tuğrul. Nuray Demirel Arıcı, “Mevduat Bankalarında Camels Performans Değerleme Modeli Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma (2001-2010)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013, C. 18, S.1, ss. 61-87.

Keskin, Ekrem. İnan Emre Alpan, Mumcu Melike, Erdönmez Pelin, ‘50.Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi 1958-2007’, *Türkiye Bankalar Birliği Yayınları*, Ankara 2008.

Külahi, Ezgi Aslan. Tiryaki Göksel, Yılmaz Ahmet, *Türkiye’de Basel I,II ve III Kurallarına Uyum Süreci*, e-dergi, 2013.

Koç, Selahattin. Aziz Bağcı, Kasım Can Işık, ‘Kalkınma ve Yatırım Bankalarının Performansları Açısından Değerlendirilmesi: Türkiye Ölçeği (2002-2012)’, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2015.

Koyuncu, Cüneyt. Berrin Saka, 'Takipteki Kredilerin Özel Sektöre Verilen Krediler ve Yatırımlar Üzerindeki Etkisi', *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011, S. 31, s. 113.

Coşkun, M. Necat. Hakan Naim Ardor, Hakan Çermikli, Ozan Eruygur, Fahriye Öztürk, İbrahim Tokathoğlu, Gökhan Aykaç, Tolga Dağlaroğlu, Türkiye' de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı Firma Davranışları ve Rekabet Analizi, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul 2012.

Oğuz, Yıldırım, Türkiye'de Bankacılık Sektörü (Tarihsel Gelişim, Temel Sorunlar, Mali Riskler ve Yeniden Yapılandırma), s. 14.

Oskay, Cansel. Yeşim Kubar, 'Türkiye'de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi' *KMU İİBF Dergisi*, 2008, S. 14, s. giriş.

Oyan, Oğuz, *Özelleştirme Tartışmaları, 'Özelleştirme Söylemi ve Gerçekler'*, Bağlan Yayınları, İstanbul 1994.

Önal, Recep, 'Türkiye'de Özel Finans Kurumlarının Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu Konuşması [Past, Present and Tomorrow of Special Financial Institutions in Turkey]', *Albarakatürk Yayınları*, 2000, s. 16.

Öncü, Semra. Rabia Aktaş, 'Yeniden Yapılandırma Döneminde Türk Bankacılık Sektöründe Verimlilik Değişimi', *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 2007, C. 14, S. 1, s. giriş.

Özgür, Ersan, 'Kamu Bankalarının Finansal Etkinliği', *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2008, S. 3, s. 248-258.

Ömür Hakan Kuzu, 'Türk Bankacılık Sektöründeki Yeniden Yapılandırma Tarihsel Gelişim İçerisinde Analitik Olarak İncelenmesi', 2013, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 4, s. 29-39.

Özmen, Selahattin, *Türkiye'de ve Dünyada KİT'lerin Özelleştirilmesi*, Mert-er Matbaası, İstanbul 1987.

Parasız, İlker, *Modern Bankacılık : Teori ve Uygulama*, Banksis Yayınları, İstanbul 2000, s. 5-6.

Parlakkaya, Raif. Suna Akten Çürük, 'Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında Bir Tasnif Aracı Olarak Kullanımı: Türkiye Örneği', *Ege Akademik Bakış*, 2011, C. 11, S. 3, s. 398

Pekin, Tevfik. 'Adil Koruyan, Türkiye İçin Özelleştirme Stratejisi ve Özelleştirmede Yöntemler', *KİT'lerin Özelleştirilmesi Sempozyumu*, İzmir Ticaret Odası, İzmir 1987, s. 1.

Radikal Gazetesi, 'Ziraat Bankası Halka Arz Olabilir', 21 Kasım 2012.

4046 Sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun, 1994.

4603 Sayılı Türkiye Cumhuriyet Ziraat Bankası Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun, 2000.

Selimler, Hüseyin, 'Sorunlu Kredilerin Analizi, Banka Finansal Tablo ve Oranlarına Etkisinin Değerlendirilmesi', *Finansal Çalışmalar ve Araştırmalar Dergisi*, 2015, C. 7, S. 12, s. 131.

Serim, Bülent, *Anayasa ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Özelleştirme*, İlgı Yayınları, Ankara 1996.

Takan, Mehmet, 'Bankacılık: Teori Uygulama ve Yönetim', Nobel Akademik Yayıncılık, 2001.

Selim Tarlan, *Tarihte Bankacılık*, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Yayını, Ankara 1986.

TBB, İstatistiki Veriler, www.tbb.org.tr

TBB, *Son Dönemde Bankacılıkta Gerçekleştirilen Yasal ve Düzenleyici Değişiklikler '1999-2001'*, Bankacılar Dergisi, Ankara 2001.S.39.

TBB, '50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi 1958-2007', 2008, s. 41-42, Kaynak: <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Yayinlar/Dokumanlar/tbb50yil.pdf>, (Erişim Tarihi:20 Aralık 2015).

TBB, *2002 Yılında Türk Bankacılık Sistemi*, Bankacılar Dergisi, Ankara 2003, S.45.

TBB, *Türkiye’de Bankacılık Sistemi Banka, Şube ve Personel Bilgileri*, Haziran 2015, Sayfa 2, Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/haziran--2015---banka,-sube-ve-personel-bilgileri-/2456>. (Erişim Tarihi: 3 Ocak 2015).

TCMB, *Finansal İstikrar Raporu*, 2010.

TCMB, *Banka Hakkında*, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Kaynak: <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tcmb+tr/tcmb+tr/bottom+menu/banka-hakkında>, (Erişim Tarihi:07.06.2016).

T.C. Ziraat Bankası A.Ş., *‘Hakkımızda’*, 2011, Kaynak: <http://www.ziraat.com.tr/tr/Bankamiz/Hakkimizda/Pages/BankamizTarihcesi.aspx> (Erişim Tarihi: 25 Ocak 2016).

T.C. Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı, *The Financial Services Sector In Turkey*, Kasım 2015, s. 4.

Tunay, K. Batu, *Finansal Sistem Yapısı, İşleyişi, Yönetimi ve Ekonomisi*, Birsen Yayınevi, İstanbul 2005.

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında 4603 Nolu Kanun, 2000.

Toraman, Cengiz. H.Ali Ata, Mehmet Fatih Buğan, Mevduat ve Katılım Bankalarının Karşılaştırmalı Performans Analizi, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2015. S. 10, s. 301-310.

Toprak, Metin. Osman Demir, *‘Türk Bankacılık Sektörü: Sorunlar Krizler ve Arayışlar’*, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, S. 2, C. 2, s. 13.

TUSİAD, *Özelleştirme, KİT’lerin Halka Satışında Başarı Koşulları*, TUSİAD Yayınları, İstanbul 1986.

Türkiye Halk Bankası A.Ş., 2012, Kaynak: <http://www.halkbank.com.tr/channels/1.asp?id=14> (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2012).

Teker, Suat. Bolgün K.Evren, Akçay M. Barış, *Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması*, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2005, S. 12, s. 42-46.

Uçarkaya, Sinem, *Kamu Bankalarının Bankacılık Sistemindeki Rolü*, (Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2006, s. 64.

Uçkun, Nurullah. Nuray Girginer, “Türkiye’deki Kamu ve Özel Bankaların Performanslarının Gri İlişki Analizi ile İncelenmesi”, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 2011, S. 21, ss. 46-66.

Uludağ, İlhan, *İzlenen Ekonomik Politikalar Işığında Türkiye Ekonomisi (Teori Politika-Değerlendirme)*, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul 1990, S:2, ss. 246-247.

Ural, Ayhan. İbrahim Kılıç, *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Anatolia Akademik Yayıncılık, Ankara 2006.

Ünsal, Aydın. Sibel Duman, ‘Türkiye’deki Bankaların Performanslarının Temel Bileşenler Yaklaşımı İle Karşılaştırılması Analizi’, *VII.Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu*, İstanbul 2005

Vakıfbank T.A.O.’Hakkımızda’, Kaynak: <https://www.vakifbank.com.tr/hakkimizda.aspx?pageID=182>, (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2016).

Yağcılar, Gamze Göçmen, ‘Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi’, *BDDK*, 2011, s. giriş.

Yağcılar, Gamze Göçmen, Semra Demir, ‘Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredi Oranları Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi’, *Uluslar arası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2015, C. 7, S. 1, s. 223.

Yahyaoğlu, Güran. Murat Korkmaz, Göksel Akman, Bankacılık ve Risk Yönetiminin Bir Banka Üzerinde Uygulanması ve Sonuçlarının Hukuksal Açından Değerlendirilmesi Konusunda Uygulamalı Çalışma, *Akademik Bakış Dergisi*, 2011, S. 25, s. 3-4.

Zarakolu, Avni, 'Cumhuriyet'in 50. Yılında Memleketimizde Bankacılık', *TBB*, Ankara, 1973, No:61, s. 28.

KANUN NO: 4603
TÜRKİYE CUMHURİYETİ ZİRAAT BANKASI, TÜRKİYE HALK BANKASI
ANONİM ŞİRKETİ VE TÜRKİYE EMLAK BANKASI ANONİM ŞİRKETİ
HAKKINDA KANUN

Kabul Tarihi: 15 Kasım 2000

Resmi Gazete ile Neşir ve İlânı: 25 Kasım 2000 - Sayı: 24241

5.t.Düster, c.40 - s.

Madde 1 - 1. Bu Kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketinin (bankalar) çağdaş bankacılığın ve uluslararası rekabetin gereklerine göre çalışmalarını ve özelleştirmeye hazırlanmalarını sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılmaları ile hisse satışlarına ilişkin düzenlemelerin ve hisselerin tamamına kadarının özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilere satışının gerçekleştirilmesidir.

2. Bankalar, anonim şirket statüsündedirler. Bu Kanunda yer alan hükümler dışında 4389 sayılı Bankalar [Kanunu](#) ile genel hükümlere tabidirler.

3. Bankaların çalışma konuları ve amaçları, merkezleri, sermaye miktarları, hisseleri, genel kurulları, yönetim ve denetim organları, hesapları ve karlarının dağıtımını ile faaliyetlerine, devir, birleşme, fesih ve tasfiyelerine ilişkin diğer esaslar, ana sözleşmelerinde gösterilir.

4. (Değişik: 4684 - 20.6.2001 / [m.1 a](#) - Yürürlük [m.25 a](#)) Bankaların yıllık faaliyetleri ile ilgili olarak (2000 yılı faaliyetleri dahil) genel kurullarına sunacağı yıllık bilançoları ile kar ve zarar cetvellerinin; 4389 sayılı Bankalar [Kanununun](#) 13 üncü maddesinin (2) numaralı fıkrasında belirtilen bağımsız denetim kuruluşlarınca onaylanması şarttır.

GEÇİCİ MADDE 1. – 1. Bankaların ana sözleşmeleri bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde yapılacak ilk genel kurullarının onayı ile yürürlüğe girer. Mevcut yönetim kurulu üyelerinin görevleri genel kurullarca yenileri seçilinceye kadar devam eder. Bankaların tüm diğer personeli bu Kanunla buldukları kadro ve pozisyonlara atanmış sayılır.

5. 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde [Kararname](#), 399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde [Kararname](#), (...) (*), 2886 sayılı Devlet İhale [Kanunu](#), 6245 sayılı Harcırah [Kanunu](#) ve 237 sayılı Taşıt [Kanunu](#) ile bunların ek ve değişikliklerine ilişkin hükümler ile 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair [Kanunun](#) 13 üncü maddesi ve 6762 sayılı Türk Ticaret [Kanununun](#) 277 enci maddesi, (Ek ibare: 5230 - 16.7.2004 / [m.7/a](#)) "2946 sayılı Kamu Konutları [Kanunu](#), 195 sayılı Basın İlan Kurumu Teşkiline Dair [Kanun](#) ve 631 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde [Kararname](#)" bankalar hakkında uygulanmaz.

(*) Madde 1 in (5) numaralı fıkrasında yer alan "3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun" ibaresi, 20.6.2001 tarih ve 4684 sayılı [Kanunun](#) 1. maddesinin (a) bendi hükmü gereğince, 25.11.2000 tarihinden geçerli olmak üzere metinden

çıkarılmıştır.

Madde 2 - 1. Bankaların (bağlı ortaklık ve iştiraklerindeki payları dahil) etkin, verimli ve özerk bir şekilde çalışmalarının sağlanması amacıyla yeniden yapılandırılmalarına ilişkin usul ve esaslar, 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında [Kanunun](#) 2 inci maddesinin (b) fıkrası uyarınca ve mevcut yönetim düzenlemeleri dikkate alınarak, Bakanlar Kurulunca belirlenir.

2. Yeniden yapılandırma işlemlerinin tamamlanmasını müteakiben bankaların hisse satış işlemleri 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair [Kanun](#) hükümleri çerçevesinde sonuçlandırılır. Yeniden yapılandırma ve hisse satış işlemleri bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren (Değişik ibare: 5572 - 10.1.2007 / [m.1](#)) "on yıl" içinde tamamlanır. Bakanlar Kurulu bu süreyi bir defaya mahsus olmak üzere yarısı kadar uzatabilir.

3. Bankaların bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte mevcut personeli hakkında aylık, özlük ve emeklilikleri yönünden tabi oldukları mevzuatın uygulanmasına devam olunur. Bunlardan uygun görülenler istekleri halinde, emeklilik statüleri devam etmek üzere özel hukuk hükümlerine göre çalıştırılabilir. 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı [Kanunu](#) ile ilgileri devam eden personelin özel hukuk hükümlerine göre çalışacakları süreler kazanılmış hak aylıklarında değerlendirilir ve emeklilik işlemlerinde söz konusu Kanunun ek 48 inci maddesinin (b) fıkrası ile ek 68 inci maddesi hükümleri uygulanır. Bu kadro ve pozisyonlar emeklilik, istifa, ölüm ve sair nedenlerle boşaldıkları takdirde hiçbir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır. (Değişik 5. ve 6. cümleler: 5626 - 18.4.2007 / [m.1](#)) Özel hukuk hükümlerine göre çalıştırılacak personelin sayısı, unvanı, ücret ve sair mali hakları bankaların genel kurullarınca tespit olunur. Genel kurullar, bu yetkilerini yönetim kurullarına devredebilir. (Ek cümle: 5626 - 18.4.2007 / [m.1](#)) Personel istihdamına ilişkin diğer hususlarda yönetim kurulları yetkilidir.

Madde 3 - 1. (Değişik: 4684 - 20.6.2001 / [m.1 b](#) - Yürürlük [m.25 a](#)) Bankaların, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce çeşitli kanun ve kararnamelerle verilmiş görevler nedeniyle doğan ve bütçe ödenekleri ile karşılanamayan yıllara ilişkin olarak banka sigorta muamele vergisi eklenerek oluşmuş görev zararı alacakları, yeniden yapılandırılmaları kapsamında belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde tasfiye edilir. Bankalara bedeli önceden ödenmeden görev verilemez.

2. Bankaların bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte çalışmakta olan personeline en yüksek Devlet memuru aylığının (ek gösterge dahil) brüt tutarının %180'ini geçmemek üzere görev ve unvanlarına göre yönetim kurullarınca belirlenecek miktarda bankacılık tazminatı ödenir. Bu personele bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar bankalarca kendi iç mevzuatına göre yol parası, geçici görevlendirme ve ikamet gideri olarak yapılmış olan ödemeler bu Kanuna göre yapılmış sayılır. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar yapılmış olan bu tür ödemeler, damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tabi tutulmaz ve bundan sonra her ne ad altında olursa olsun, bu mahiyette ödeme yapılmaz.

3. Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası teşkilatı, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte hiçbir hukuki merasime tabi olmaksızın anonim şirket olarak ticaret siciline tescil olunur. Bankanın mevcut sağlık yardım sandığı da bu Kanunla tüzel kişilik kazanır. Sandığın organları, kaynakları ile çalışma usul ve esaslarını düzenleyen ana statüsü Banka yönetim kurulunun onayı ile yürürlüğe girer.

4. Bu Kanun çerçevesinde yapılacak işlemler ve bu işlemlere ilişkin olarak düzenlenecek kağıtlar, her türlü vergi, resim ve harçtan müstesnadır. Ticaret siciline tescil ve Sermaye Piyasası Kurulu kayıt işlemlerinden ücret alınmaz. Bankalar hakkında 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında [Kanunun](#) 29 uncu maddesi, 3572 sayılı İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair [Kanunun](#) 3 üncü maddesi ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri [Kanununun](#) 81 inci maddesi hükümleri uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 1. – 1. Bankaların ana sözleşmeleri bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde yapılacak ilk genel kurullarının onayı ile yürürlüğe girer. Mevcut yönetim kurulu üyelerinin görevleri genel kurullarca yenileri seçilinceye kadar devam eder. Bankaların tüm diğer personeli bu Kanunla buldukları kadro ve pozisyonlara atanmış sayılır.

5. (Ek: 5230 - 16.7.2004 / [m.7/c](#)) Bankalarda 4857 sayılı İş [Kanununa](#) tabi olarak çalışanlarla bankalar arasında çıkacak ihtilaflarda iş mahkemeleri görevlidir. Madde 5 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.¹⁶⁴

¹⁶⁴ 4603 Sayılı Türkiye Cumhuriyet Ziraat Bankası Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun, 2000.

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI TÜRK ANONİM ORTAKLIĞI
KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR KANUN

Kanun No. 4604

MADDE 1. – 11.1.1954 tarihli ve 6219 sayılı Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanununun 4 üncü maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Süre

Madde 4. – Banka süresiz olarak faaliyette bulunur.

MADDE 2. – 6219 sayılı Kanunun 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 5.- Bankanın sermayesinin miktarı ile her payın itibari kıymeti Banka ana sözleşmesinde belirtilir.

MADDE 3. – 6219 sayılı Kanunun 6 acı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, 7 inci maddesi ve 14 üncü maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının ikinci cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 6. – Hisse senetleri (A), (B) ve (C) gruplarına ayrılmış olup, nama yazılıdır.

MADDE 4. – 6219 sayılı Kanunun değişik 15 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Bankanın İdare Meclisi; dördü (A), biri (B), üçü (C) grubu hisse senedi sahiplerini temsil etmek üzere sekiz üyeden oluşur.

MADDE 5. – 6219 sayılı Kanunun 16 acı maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Genel Müdür

Madde 16. – Bankanın işleri Genel Müdür tarafından tedvir olunur. Genel Müdür Başbakan tarafından atanır.

Banka Genel Müdürlüğüne atanacakların hukuk, iktisat, işletme, maliye, bankacılık, kamu yönetimi ve dengi dallarda veya bu dallarla ilgili mühendislik alanlarında en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş olması ve bankacılık veya işletmecilik alanında en az on yıllık mesleki deneyime sahip olması zorunludur.

Genel Müdürün görev süresi dört yıldır. Süresi biten Genel Müdür yeniden atanabilir.

Genel Müdürün süresi dolmadan herhangi bir şekilde görevine son verilemez. Ancak bu Kanun ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu hükümleri gereğince, atanması için gerekli şartları kaybettiği tespit edilen veya görevleriyle ilgili olarak işlediği suçlardan dolayı hakkında verilen mahkûmiyet kararı kesinleşen Genel Müdürün görevi sona erer.

MADDE 6. – 6219 sayılı Kanuna aşağıdaki ek maddeler eklenmiştir.

EK MADDE 1. – Hisse senetlerinin satışında 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu hükümleri uygulanmaz.

EK MADDE 2. – Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait (B) grubu hisseler halka arz suretiyle satılabilir. Bu hisselerin satışı yapılmadan (A) grubu hisselerin satışına karar

alınmaz. (A) grubu hisselerin satışına ve bu satışla ilgili usul ve esasları belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

GEÇİCİ MADDE 1. – Bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihte görevde olan Genel Müdür, Kanunun yürürlük tarihinden itibaren dört yıl süreyle yeniden atanmış sayılır.

GEÇİCİ MADDE 2. – 6219 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi, 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrası, 15 inci maddesinin ikinci ve dördüncü fıkrası hükümleri ile, bu Kanun ile değişik 16 ncı maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları Vakıflar Genel Müdürlüğünün hisseleri %50 oranının altına düşüncüye kadar geçerli olmaya devam eder.

MADDE 7. – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 8. – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

1991-2014 Yılları Halk Bankası Rasyoları
(%)

Yıl	Özkaynaklar / Toplam Aktifler	T.Krediler/T. Aktifler	Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Mevduat	Takipteki Krediler/T. Krediler	Net Dönem Karı (Zararı) / Toplam Aktifler	Net Dönem Karı (Zararı) / Özkaynaklar	Net Dönem Karı (Zararı) / Ödenmiş Sermaye	Şube Başına Toplam Aktif	Şube Başına Toplam Mevduat	Şube Başına Kredi	Şube Başına Personel (kişi)	Şube Başına Net Kar
1991	7,80	43,30	63,30	4,47	1,00	15,98	46,80	15,62	10,54	6,67	19,75	0,16
1992	8,80	37,05	54,70	4,00	1,10	15,77	33,50	37,35	24,77	13,56	19,90	0,40
1993	11,80	35,97	58,02	9,23	0,50	8,90	19,30	75,74	44,09	25,65	19,70	0,41
1994	6,30	19,28	26,30	16,30	0,60	14,30	42,16	189,56	136,33	35,82	19,22	1,18
1995	6,30	29,34	39,20	5,10	0,80	12,00	22,40	0,40	0,03	0,118	19,32	0,00
1996	4,40	25,07	31,50	5,20	0,80	19,10	39,40	0,92	0,73	0,23	18,70	0,01
1997	5,90	26,26	35,20	4,70	0,40	7,40	11,00	1,95	1,45	0,51	18,43	0,01
1998	3,70	22,76	29,00	8,41	0,50	12,90	24,20	3,88	3,04	0,88	18,11	0,02
1999	2,40	16,68	21,40	12,59	1,20	51,70	102,10	8,82	6,86	1,47	18,32	0,11
2000	2,90	13,47	16,60	25,98	0,00	1,50	3,20	13,35	10,80	1,79	18,62	0,01
2001	6,10	7,60	11,50	0,50	-5,80	-95,60	-74,80	17,21	11,38	1,305	16,00	-1,00
2002	10,50	6,93	10,52	0,70	3,41	32,49	51,63	31,88	21,00	2,21	16,90	1,09
2003	13,26	13,01	18,22	1,34	2,51	18,92	42,25	36,74	26,23	4,78	16,16	0,92
2004	11,70	16,88	22,31	0,98	2,05	17,54	45,89	36,36	27,52	6,14	15,76	0,75
2005	11,82	22,99	29,76	0,32	1,97	16,64	46,24	46,32	35,78	10,65	17,99	0,91
2006	10,98	33,83	42,83	0,13	2,51	22,84	69,08	58,55	46,24	19,81	18,47	1,47
2007	10,89	45,04	58,76	0,80	2,81	25,80	90,48	68,19	52,27	30,71	19,46	1,92
2008	8,39	50,56	64,16	1,00	1,99	23,74	81,47	82,15	64,74	41,54	20,04	1,64
2009	9,50	53,52	73,85	0,95	2,69	28,32	130,49	90,66	65,69	48,52	18,69	2,44
2010	10,21	60,73	80,86	0,70	2,76	27,00	160,83	102,88	77,27	62,48	18,97	2,84
2011	9,48	61,69	84,86	0,47	2,24	23,67	163,61	118,19	85,92	72,91	17,70	2,65
2012	11,40	60,90	82,40	0,50	2,40	21,10	207,60	131,88	97,41	80,26	18,20	3,16
2013	10,00	60,60	84,20	0,50	2,00	19,40	220,06	159,00	114,80	96,70	16,80	3,13
2014	10,60	65,50	98,10	0,30	1,40	13,30	176,46	172,69	115,23	113,07	19,23	2,45

Kaynak: TBB, www.tbb.org.tr

1991-2014 Yılları Vakıflar Bankası Rasyoları
(%)

Yıl	Özkaynaklar / Toplam Aktifler	T.Krediler/T .Aktifler	Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Mevduat	Takipteki Krediler/T. Krediler	Net Dönem Karı (Zararı) / Toplam Aktifler	Net Dönem Karı (Zararı) / Özkaynaklar	Net Dönem Karı (Zararı) / Ödenmiş Sermaye	Şube Başına Toplam Aktif	Şube Başına Toplam Mevduat	Şube Başına Kredi	Şube Başına Personel (kişi)	Şube Başına Net Kar
1991	6,20	32,00	41,70	12,28	0,30	4,40	8,30	48,28	37,05	15,45	27,26	0,13
1992	6,40	28,44	37,20	7,70	1,30	24,30	59,70	88,65	66,85	24,89	25,04	1,12
1993	5,00	44,32	62,30	5,57	0,30	6,60	15,40	138,43	98,23	61,17	24,82	0,46
1994	6,60	51,81	81,40	2,12	1,10	22,90	39,50	334,11	208,61	169,91	25,06	3,66
1995	4,30	42,76	59,90	1,92	2,30	53,70	106,60	0,71	0,50	0,30	26,86	0,02
1996	3,90	40,95	53,90	1,75	2,70	67,60	110,00	1,53	1,15	0,62	27,10	0,04
1997	2,20	49,96	120,70	1,90	4,06	103,40	160,80	5,35	2,12	2,56	28,32	0,12
1998	4,40	47,83	66,80	3,56	4,20	94,90	149,10	5,25	3,76	2,51	28,04	0,22
1999	5,60	34,16	48,10	5,57	2,50	45,10	61,20	9,97	7,07	3,40	27,01	0,25
2000	6,80	47,17	66,00	5,87	1,00	15,10	22,80	15,33	10,90	15,92	26,93	0,16
2001	3,80	27,50	35,90	23,50	-6,70	-175,60	-195,90	28,99	22,17	7,97	25,00	-1,94
2002	5,96	26,61	35,84	14,11	2,40	40,33	95,76	42,44	31,51	11,30	25,33	1,02
2003	6,85	27,54	37,13	0,00	1,36	19,78	72,32	57,83	42,90	15,93	24,80	0,78
2004	8,32	33,32	45,85	0,00	2,58	31,01	148,50	81,75	59,41	27,24	24,16	2,11
2005	13,16	36,76	51,88	0,00	1,65	12,56	41,84	106,17	75,23	39,03	23,49	1,75
2006	12,12	48,72	72,63	0,00	2,08	17,15	30,79	117,94	79,11	57,46	24,46	2,45
2007	12,32	55,34	81,32	0,00	2,43	19,72	41,23	117,15	79,73	64,83	24,03	2,85
2008	10,87	58,44	82,17	0,28	1,44	13,28	30,13	99,42	70,71	58,10	18,22	1,43
2009	11,39	53,35	77,43	0,39	1,93	16,95	50,05	118,89	81,93	63,44	18,63	2,30
2010	11,57	60,65	94,05	0,05	1,56	13,52	46,29	116,29	75,00	70,54	17,42	1,82
2011	10,43	64,26	94,04	0,19	1,38	13,19	49,07	131,15	89,62	84,28	17,97	1,80
2012	11,40	65,10	101,30	0,40	1,40	12,30	58,4	140,5	90,37	91,5	18,09	1,96
2013	9,30	64,00	106,40	0,30	1,20	12,60	63,42	157,7	94,91	100,99	17,39	1,84
2014	9,30	66,10	114,00	0,20	1,10	11,90	70,13	177,17	102,75	117,11	16,70	1,96

Kaynak: TBB, www.tbb.org.tr

1991-2014 Yılları Ziraat Bankası Rasyoları
(%)

Yıl	Özkaynaklar / Toplam Aktifler	T.Krediler/T .Aktifler	Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Mevduat	Takipteki Krediler/T. Krediler	Net Dönem Karı (Zararı) / Toplam Aktifler	Net Dönem Karı (Zararı) / Özkaynaklar	Net Dönem Karı (Zararı) / Ödenmiş Sermaye	Şube Başına Toplam Aktif	Şube Başına Toplam Mevduat	Şube Başına Kredi	Şube Başına Personel (kişi)	Şube Başına Net Kar
1991	9,60	51,31	85,50	7,35	3,60	59,64	95,50	36,37	21,03	17,99	31,27	1,29
1992	11,80	54,59	85,70	3,41	5,10	85,50	148,40	83,20	49,76	42,63	30,56	4,03
1993	8,90	39,10	63,80	3,52	4,60	67,70	134,20	141,22	84,75	54,06	29,94	6,47
1994	6,80	41,86	56,90	2,93	0,40	5,60	13,50	284,34	209,03	119,01	29,61	1,08
1995	4,80	55,39	71,00	2,82	0,50	11,00	33,80	0,55	0,42	0,30	28,50	0,00
1996	3,20	47,53	57,10	2,65	0,10	1,90	6,00	1,29	1,07	0,61	27,59	0,00
1997	5,00	55,44	72,20	2,48	0,30	6,70	10,60	2,50	1,90	1,38	26,32	0,01
1998	3,40	28,97	36,20	5,33	0,40	10,30	20,90	4,61	3,70	1,33	28,37	0,02
1999	2,40	24,25	30,40	6,02	0,30	13,80	28,40	9,19	7,30	2,22	28,80	0,03
2000	2,70	26,38	34,10	4,42	0,40	16,40	27,80	12,58	9,74	3,31	28,07	0,06
2001	11,09	14,60	20,90	24,80	-0,20	-2,10	-3,20	19,48	13,64	2,84	21,00	0,04
2002	11,04	12,64	17,04	14,72	0,41	3,76	7,03	32,13	23,83	4,06	19,89	0,13
2003	12,50	11,79	16,24	1,24	2,30	18,39	48,27	40,64	29,49	4,79	19,28	0,93
2004	8,85	16,03	20,13	0,68	2,69	30,33	68,89	49,73	39,60	7,97	18,47	1,34
2005	8,91	20,64	25,93	0,41	2,77	31,09	81,10	56,76	45,18	11,71	17,78	1,57
2006	9,15	24,16	29,12	0,35	2,92	31,92	94,51	57,66	47,84	13,93	16,59	1,68
2007	8,92	26,69	31,65	0,37	2,90	32,57	94,04	64,70	54,56	17,27	16,68	1,88
2008	7,05	29,53	36,76	0,37	2,04	28,99	85,37	82,28	66,10	24,30	16,78	1,68
2009	8,31	29,49	37,27	0,47	2,82	33,91	140,44	94,63	74,87	27,91	16,87	2,67
2010	8,90	38,00	45,66	0,49	2,46	27,59	148,50	108,05	89,92	41,06	16,23	2,65
2011	8,20	44,45	63,18	0,36	1,31	15,94	84,03	110,21	77,55	48,99	16,72	1,44
2012	10,5	43,9	60	1,1	1,6	15,4	106,01	107,57	78,57	47,17	15,2	1,75
2013	8,9	53,5	78,3	0,7	1,6	18,1	133,2	124,94	85,33	66,85	14,88	2
2014	11,5	57,3	92,6	0,6	1,6	14,2	162,02	145,05	89,78	83,13	13,83	2,37

Kaynak: TBB, www.tbb.org.tr

